

KØBENHAVN - GRÆBES BOGTRYKKERI.

591766023

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Mag. 09.3769 Pe

JOHANNES PEDERSEN
CAND. THEOL.

BORCHS KOLLEGIUMS
HISTORIE 1728—1823

FESTSKRIFT

I ANLEDNING AF KOLLEGIETS 225-AARS JUBILÆUM

G. E. C. GADS FORLAG — KØBENHAVN MCMXVI

RHB

FESTSKRIFT

I ANLEDNING AF

BORCHS KOLLEGIUMS

225-AARS JUBILÆUM

Toorenvliet pinx.

OLE BORCH

ΑΕΤΑΤ. Α. XXXV.

Πάντα ἐξ τῶν μὴ φαινομένων.

10/8 53 acc ✓

BORCHS KOLLEGIUMS HISTORIE 1728—1823

AF

JOHANNES PEDERSEN

CAND. THEOL.

EFORER OG ALUMNER PÅ
BORCHS KOLLEGIUM 1889-1916

G. E. C. GADS FORLAG — KØBENHAVN MCMXVI

*Udgivet med understøttelse fra
kommunitetet.*

Borchs kollegiums eforus,

hr. professor, dr. theol. & phil.

FRANTS BUHL,

medlem af videnskabernes selskab,

kommandør af dannebrog, dannebrogsmænd, p. p.,

tilegnes dette festskrift

med ærbørdighed og højagtelse.

OLE BORCH I SIT LABORATORIUM.

Efter en tegning af H. Jacobæus Ny kgl. sml. 309 aa. 4to.

OLE BORCH PAA BOTANISK UDFLUGT MED DE STUDERENDE.

Efter en tegning i H. Jacobæus' Dagbog, Ny kgl. sml. Nr. 375. 4to.

MEDENS Borchs Kollegiums tidligste Historie er blevet saa fortræffeligt fremstillet i Professor Hans Olriks fortjenstfulde Arbejde om dets første 40 Aar, ligesom der i Kollegiets Protokol i de forskellige Inspektors aarlige Beretninger findes ganske fylde Oplysninger om Tiden fra 1825 til vore Dage, har der hidtil ikke været meget bekendt om Kollegiets Historie mellem den første og den anden Brand. Da 225-Aaret for Kollegiets Indvielse nærmede sig, fandt vi, at dette var en passende Lejlighed til ogsaa at faa dette Tidsrum nærmere belyst, og det traf sig saa heldigt, at en af Alumnerne, der i Forvejen havde gjort Studier i det 18. Aarhundredes Kirkehistorie, cand. theol. Johs. Pedersen, var villig til at paatage sig Arbejdet. Eforens og Konsistoriums Imødekommenhed og Interesse for Sagen har gjort det muligt, at vi nu i 225-Aaret — om end ikke paa selve Jubilæumsdagen, d. 29. Maj — kan forelægge det andet Kollegiums Historie. For de mange, der i den gamle, graa Gaard tilbragte nogle lykkelige Ungdomsaar og dér havde Lejlighed til at leve et stille Studieliv, haaber vi, at det maa være en Glæde at høre nærmere om, hvorledes alt formede sig derinde i de svundne Tider, og Borchs Kollegium har betydet saa meget for unge studerende, at dets Historie ogsaa hos andre end gamle Alumner skulde kunne være af Interesse.

Foruden gennem dette Festskrift er det ogsaa paa anden Maade i dette Jubilæumsaar blevet forsøgt at genopfriske og værne om Kollegiets smukke Traditioner. Det var i tidligere Tid Skik, at Alumnerne gav et Eksemplar af de Skrifter, de forfattede, til Kollegiets Bibliothek. Ildebrandene har ødelagt, hvad der saaledes

var samlet, men gennem talrige Gaver fra tidligere Alumner er det nu blevet muligt atter at lægge Grunden til et »Bibliotheca Medicea«, der omfatter Skrifter af og Biografier omhandlende fordums Alumner, og det har nu fundet sin Plads i et nyindrettet, smukt Bibliotheksværelse.

Vi har i dette Aar mødt saa megen Interesse hos gamle Borchianere, naar det gjaldt Kollegiets Ve og Vel, at vi er overbevist om, at det altid vil være et taknemmeligt Arbejde at søge at bevare Forbindelsen mellem de gamle og de unge, mellem de gamle Tider og de nye, og det er vort Haab, at denne Forbindelse i de kommende Aar maa blive stedse kraftigere.

Det Ungdomsbillede af Borch, der findes først i Bogen, er malet af Toorenvliet 1661 og hænger nu paa Frederiksborg Slot. Billederne af Borch i Laboratoriet og paa botanisk Udflugt har ganske vist tidligere været reproducerede i forskellige Værker, men vi har dog ment, at de ogsaa burde findes i et af Kollegiets Festskrifter.

Til Slut retter vi en ærbødig Tak til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og til Konsistorium, som ved at yde et større Tilskud har muliggjort Udgivelsen af dette Festskrift.

Oktober 1916.

Paa Kollegiets Vegne

Jens Nørregaard,

cand. theol.

Inspector collegii.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord af inspector collegii, cand. theol., Jens Nørregaard.

	Side
Indledning	I
I. Bygningens historie	2—31
Kollegiets opførelse og indvielse efter branden	2
Udseende og indretning	4
Alumnelejligheder	5
Bibliotheket	7
Auditoriet	12
Loftet	14
Kollegiets gaard og laboratoriebygningen	16
Portnerbolig og portnere	18
Haven og omgivelser	22
Branden 1807	23
Forhandlinger om en ny bygning	25
Mallings tegninger og deres antagelse	28
Rottbølls gave og det tredje kollegium	30
II. Kollegiets styrelse	32—72
Valg af efor	32
Eforerne (Caspar Bartholin, Hans Gram, Ludvig Holberg, Hans Peder Anchersen, Peder Holm, Peder Kofod Ancher, Christian Gottlieb Kratzenstein, Abraham Kall og Frederik Theodor Hurtigkarl)	33
Kollegiets kapitaler	53
Det aarlige stipendium	55
Skatter og afgifter	56
Inspektør	57
Alumnerne	62
Alumnepladsernes fordeling	64
Borchs slægt	66
Nepotisme	68
Arveprins Frederiks indflydelse	69
Betingelsen for at bo paa kollegiet	70
Udvisning af kollegiet	71

	Side
III. Studenterliv og kollegieliv	73—141
Universitetet	73
Aandelige strømninger	75
Studenterkorps 1801 og 1807	84
Prisspørgsmaal	87
Planer om en studentersygekasse	90
Studenternes kaar	91
Studenterstandens ære	92
Borchianerne mod theaterdirektør Bredal	94
Studenter ønsker at bære en hvid sløjfe paa hatten	97
Konsistoriums domsret	98
Studenter og professorer	99
Studenter stævnes for gæld	101
Slagsmaal	102
Studenternes forlystelser	104
Studenternes faglige interesser	108
Disputatserne paa kollegiet	110
Professor Kalls erklæring 1812	115
Disputatsernes emner	120
T. Badens disputats 1785	124
Alumnernes løjer med N. Chr. Bang Cruse	128
Fester paa kollegiet	130
Alumner, som døde paa kollegiet	133
Alumnernes senere stillinger	137
Fortegnelse over kollegiets eforer og alumner fra 1889—1916	143
Navneregister	149

BILLEDER

Ole Borch, efter maleri af Toorenvliet	
Ole Borch i sit laboratorium	
Ole Borch paa botanisk udflygt	
Borchs kollegium 1748. Efter Hafnia hodierna	3
Borchs kollegium. Efter P. Mallings tegning 1823	28
Et snit gennem bygningen. Efter P. Mallings tegning	29
Abraham Kall	51
Medaillen, som blev slaæet ved 100-aars jubilæet 1791	133

BORCHS KOLLEGIUMS
HISTORIE

FRA

1728—1823

AF

JOHANNES PEDERSEN

CAND. THEOL.

I dansk ungdoms historie maa *Borchs* kollegium faa sit eget afsnit som det sted, hvor nu i de svundne 225 Aar c. 1000 af Danmarks studerende har haft bolig. Mange af vort lands betydelige mænd har her tilbragt nogle af deres ungdomsaar og haft stort udbytte af det samliv med jævnbyrdige, som der gives saa rig lejlighed til paa et kollegium. Her har tidens vekslende strømninger klart afspejlet sig, fordi den ungdom, som færdedes her, dels stod i pagt med det nye, der kom, og dels følte sig i bevidst opposition til det, men i hvert fald altid med interesse tog de opdukkende spørgsmaal frem til drøftelse. Livet her har været præget af ungdommens munterhed, dens raske domme og dens drømme; men er der end ikke øvet mange storværker herinde, er der dog her for manges vedkommende givet en retning for ens udvikling og lagt et grundlag, som der i fremtiden er bygget videre paa; og aarene paa kollegiet har sikkert skaffet alle et fond af minder, som der atter og atter er vendt tilbage til med glæde.

Der skulde nu i det følgende gives en fremstilling af kollegiets historie og det liv, som er levet indenfor dets mure i aarene fra det andet kollegiums indvielse til aar 1823, da forhandlingerne om kollegiets genopførelse var ført til ende, og kongen havde approberet den plan, hvorefter kollegiet i de følgende aar genopbygtes.

I. BYGNINGENS HISTORIE.

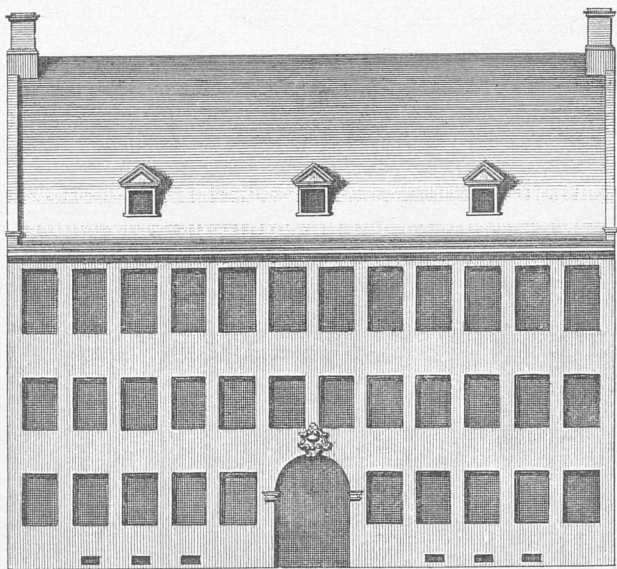
DET var i oktober 1728¹⁾, kollegiet brændte, og der gik nu c. tre aar, før det atter var sat i stand, saa det kunde tages i brug. I de første nætter efter branden holdtes der brandvagt, indtil det rørlige gods, som laa paa brandstedet, var bragt i forvaring. Pladsen blev saa ryddet, og kobberet fra taget og kakkelovnenes jernrester blev kørt bort; men store dele af de gamle mure stod og blev taget i brug ved opførelsen af den ny bygning²⁾. Saaledes blev rammerne for kollegiet de samme som før, og ved sammenligning mellem billeder af bygningen før og efter branden finder vi da ogsaa kun mindre forskelle i udseendet.

Om arkitekt eller bygmester tales der intet; men hvad det kostede at faa kollegiet rejst igen, faar vi gennem regnskaberne ret god besked om. Af kapitalen blev hævet 5500 rdlr.³⁾ til dette øjemed, og deraf gik de 4600 rdlr. til tømmer- og murestrenes arbejde. Men dette var, hvad der gik til selve kollegiebygningen; desuden kostedes der nogle hundrede rigsdaler paa portnerens hus.

Der toges sandsynligvis fat paa byggearbejdet i foraaaret 1730; men vi kender intet til de forhandlinger, som er gaaet forud, da konsistoriums protokoller for disse aar er gaaet tabt. I regnskabet fra 11. juni 1729—11. juni 1730 finder vi imid-

¹⁾ Jfr. Hans Olrik: Borchs kollegiums historie (1889), s. 153 f. ²⁾ Kollegiets regnskabsbog 1729—30, i konsistoriums arkiv. ³⁾ Kollegiets regnskabsbog 1729—30.

lertid følgende post: »Mester-svennen, som satte krantzen op paa collegio til drikkepenge 2 rdr. 4 $\frac{1}{2}$ «. Saa langt var der altsaa naaet med bygningen i sommeren 1730; men hele det næste aar er gaaet med til indretningen og udstyrelsen af kollegiet. Naar alumnerne er flyttet ind, er vanskeligt bestemt at afgøre; men sandsynligheden taler for, at det i hvert fald ikke

Borchs kollegium. Efter L. de Thura: Hafnia hodierna. 1748.

er sket før i sommermaanederne 1731 og maaske først hen paa efteraaret; i regnskabet staar der, at »portnerinden«, som hun kaldes, fra 1. juli 1731—1. juli 1732 fik udbetalt 30 rdr. 2 $\frac{1}{2}$ til lys, tran og koste, »som er det første, hun haver faaed siden branden«.

Mens der tales højlydt nok om den nye kommunitetsbygningens indvielse, d. 2. december 1731¹⁾, findes der i tidens blade eller tidsskrifter ingen antydning om *Borchs* kollegiums ind-

¹⁾ Jfr. Nye tidender om lærde og curieuse sager. 1732, nr. 2, og Reinhardt: Kommunitetet og Regensen, s. 186.

vielse efter branden. Der har sandsynligvis ikke fundet nogen større højtidelighed sted; den eneste antydning af en smule fest findes i fortægnelsen¹⁾ over disse aars disputater, hvor der under aaret 1731 nævnes en tale, som den daværende inspektør, *Severinus Lemwigh*²⁾ havde holdt ved »dette kollegiums indvielse«, den 13. december; men ingen post i regnskabet for dette aar lader ane udgift til fest.

Kollegiet var da efter dette genopført og taget i brug sidst paa aaret 1731; og det vil nu være naturligt at betragte bygningens indretning og udseende noget nøjere. Som allerede nævnt viser en sammenligning mellem billeder fra før og efter branden, at det er de samme rammer, der er udfyldt paa ny. Porten er stadig midt paa bygningen, og antallet af vinduer er det samme; om prydelserne over porten er den samme, er noget vanskeligt at afgøre; det var en tavle med inskription, som tidligere; 1757—58 er den fornyet eller grundigt restaureret af professor *Stanley*³⁾; men den største forskel ligger i, at det nye kollegium mangler den pyntelige frontespice. Paa billedet fra 1748⁴⁾, er den der ikke, og sikkert er den slet ikke blevet bygget til efter branden, selv om der i regnskabet findes antydning, at det har været meningen, idet der er en post, der hedder: »tømmermesterens reining for at tillukke med breder, hvor fronti-spitium skal være 1 rdr. 4 $\frac{1}{2}$ «⁵⁾.

Portrummet var brolagt, og der i porten fandtes en lygte, som et par gange i dette tidsrum blev stjaalet⁶⁾. Under hele bygningen var der brolagte kælderrum til alumnernes brændsel; men det har været vanskeligt at holde kælderen fri for vand. Allerede 1730 maatte den pumpes tom, da den stod fuld af vand⁷⁾, og 1761—62 blev der anvendt 52 rdr. 1 $\frac{1}{2}$ 5 β

¹⁾ Ny kgl. saml. 1241. 4. Talen findes ikke. ²⁾ *S. Lemwigh* (f. 1709, d. 1760). sen. præst ved garnisonskirken i Kbhvn. Jfr. Wibergs præstehistorie.
³⁾ Regnskabet 1757—58: »Professor *Stanley* for inscriptions tavlen over porten 16 rdr. 1 $\frac{1}{2}$ 8 β .« *S. C. Stanley* (1703—61); jfr. Weilbach: *Kunstnerlex.* s. 410 f. ⁴⁾ *L. de Thurah*: *Hafnia hodierna*. 1748; s. 356 f. ⁵⁾ Regnsk. 1730—1731. ⁶⁾ Jfr. Regnsk. 1735—36 og 1765—66. ⁷⁾ Regnsk. 1730—1731.

paa en reparation, »for at hindre vandet, som stod høyt i Borchens collegii kielder og havde sit udspring deels fra rende-steenens deels fra spring-vands armen i porten«. Vandkikkeren mons^r. *Bruun* afgav derefter en erklæring, som gik ud paa, at hvis der nu stadigt kom vand i kælderen, saa kom det fra professor *Horrebows* grund ved siden af¹⁾. Endnu 1788—89 nævnes der i regnskabet udgifter »for vandet af kielderen at udbringe.«

Fra porten førte en trappe til venstre ind i kollegiet. Gik man saa ind i bygningen, fandt man den, hvad indretningen angaar, ganske som før branden. Alumnernes lejligheder var i stuen og paa første sal — 16 rummelige værelser, der to og to stod i forbindelse med hinanden. Gulvet var af stenfliser i den første tid, men ved konsistoriums møde den 11. september 1765²⁾ »blev resolveret, at otte cammere i collegio medico skal belægges med trægulv i steden for de nuværende fliser«. »Derimod sælges fliserne, naar skee kand, til collegii nytte«, hedder det i regnskabsbogen fra dette aar, og i de følgende aar findes der paa indtægtsiden mindre poster for solgte fliser. De otte kamre, som ved denne lejlighed har faaet det fortrin at faa trægulve, maa have været de 8 inderste værelser i alumnelejlighederne. Der gik omtrent 20 aar, før denne forskel mellem værelserne forsvandt, idet det først var i april 1783, kollegiets daværende efor, professor *Kofod Ancher*, indgav et forslag om »at lægge træ-gulve i alle alumnorum yderste værelser« og fik det bevilget i konsistorium³⁾. At gulvene til daglig har været rigeligt bestrøet med sand, kan man sikkert slutte af, at «et læs sand» er en hyppigt forekommende post blandt udgifterne.

Væggene i kamrene var hvidkalkede; i den første tid findes der intet spor af, at de jævnlig er hvidtede, saa det er sandsynligt, at kamrene i en længere aarrække har staaet med

¹⁾ Regnsk. og revision 1761—1762. ²⁾ Acta consistorii ¹¹/₉ 1765; jfr. regnsk. 1765—66: »tømmermester *Svane* for 8 nye gulve . . . 99 rdlr. 5 $\frac{1}{2}$.«

³⁾ Acta consistorii ¹⁴/₉ 1783; jfr. regnsk. 1783—84: »til snedker *Solberg* for gulvet at lægge 161 rdlr. 2 $\frac{1}{2}$.«

mindre hvide vægge. I regnskabsaaret 1774—1775 er anført 20 rdlr. til murmester *Egeroed* »for alle kammerne, auditorium, trappegangene og de 2de smaae bygninger i gaarden at spekke og hvidte« —, og i slutningen af aarhundredet er kamrene jævnlig kalkede.

Som i den første bygning var vinduerne høje og gav rigeligt lys; der tales om vinduesskodder, saa der har sandsynligvis som i den første bygning været skodder for vinduerne i stueetagen. Allerede 1740 repareres vinduerne over hele kollegiet; og 1779—80¹⁾ koster der nye vinduer til hele bygningen. Der nævnes et enkelt sted »jernstænger i vindverne ind til gaarden«²⁾; man kunde her af slutte, at der for alumnernes vinduer i stueetagen ind til gaarden har været jernstænger. I næsten hele denne periode var alle lofterne malede bjælkelofter, og kun til dels forandredes dette i de sidste aar. I sommeren 1802³⁾ indsendte professor *A. Kall*, der da var kollegiets efor, et andragende til konsistorium, »om ikke lofterne paa kollegiets kamre efter alumnorum forlangende maa blive gibseede til brændes besparelse, hvilket efter gjort overslag ikke vil udgjøre over 160 rdlr.«; men konsistorium besluttede sig til »at lade lofterne paa de inderste værelser paa kollegiet gibse.«

Til disse værelser hørte dernæst et bestemt inventarium. I hver lejlighed var der en kakkellovn, som sandsynligvis stod i det inderste kammer; og i hvert værelse fandtes et malet træbord, et sengested og to eller senere flere stole⁴⁾. Stolene maa gentagne gange fornyes; 1777—78 findes en post paa to dusin stole, og nogle aar senere hedder det i regnskabet: »forskrevne fra Flensborg 3 dosin stoele à 14 rdlr. dosinet«⁵⁾. Da revisionen samme aar mener, at de gamle stole bør sælges, oplyser eforen, at »de gamle og faa stole, som vare endnu til-

¹⁾ Regnsk. 1779—80: »Til nye vinduers bekostning 360 rdlr. 4 R 8 β «; jfr. acta consistorii ²⁹/₁₂ 1774. ²⁾ Regnsk. 1729—30. ³⁾ Acta consistorii ²¹/₇ 1802.

⁴⁾ Se Regnsk. 1729—30 og 1730—31. Her er regning for 16 senge, men andet tyder paa, at kontubernaler har sovet sammen i én seng. Dansk maanedskr. 1865, s. 460. ⁵⁾ Regnsk. 1792—93; jfr. regnsk. 1805—06.

bage, beholdtes til tjeneste for adskillige af alumnis, som manuducerede og da behøvede flere stole«. I hver lejlighed var der desuden et klædeskab¹⁾.

Saaledes saa de værelser ud, som alumnerne fik overladt til beboelse — rummelige, lyse stuer med det allernødvendigste bohawe. Dertil kom saa de enkeltes ejendele, saa at værelserne sikkert har været meget forskelligt udstyret — efter tiderne og kaarene. — Da der i hver lejlighed kun var én kakkelovn, har det sikkert været det almindeligste, at kontubernaler havde fælles soveværelse og fælles opholdsværelse — og ikke hver sit værelse for sig.

Gaar vi videre til 2. sal, finder vi dér bibliotheket og auditoriet²⁾. Bibliotheket var til højre for trappen, men kunde aldeles ikke maale sig med det første kollegiums — hverken i udstyrelse eller i indhold. Der fandtes nogle bogskabe³⁾, og med tiden kom der flere til; der var et bord, men ellers høres der intet om, hvad der fandtes af bohawe. Maaske er *Borchs epitafium*⁴⁾, som fra Frue kirke blev ført hen paa kollegiet efter branden, blevet ophængt her; men der fortælles kun, at det blev ført hen paa kollegiet, intet om, hvor det blev ophængt. I slutningen af dette tidsrum nævnes et sted⁵⁾ med en af kollegiets inspektorer som kilde tre mærkværdigheder, som fandtes i bibliotheket, nemlig: *Borchs* portræt uden ramme — »temmelig forældet«, som det hedder, *Borchs* doctorpatent skrevet paa pergament med røde og sorte bogstaver, dateret Andegavi den 29. oktober 1664, og «en meget rar og smuk codex Livianus», som indeholdt de første 10 bøger. Denne haandskrevne Livius havde tilhørt *Ole Borch*, men var udlaant under branden 1728 og var saa i flere aar borte fra kollegiet⁶⁾; først hen mod slut-

¹⁾ Regnsk. 1731—32. ²⁾ *N. Fonge*: Kiøbenhavns beskrivelse (1783);

s. 327. ³⁾ Regnsk. 1731—32, 1741—42 og 1787—88. ⁴⁾ Regnsk. 1730—

31; jfr. J. A. Bornemann: Guds børns kaarse-skole (1696) bagi blandt ærversene, s. 56. ⁵⁾ J. Baden: Universitetsjournal (1794), s. 14. ⁶⁾ I et cirku-

lære 7/5 1783 oplyser prof. *A. Kall*, at han da har fundet dette haandskrift, som af *Borch* er bragt hjem fra Italien og 1726 er udlaant fra kollegiet.

ningen af aarhundredet skaffede professor *A. Kall* den tilbage, da den blev fundet »nedgraven under muld og støv i den møllmannske bogsamling«¹⁾. Det er et prægtigt foliobind, som helt igennem er af pergament; ved begyndelsen af hver bog er der straalende initialer med guld og farver. Den findes den dag i dag paa universitetsbibliotheket²⁾, og det er gaaet saaledes til. Det var i sommeren 1802, at den nedsatte bibliothekskommission foreslog konsistorium, at »den pergamentkodex af Livius i collegii medicei bibliothek tilligemed det derværende haandskrift af Coranen« skulde overlades universitetet og opstilles blandt dets haandskrevne skatte — »dog saaledes, at collegii medicei ejendomsret derved paa ingen maader bliver krænket«. Konsistorium og kollegiets efor gaar ind paa kommissionens forslag »imod at den giver bevis til eforus for modtagelsen«³⁾. Dette bevis blev da indsendt til konsistorium i december 1802⁴⁾, og det skulde saa opbevares i kollegiets bibliothek, men endnu to aar efter, i oktober 1804⁵⁾, var haandskrifterne ikke kommet kommissionen i hænde. Sandsynligvis er de dog i slutningen af dette aar flyttet hen til universitetsbibliotheket og blev saaledes reddet fra at gaa til grunde sammen med kollegiet 1807. Som sagt findes Livius-haandskriftet endnu paa universitetsbibliotheket; derimod er koranhaandskriftet sandsynligvis sammen med universitetets øvrige orientalske manuskripter flyttet til det kongelige bibliothek ved midten af det 19. aarhuudrede. I dets katalog⁶⁾ findes fem koraner, som tidligere har ligget i universitetsbibliotheket; men det er vist nu saa godt som umuligt at afgøre, hvilken af dem der har tilhørt *Borchs* kollegium, da vore bibliotheker i mærkværdig ringe grad har interesseret sig for, hvorfra og gennem hvem deres bøger og haandskrifter er kommet til dem.

Men vi gaar over til at betragte selve bibliotheket, kollegiets bogsamling. Der blev straks med iver taget fat paa at

¹⁾ Iris, 1791, IV, 173 noten. ²⁾ Additamenta nr. 155, fol. ³⁾ Acta consistorii ²¹/₇ 1802. ⁴⁾ Acta consistorii ²²/₁₂ 1802. ⁵⁾ Acta consistorii ²⁰/₁₀ 1804. ⁶⁾ Codices orientales bibliothecæ regiæ hafniensis II, 35 ff. (1851).

skaffe kollegiet en god bogsamling som erstatning for den store og værdifulde, der gik tabt ved branden. 1748 hedder det, der er gjort »en god begyndelse«¹⁾ til et nyt bibliothek, og 1794 er bøgerens antal vokset til »omtrent 1585 bind«²⁾. Det var kun ringe midler dette bibliothek raadede over, nemlig renten af 500 rdlr., som i de første aar var 25 rdlr., men i slutningen af tidsrummet var gaaet ned til 19 rdlr. 5 $\frac{1}{2}$ β. Der var da ogsaa andre kilder, hvorfra der ydedes støtte for at forbedre bibliotheket; vi hører jævnligt om, at gamle alumner skænker penge eller bøger til kollegiet. Den største gave af denne art var de 300 rdlr., konferensraad *J. J. Anchersen*³⁾ i sit testamente havde hensat til kollegiets bibliothek. Det hed nemlig i det: »Saa skal og consistorium udbetales 300 rdlr. . . , som er fuldkommen den summa, jeg i de 5 aar, jeg nød stipendium collegii borrichiani, har oppebaaret, hvilke penge ej heller skal udsættes paa rente, men straks anvendes til efter ephori godtbefindende at købe bøger for til samme collegii bibliothek«⁴⁾. Lægen *Fanus Bing*⁵⁾ har skænket kollegiet nogle af sine bøger, og enkelte bøger er givet af *M. Frimodt*⁶⁾ og professor *Gram*; der tales ogsaa et sted om de foræringer, alumnerne gør til bibliotheket, naar de rejser fra kollegiet, som om det var noget, der jævnligt fandt sted. Ligesom til de andre kollegier blev der ogsaa til vort kollegium i slutningen af denne periode givet en del bøger af det kongelige herskab, som paa denne maade understøttede danske forfattere⁷⁾.

Indkøb af bøger, ser vi af regnskaberne, skete ofte ved auktioner. Bøgerne blev derefter mærket med trykte sedler⁸⁾ og indført i katalogen; et par gange omtales en saadan kata-

¹⁾ L. de Thurah: *Hafnia hodierna*, s. 358. ²⁾ J. Baden: *Universitetsjournal* 1794, s. 14; jfr. N. Jonge: *Københavns beskrivelse*, s. 327. ³⁾ *J. J. Anchersen*, alumne 1739—44, senere assessor i højesteret, d. 1785. *Biograf. lex.*
⁴⁾ *Konsistoriums kopibog* 14/3 1786. ⁵⁾ *J. Bing*, alumne 1706—09; jfr. *H. Olrik*, s. 132. ⁶⁾ *M. Frimodt*, alumne 1745—49, senere sognepræst i Horsens, d. 1785; jfr. *Worm, Nyerup og Wiberg*. ⁷⁾ J. Baden: *Universitetsjournal* 1794, s. 14. ⁸⁾ *Regnskab* 1740—41.

log, nemlig allerede 1733—34 og derefter 1749—50, da inspektør *Graae* faar udbetalt 14 rdlr. 5 $\frac{1}{2}$ »for catalogus in duplo at forfatte og indbinde«¹⁾. En snes aar senere anskaffes der bøger »til at catalogus bibliothecæ deri ordentligen kan indføres,« og af denne katalog blev der forfattet en genpart, som skulde være i eforens eje²⁾. Af disse kataloger findes endnu én paa det kongelige bibliotek³⁾, et lille hefte, der bærer overskriften: »Catalogus librorum in bibliotheca collegii medicæ; og paa det sidste blad staar:

»At dette catalogus findes ganske rigtig og overensstemmende med det, som er ved bibliothecet i collegio medicæo

testerer

Colleg. med. d: 18. september 1740.

Jacob Høyer.«

Efter al sandsynlighed er dette et eksemplar, der har tilhørt eforen; der er med forskellige hænder gjort en del tilføjelser i det, men de er sikkert ikke fuldstændige og er kun fra bibliotekets første tid. Bøgerne er dér først ordnet efter deres format, og derefter følger saa en alfabetisk fortegnelse. Endnu et vidnesbyrd om, hvordan kollegiets bibliotek var, har vi i en erklæring af professor *A. Kall* fra 1802. Universitetets patron, *Frederik Christian*, hertug af Augustenborg, havde da ønsket at faa oplysninger om kollegiernes bogsamlinger⁴⁾, og som Borchs kollegiums efor skrev professor *Kall* da følgende:

»Biblioteket paa coll. medicæo bestaar for største deelen af meest gamle medicinske bøger, og er under inspectoris opsigt og ansvar. Før min tiltrædelse til ephoriet havde man allerede i en deel aar holdt algemeine weltgeschichte, algemeine deutsche bibl. og schauplatz der künste und

¹⁾ Regnskab 1749—50. ²⁾ Regnskab 1767—68 og 1768—69. ³⁾ Kallske saml. nr. 517. 4. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog ²⁴/₁ 1802.

handwercken. Kontinuationerne af disse værker medtage alt, hvad til bibliotheket er henlagt, som er aarlig 19 rdlr. 5 $\frac{1}{2}$ β («¹).

Enkelte af bibliothekets bøger har særlig interesse; her fandtes *Ole Borchs* dissertationer og hans: *Cogitationes de variis latinæ lingvæ ætatibus*; endvidere finder vi i fortegnelsen en bog med følgende titel: *Varia Borrichii ex donatione Andreae Schurmanni*²⁾, tilligemed den store ligprædiken over *Borch*. — Af andre bøger kan nævnes: alle *Luthers* værker, *Matthias Flacius'*: *Magdeburgske centurier*, *Martin Chemnitz'*: *Examen concilii tridentini*, *Johan Gerhards'*: *Loci theologici* og skrifter af *Walch*, *Mosheim*, *Buxtorf*, *Calovius* og *Buddeus*. Der var bøger af *Homér*, *Aristofanes*, *Aristoteles* og *Cicero*; en lang række af *Wolffs* værker findes her tilligemed skrifter af *Grotius* og *Galilei*; her var *Snorre Sturlesons* kongesagaer og *E. Pontoppidans'*: *Origines hafnienses*³⁾, en enkelt lovsamling⁴⁾, »en atlas novus af 41 carter«⁵⁾ og en række matematiske, kemiske, botaniske, anatomiske og medicinske⁶⁾ skrifter. Af større værker kan foruden de tidligere omtalte nævnes: *Acta eruditorum*. Der fandtes desuden en ret stor samling disputatser; den indeholdt foruden alumnernes afhandlinger for kollegiet ogsaa andre; saaledes blev der 1741—42 købt 550 disputatser⁷⁾ paa engang.

Bøgerne maatte efter fundatsen ikke fjernes fra bibliotheket; men snart blev det almindeligt, at alumneme fik lov til at tage bøgerne med paa deres kamre mod at levere inspektor et bevis for dem⁸⁾, og denne ordning synes naturlig, da bibliotheksværelset om vinteren ikke var opvarmet.

¹⁾ Rigsarkivet: Patronen for Københavns universitet. ²⁾ *A. Schurmann*, alumne 1732, senere præst i Besser-Onsberg, d. 1738. ³⁾ Regnskab 1760—61. ⁴⁾ Regnskab 1754—55. ⁵⁾ Regnskab 1758—59. ⁶⁾ Jfr. regnskab 1743—44 og 1744—45. Det kan her bemærkes, at *E. Pontoppidan* i en »uforgribelig betænkning om fysikens flittigere studium« af $\frac{8}{9}$ 1755 udtalte sig for, at der til kollegiernes biblioteker blev anskaffet en del fysiske bøger. Kall. 148. fol. ⁷⁾ Regnskab 1741—42. ⁸⁾ Konsistoriums arkiv nr. 157. A. Andersens til konsistorium $\frac{18}{11}$ 1747.

I samme etage som bibliotheket, men til venstre for trappen, laa auditoriet. Det var 17 alen langt og bredt med vinduer til begge sider; der var flisegulv og bjælkeloft og ingen kakkelovn¹⁾. I udstyr kunde denne sal ligesom bibliotheket aldeles ikke maale sig med det første kollegiums. Her fandtes et kathedr, og over det stod den samme indskrift som før branden fra romerbrevet 12,2²⁾. Lige før kathedret stod et skab, som gemte *Borchs* sølvkrucifiks³⁾; det var nemlig efter branden ikke beskadiget mere end, at det atter kunde sættes i stand og opstilles; det bar samme paaskrift som før, og der aabnedes kun for det paa helligdage og ved disputatserne. I denne sal var tillige ophængt et portræt af *Ole Borch*⁴⁾, som aabenbart har været dækket af et forhæng; det hedder nemlig i regnskabet: »til grøn rask over Borrichii portrait paa auditorium 1 rdlr. 1 ½«. Til auditoriet var tillige købt en klokke til 22 rdlr.⁵⁾, og den var forsynet med et reb, som af og til maatte fornyes. Her stod fra den første tid efter det andet kollegiums indvielse tolv »ryslæders stoele«, og her laa et eksemplar af Christian IV's bibel, som havde kostet 13 rdlr., og tillige nogle salmebøger⁶⁾. Til daglig samledes alumnerne i hvert fald i den første tid her paa auditoriet hver morgen til andagt, her oplæste inspektoren de bekendtgørelser, som gjaldt alle alumnerne⁷⁾, og her holdtes disputatserne. De større fester foregik i denne sal, og *Balles* homiletiske selskab havde i begyndelsen tilhold her; efter branden 1795 tillod konsistorium, at *Elers* og *Borchs*

¹⁾ Konsistoriums kopibog 1/12 1801 og Rigsarkivet: A. Kall til patronen 21/5 1802. ²⁾ N. Jonge: Københavns beskrivelse (1783), s. 327. ³⁾ Regnskab 1731—32. ⁴⁾ I kollegiets nuværende læsestue findes en gengivelse af dette portræt paa auditoriet. Bag paa det staar: »*Chr. Carolus Lows* collegii mediciei alumnus et inspector fecit an. 1747«. ⁵⁾ Regnskab 1731—32. ⁶⁾ Regnskab 1731—32 og 1744—45. ⁷⁾ Konsistoriums kopibog 25/8 1741: en kgl. ordre om, at de studenter, som studerer theologi i Halle, skal holde sig til profess. Lange og Francke. Derefter: »At denne H. K. M. allern. befalning er blefven oplæst udi auditorio collegii mediciei d. 22. sept. testerer C. Horrow«.

kollegiums auditorier maatte overlades til beboelse »for saa mange huusvilde studerende, som dér kunde rummes«¹⁾.

Auditoriet havde saaledes ganske vist været stillet til raadighed ved forskellige lejligheder, hvor det ikke gjaldt alumnernes interesse alene, men dog altid efter kollegiets ønske. Anderledes skulde det imidlertid blive i de sidste aar før bombardementet 1807. I januar 1801 sendte universitetspatronen konsistorium en skrivelse, hvori han bad det overveje »paa hvad maade manglen paa auditorier for academiske docenter paa den mindst bekostelige maade kan blive afhjulpen«²⁾. Konsistorium svarede, at det vidste ingen udvej af denne vanskelighed; men at de nuværende høresale vilde være tilstrækkelige, hvis de kun blev benyttet af de professorer, som ikke havde fri bopæl; thi de, der havde det, burde forelæse hjemme. Forhandlingerne om denne sag blev nu i de følgende maaneder afbrudt af de store begivenheder, som indtraf, nemlig englændernes angreb og slaget i kongedybet. Men sidst paa aaret blev de atter taget op, og patronen ønsker erklæringer om, hvorvidt auditorierne paa *Borchs*, *Elers* og *Valkendorfs* kollegier kan indrettes til læsesale, og overslag over, hvor meget det vil koste at faa dem sat i stand, saa de kan bruges til det³⁾. Auditoriet i *Valkendorfs* kollegium viser sig ved undersøgelse at være ganske ubrugeligt, saa der kun kan blive tale om salene paa *Elers* og *Borchs* kollegium. Professor *Bugge*, som paa den tid var efor for *Elers* kollegium, beskriver i sin erklæring⁴⁾ først kollegiets auditorium og mener, at indretningen af det til offentlig læsesal vil koste c. 300 rdlr.; men derefter gaar han over til bestemt at protestere mod en saadan brug af disse private stiftelsers auditorier. De var indrettet, for at »de haabefuldeste og dueligste studerende der kunde dyrke videnskaberne«; og dertil kræves ro; men den vilde nu forstyrres, saa mange herefter sikkert vilde opgive den ringe fordel, kollegiet gav,

¹⁾ Acta consistorii 10/6 1795. ²⁾ Acta consistorii 17/1 1801. ³⁾ Acta consistorii 9/12 1801. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog 7/11 1801.

naar der nu blev »en allarm og renden fra morgen til aften, som i et vertshuus«. Som *Borchs* kollegiums efor afgav pro-*A. Kall* en erklæring¹⁾ om dette kollegiums auditorium. Det vilde koste c 400 rdlr. at faa det istandsat, da vinduerne nu var utætte, loftet maatte gibses, der skulde lægges bræddegulv og bygges skorsten, for at der kunde opstilles en kakkellovn. Kollegiet selv kunde og burde ikke bekoste det; det vilde blive vanskeligt at faa nogle til at passe paa ild og lys i disse auditorier, og der kunde skaffes udvej paa anden maade. *Kall* kunde forøvrigt slutte sig til professor *Bugges* udtalelser. Men trods disse skarpe protester, og skønt konsistorium mente²⁾, at det »i alle tilfælde vilde stride mod fundatorum hensigt« og senere paastod³⁾, at det vilde være i uoverensstemmelse med de ord i fundatsen for *Elers* kollegium, »hvorved den alumnus, der holdte børneskole, skal udelukkes fra kollegiet« — saa førte patronen dog sin krig igennem. Han mente⁴⁾ ikke, det vilde forstyrre alumnerne noget videre, da forelæsningsstimerne faldt paa den tid, de var optaget af informationer i byen, og »endelig vælges alumnerne blandt de modnere kandidater, som formodentlig ikke for en smule støj . . . vil løbe bort fra deres videnskabelige syssel«. Da kancelliet derefter paa patronens forespørgsel svarer⁵⁾, at en saadan ordning sikkert kunde tillades som stemmende med kollegiernes hensigt: at fremme videnskaberne, naar blot alumnernes ret til at bruge auditorierne ved disputatserne ikke krænkedes, og der ikke blev paalagt kollegierne nogen udgift ved indretningen, var der ingen vej udenom mere. I maj 1802 blev der meddelt konsistorium et kongeligt reskript⁶⁾, hvorefter auditorierne paa *Borchs* og *Elers* kollegium skulde indrettes til akademisk brug indei næste vintersemesters begyndelse; omkostningerne skulde tilskydes rentefrit af kommunetet og tilbagebetales med 100 rdlr. aarligt af

1) Konsistoriums kopibog $1/12$ 1801. 2) Konsistoriums kopibog $13/12$ 1801.

3) Konsistoriums kopibog $3/4$ 1802. 4) Konsistoriums kopibog $19/3$ 1802. 5) Rigsarkivet: patronen til danske kancelli $13/4$ 1802 og dets svar af $20/4$ 1802. 6) Acta consistorii $19/5$ 1802.

almanakpengene. Ikke længe efter foreslaar¹⁾ professor *A. Kall* patronen, at auditoriet paa *Borchs* kollegium, der er saa stort, at det vanskeligt vil kunne opvarmes, deles i to lige store læsesale, der saa endda hver for sig vil kunne rumme c. 100 mennesker. Dette blev da bestemt, og i de følgende fem aar har der været holdt forelæsninger i kollegiets to sale.

Paa det første kollegiums loft var der en tid foretaget astronomiske observationer²⁾; om saadan noget er der slet ikke tale i denne periode. Sandsynligvis er det af portneren benyttet til tørreloft og pulterkammer. Desuden har en del af det maaske først gratis og derefter mod betaling været overladt en boghandler til oplagsrum; det hedder nemlig i regnskabet 1765—66: »*Sr. Boppenhusen*³⁾ bør efter aftale og consistorii resolution betale 10 rdlr. i leye af den deel af collegii loft, hvor hand har bøger«⁴⁾. I en aarrække havde han nu lagerplads paa loftet, men 1792—93 skiftede kollegiet lejer, idet agent *Gyldendahl*⁵⁾ overtog retten til at benytte loftspladsen paa de samme betingelser, 10 rdlr. aarligt, og fra aar 1800 staar fru *Gyldendahl* anført som lejer og betaler.

Saaledes saa selve kollegiebygningen ud fra kælder til loft; selv om mange enkeltheder ikke kan oplyses, er det dog muligt paa grundlag af dette at danne sig et billede af, hvordan det var indrettet og udstyret. Og fastholder vi dette billede — i de store træk —, har vi rammerne for det studentertiliv, der er levet paa *Borchs* kollegium fra 1731—1807. — Efter regnskaberne at dømme har vedligeholdelsen af bygningen

¹⁾ Rigsarkivet 21/6 1802. ²⁾ H. Olrik: *Borchs kollegiums historie*, s. 35 f.

³⁾ Camillus Nyrop: *Bidrag til den danske boghandels historie I*, 282 omtales *J. W. Boppenhausen* som bogbinder og boghandler. ⁴⁾ Regnskab 1765—66, jfr. acta consistorii juli 1788 og cirkulære 23/6 88: *Boppenhausen*, som hidtil har haft hele loftet, ønsker nu, da nogle bøger er beskadiget for ham dér, kun at leje »det adskilte lidet kammer« for en betaling af 5 rdlr. aarligt.

⁵⁾ C. Nyrop: *Bidrag til den danske boghandels historie II*, 12 ff. *Søren Gyldendahl* (1742—1802) grundlægger af *Gyldendahlske* boghandel og forlag.

just ikke været mønsterværdig. Kun sjældent tales der om større reparationer; der omtales en hovedreparation paa tagene og en stor reparation før jubilæet 1791¹⁾, foruden det, der tidligere er nævnt, at kollegiet 1780 fik nye vinduer; men ellers er udgiftsposterne til fornyelser i bygningen kun smaa og faa. Det kan her bemærkes, at kollegiet i sommeren 1767 blev brandforsikret for 6700 rdlr. courant; dette gjaldt dog ikke alene selve kollegiebygningen, men ogsaa de to smaa bygninger i gaarden²⁾.

Gik man fra gaden gennem kollegiets port, kom man ind i kollegiets gaard. Over porten til denne side fandtes sandsynligvis som tidligere den tavle, som endnu sidder samme sted, med *Poul Vindings* indskrift. Gaarden var brolagt og ikke meget stor. Her stod sikkert »den store vandkam«³⁾, som omtales flere gange; den var af træ, men jernbeslaet og maatte jævnlig tjæres og bejges. Denne vandbeholder stod ved forskellige rør i forbindelse med brønden, og til afløb var der to messinghaner. 1759—60 maatte der anskaffes en ny beholder, og den kunde rumme 28 tdr.⁴⁾ Til højre var der ved skellet ind til naboejendommen bygget en mur⁵⁾, som kollegiet og monsr. *Sebastian Lier*⁶⁾ havde ladet opføre 1736—37. Og ved denne mur laa samme sted som nu den lille laboratoriebygning, som var delt i to dele, hvoraf den ene blev benyttet til vadskerhus, mens der i den anden del var indrettet et »medicinsk cammer«. Her havde de medicinske studenter lejlighed til at foretage kemiske forsøg, og i den første tid blev den ivrigt benyttet. Allerede 1732 gjorde studenterne *T. Wirth*⁷⁾ og *J. H. Licht* en

¹⁾ Regnskab 1790—91 og 1792—93. Gangen og auditoriet blev malet; det havde de ikke været siden kollegiets genopbyggelse efter branden. A. Kall i cirkulære af ³⁰/₅ 91. ²⁾ Acta consistorii ²²/₇ 1767; jfr. regnskab 1767—68. ³⁾ Regnskab 1731—32 og 1732—33. En ny allerede 1744—45. ⁴⁾ Regnskab 1759—60. ⁵⁾ Regnskab 1736—37. ⁶⁾ Kjøbenhavns huse og indvaanere efter branden 1728. (1906), s. 146 — som boende i øster kvarter 249 — i Laxegaden: »Sebastian Lier, stud., ernærer sig ved commissioner«. ⁷⁾ *T. Wirth*, alumne fra 1731—34, senere landfysikus i Næstved, d. 1760. — *J. H. Licht*, alumne fra 1732—36, ukendt.

del indkøb til laboratoriet; de købte foruden 10 tdr. kul, ildskuffe og ildtang ogsaa en glaskolbe, en fin sigte og nogle digler¹⁾. Disse »*vasa chymica*« blev i løbet af nogle aar til en ret stor samling, og i aarene før og omkring 1750 har laboratoriet sandsynligvis været tidssvarende. Foruden disse instrumenter omtales der her »tvende reoler«. Eforen har aabenbart gerne med kollegiets midler villet dække udgifterne ved disse eksperimenter, og i regnskaberne finder vi i hvert fald i de første aar ret store poster »til *vasa et instrumenta chymica*«, ja, student *Mangor*²⁾ fik endogsaa et aar »efter professorum medicinae erklæringer og consistorii approbation« 29 rdlr. 3 $\frac{1}{2}$ 4 β til dette formaal³⁾; ellers er 8 rdlr. til kul en aarligt tilbagevendende udgift. Men ikke længe efter midten af aarhundredet klages der over, at de kemiske forsøg ikke drives med iver mere⁴⁾; helt galt bliver det dog først i slutningen af aarhundredet, da interessen for laboratoriet var saa ringe, at det i konsistorium blev foreslaet, at en af medicinerne »burde tilholdes at betjene sig af den leylighed, som paa collegium medicum gaves til med fliid at dyrke det chymiske studium efter fundators ønske og hensigt«⁵⁾. At laboratoriet paa denne tid kun benyttes saa lidt, hænger naturligvis sammen med, at der nu ved universitetet fandtes mere tidssvarende indretninger.

Ved siden af laboratoriebygningen, som vist er den del af kollegiet, der mindst er berørt af tidens omskiftelser, laa »locus«, og maaske var der ogsaa dér en samlingsplads for fejeskarn, der kun blev fjernet, naar der var ophobet større dynger⁶⁾.

¹⁾ Regnskab 1731—32, og en regning af $\frac{9}{7}$ 32 i konsistoriums arkiv nr. 157. ²⁾ *C. E. Mangor*, alumne fra 1758—63, senere stadsfysikus i Kbhvn., d. 1801. Biograf. lex. ³⁾ Regnskab 1759—60. ⁴⁾ Regnskab 1765—66. ⁵⁾ Acta consistorii $\frac{17}{12}$ 1794. ⁶⁾ Regnskab 1740—41: bortført 6 læs fejeskarn.

Til den anden side, hen mod universitetet, stødte kollegiet op til en professorresidens, og ved grænsen mellem ejendommene, som er noget forskellig fra den nuværende, da kollegiets grund 1823 udvidedes nogle alen til denne side, var der i hvert fald i begyndelsen af det 19. aarhundrede plantet et hegn¹⁾. I den spidse vinkel, som dannedes af selve kollegiebygningen og dette hegn, laa portnerboligen. Ved branden 1728 havde den lidt en del, saa der maatte kostes nogle hundrede rigsdaler paa at faa den sat i stand igen²⁾. Men allerede et par aar efter maatte der anskaffes »16¹/₂ alen voxbug til portnerindens stue at beklæde med for vindtrech, som var heel nødvendig«³⁾, saa særlig solid og lun har denne portnerbolig aabenbart ikke været. 1739 blev der foretaget en hovedreparation; men siden høres der intet om denne del af bygningen. Om dens indretning og udstyr oplyses der saa godt som intet; men den omtales under forhandlingerne om kollegiets genopbyggelse som »den gamle fæle portnerbygning«⁴⁾.

Det vil her være paa sin plads at give de faa oplysninger, der findes om kollegiets portnere i dette tidsrum. I de første aar efter branden var *Bodel Snedkers*⁵⁾ portnerinde ved kollegiet; hendes løn var 5 rdlr. til paaske og mikkelsdag, foruden hvad hun fik af alumnerne⁶⁾. Fra foraaet 1739 omtales en portner *David Davidson*⁷⁾; det var ham, der 1749 maatte møde i brandsessionen og betale en mulkt paa 10 rdlr., fordi der var opstaaet ild i kollegiet den 1. maj 1749. Han ansøger da konsistorium om at faa disse penge erstattet, da ilden opstod, uden at han havde nogen skyld i det, ved at en af alumnerne »den dag betjente sig af spaaner og det derhos blæste«, og han ellers i alle maader mener at have opfyldt sine pligter⁸⁾.

¹⁾ Konsistoriums kopibog 16/1 1823. ²⁾ Regnskab 1729—30. ³⁾ Regnskab 1732—33; tillige »en ny jernvindovn«. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog 5/6 1822; — jfr. L. Engelstoft: Efterretn. ang. universitetet (1823), s. 59. ⁵⁾ Regnskab 1733—34; »portnerinden« nævnes første gang i regnskabet 1722—23. ⁶⁾ Jfr. H. Olrik, — s. 13. ⁷⁾ Regnskab 1738—39; hans egenhændige underskrift i cirkulære 21/9 1743. ⁸⁾ Regnskab 1748—49.

Konsistorium finder kun dette rimeligt, og kollegiet godtgør ham de 10 rdlr. — I regnskabet 1762—63 nævnes *Jens Berg* (eller *Berger*) som *Davidsons* efterfølger; han har aabenbart ikke kunnet klare sig med sin portnerløn, som i tidens løb blev noget mindre, da kollegiets kapitaler blev udsat til lavere rente, og han søgte derfor 1769 at blive undergraver ved Trinitatis kirke med 50 rdlr. aarlig, men vilde tillige beholde sin portnertjeneste paa *Borchs* kollegium¹⁾. Det lykkedes ham at blive undergraver, og da han fratraadte denne stilling nogle aar efter, blev det bestemt, at hans eftermand ved kirken skulde betale ham 50 rdlr. aarligt. Portner *Berger* nævnes sidste gang i regnskabet 1783—84, og baade *Davidson* og han tjente saaledes ved kollegiet i over 20 aar. Paa *Bergers* tid nævnes nogle gange »den gamle *Cathrine*«²⁾ som hørende til kollegiet. Hun fejede gaden og holdt rendestenene rene; og da der 1771 kom en ny anordning, hvorefter gaderne skulde fejes hyppigere, foreslog eforen i konsistorium, skønt hun ikke havde bedt om det, at tilstaa hende 4 rdlr. aarligt; og dette blev bifaldet. Sandsynligvis er det ogsaa denne *Cathrine* der en række aar senere sigtes til ved følgende post: »Til collegii tjenestepigens begravelse 6 rdlr. 5 fl 6 β «³⁾. — Fra 1784—1806 var *Rasmus Jensen Møller* kollegiets portner⁴⁾. Paa hans tid faar vi et alt andet end lysteligt indblik i, hvordan det staar til med portnertjenesten paa *Borchs* kollegium. Det var 1804, *Møller* ansøgte konsistorium om et gratiale paa 100 rdlr., fordi han nu var gammel og svagelig. Portnertjenesten, paastod han, indbragte ham kun 60 rdlr. aarligt, og saa havde han endda maattet tilkøbe sig stillingen for 500 rdlr. og desuden maattet betale sin formand 40 rdlr. aarligt i 20 aar; dertil kom, at

1) Acta consistorii ^{18/10} 1769. 2) Regnskab 1766—67; hun nævnes et par gange ved poster for »tractement til de renoverende, 2 fl til brændevin etc. som i alle huuse meenes sædvanligt«. Regnskab 1767—68. 3) Regnskab 1787—88. 4) Han nævnes første gang i regnskabet 1784—85; men 1804 paastaar han rigtignok at have været portner i 28 aar.

han ved uforsigtigt laan til alumner, især til *Gottsche* og *Hviid*¹⁾, havde mistet c. 400 rdlr. Alt dette gjorde, at han nu var i saa stor gæld, at han med grund kunde frygte for at blive berøvet det allernødvendigste, og derfor henvender han sig da nu til konsistorium med denne bøn²⁾. Eforen, professor *A. Kall*, som skulde afgive en erklæring om denne ansøgning, vilde ikke anbefale *Møller* til de 100 rdlr., »men ønsker langt mere, at kollegiet kunde blive af med ham«. Med hensyn til beskyldningerne mod de forhenværende alumner, ved han intet nøjagtigt, men mener ikke, de har noget videre paa sig. Og professoren fortsætter: »I løgn og bedragerie har jeg flere gange fundet ham, og har han ogsaa een gang maattet undgælde for det ved at sidde paa vand og brød. Den næringsvej, som for portnerne har været den bedste ved deres levebrød, at sælge øl og adskillige livets fornødenheder saavel til alumnos som andre uden for collegiet, har han ved sin slette opførsel ganske tabt. Studenterne paa collegiet tør ikke betroe ham nøglen til deres kammer, og den nytte, de kunde have af hans opvartning, er ganske forsvundet. En enke fik han for nogle aar siden narret til at gifte sig med ham, som indklagede ham kort efter for mishandling, og til hvem han nu, da han ved magistraten er separeret fra hende, maa svare en vis aarlig afgift. En anden kone har han faaet til at flytte til sig, som adskillige gange har kommet til mig med klager over ham, og til andre tider har han stillet sig an, som om han vilde ægte hende«. Skønt *Møller* saaledes kun ligger kollegiet til byrde og er en uduelig portner, mener professor *Kall* dog ikke, han kan afsættes, da han saa fuldstændigt vilde gaa til grunde; men det var bedst, om han kunde finde en anden, der mod en afgift vilde overtage bestillingen³⁾. Konsistorium paalægger da eforen at med-

¹⁾ *Johannes Gottsche*, alumne 1784—89, maaske senere prokurator i Køge, d. 1798; jfr. Richter: 100 aars dødsfald. *A. C. Hviid*, alumne 1775, senere regensprovst og titulær professor, d. 1788; jfr. Biograf. lex. ²⁾ Konsistoriums kopibog 6/8 1804. ³⁾ Acta consistorii 3/10 1804 og en udat. skriv. i kopibogen.

dele *Møller*, at ansøgningen ikke kan bevilges, og at raade ham til at afstaa tjenesten til en anden. Men *Møller* har ikke kunnet bekvemme sig til at opgive sin stilling; han blev i hvert fald paa kollegiet til sin død, i foraaaret 1806¹⁾.

Pladsen som portner blev saa i sommeren 1806 opslaaet ledig, og der meldte sig flere ansøgere. Blandt dem mente professor *Kall*, tre kunde komme i betragtning, nemlig graveren *Knud Hansen*, hvis kone dog var svagelig, enken efter Regensens vægter, hun hed *Wilhelmine Marie Feldtner*, hvis sag nogle af alumnerne ivrigt havde antaget sig, men det var vist »neppe fundatsmæssigt med et fruentimmer«, og endeligt *Christian Friederich Wiene*, som professoren stærkt anbefalede, som en mand kollegiet kunde være tjent med paa enhver maade²⁾. Efter denne indstilling bestemte konsistorium, at *Wiene* skulde være portner. — Næste aar var det, at der paa kollegiet, da det hen sidst paa sommeren truede med krig, blev indrettet et fyrsted³⁾, hvor der skulde koges mad til dem af livkorpsets medlemmer, der ikke havde raad til at skaffe sig kosten. Sandsynligvis var dette fyrsted i portnerboligen; der blev indkøbt en del spisevarer og anskaffet husgeraad, saa bespisningen har maaske ogsaa fundet sted paa kollegiet, men det varede kun saa kort; først i september har vi bombardementet med alle dets forstyrrelser og ødelæggelser. *Borchs* kollegium var gaaet op i luer, men *Wiene* vedblev at være portner og fik stadigt sin løn med godtgørelse, fordi hans bolig var ødelagt. Han var i disse aar bælgetræder i Trinitatis kirke⁴⁾ og havde dér tillige den bestilling at sætte salmenumrene paa tavlerne. Lige til 1824 var *Wiene* kollegiets portner; men han opgav saa sin stilling og kom ikke med i den ny bygning.

¹⁾ Regnskab 1805—06. ²⁾ Acta consistorii 16/7 1806. ³⁾ Konsistoriums kopibog, december 1807. ⁴⁾ Acta consistorii 31/3 1818. I kollegiets arkiv findes *Wienes* egenhændige underskrift paa en kvittering af 24/12 1822.

Endnu staar tilbage at omtale kollegiets have. Fra gaarden var den skilt ved et jerngitterværk¹⁾, og til begge sider var den ligesom gaarden omgivet af en mur og et hegn²⁾, og bag til har der sandsynligvis ogsaa været en mur, da nabogaarden strakte sig helt hen bag kollegiet. Af den første haves mange mærkværdigheder var kun en enkelt tilbage, nemlig statuen af Herkules; de andre ting er gaaet til grunde ved branden. Saa var der et springvand³⁾ i haven; det bestod af en opstander, der i hvert fald hen i tiden blev forsynet med »en messingpibe«⁴⁾, og ved opstanderen stod et kar⁵⁾. I dette tidsrum omtales endvidere et lysthus eller en »haugestue«⁶⁾, som har været et lille træhus med paptag, ja, 1786 tales der om, at begge lysthusene i *Borchs* kollegiums have var forfaldne, og der indsendes tegninger og overslag til konsistorium over en stærkt tiltrængt reparation paa dem⁷⁾. Af næste aars regnskab synes det at fremgaa, at der er foretaget en saadan reparation; der nævnes nemlig foruden ret store poster for tømmerarbejde ogsaa en regning »for 56 alen seildug og lysthusenes betræk, 11 rdlr. 3 $\frac{1}{2}$ «⁸⁾. Hvordan haven ellers har set ud, og hvad der har vokset i den, ved man kun uhyre lidt om. Da haven anlægges, plantes der noget buksbom⁹⁾; senere blev der plantet nogle æbletræer og andre frugttræer¹⁰⁾, ogsaa blomster har der været, men sandsynligvis kun meget sparsomt. Store forandringer eller grundige forbedringer af haven høres der i denne tid kun om een eneste gang, idet der 1763—64 anføres 60 rdlr. »for haven at reolere og quartererne at omlegge«¹¹⁾. Der kom ellers sædvanligvis en gartner hver sommer og ordnede haven; hans løn var i den første tid 5 rdlr. og senere 10 rdlr. aarligt. Men i nogle aar har det dog været anderledes.

¹⁾ Regnskab 1730—31, en regning »paa jernverket for haugen paa 219 rdlr. 2 $\frac{1}{2}$ 8 β «. ²⁾ Prof. Mallings i konsistoriums kopibog 16/1 1823. ³⁾ Regnskab 1730—31. ⁴⁾ Regnskab 1779—80. ⁵⁾ Regnskab 1736—37. ⁶⁾ Regnskab 1775—76. ⁷⁾ Cirkulære 2/5 1786; prof. *N. C. Kall* bemærker her: »da jeg var alumnus dér, var ikkun eet lysthus«; det var 1768—73. ⁸⁾ Regnskab 1786—87. ⁹⁾ Regnskab 1730—31. ¹⁰⁾ Jfr. f. eks. regnskab 1751—52. ¹¹⁾ Regnskab 1763—64; reolere = kulegrave.

1766, da eforen, prof. *Holm* paa kollegiets vegne ansøgte om, at der aarligt maatte bevilges 10 rdlr. til haven, nævner han msr. *Aaskow*¹⁾ som den, der »pleyer at have omsorg for haven i bemeldte collegio«²⁾, og prof. *Kall* bemærker 1794: »I de senere tider har jeg overladt alumnis med inspectore selv at besørge haven, ligesom paa *Valkendorfs* collegium, og dertil at imodtage de bestemte 10 rdlr.«³⁾. Naturligvis har alumnerne haft uhindret adgang til haven, og de har ikke som paa det første kollegiums tid maattet henvende sig til inspektør, hver gang de ønskede at komme i haven.

Borchs kollegium laa i det lærde kvarter, nær universitetet og omgivet af professorresidenserne. Men St. Kannikestrædes udseende skiftede i tidens løb; kollegiets mure rejste sig ret hurtigt efter branden, mens mange af de omkringliggende huse endnu laa i ruiner. Men efterhaanden blev gaden bebygget igen⁴⁾ og fik det udseende, som den bevarede til 1807. Husene har efter tidens forhold været høje, men gaden har ikke været saa tæt bebygget som nu, og inde bag husene har der allevegne været haver, endda ret store haver. Noget stærkt befærdet strøg har St. Kannikestræde næppe været, dog laa det nær et par af byens færdselsaarer, Købmagergade og Nørregade. En stille gade har det været, hvor studenter og professorer har haft deres gang, hvor begivenhederne i studenterverdenen har præget næsten alt, og hvor husene vel ikke har været smukke og rigt udstyrede, men dog i al deres tarvelighed statelige.

Dette var ganske kort, hvad der kan fortælles om kollegiets bygning. Men før vi forlader dette afsnit, skal der gøres nogle faa bemærkninger om kollegiets brand 1807 og om de planer,

1) *U. B. Aaskow*, alumne 1763—68; senere læge i Kbhvn., d. 1806. Biograf. lex. 2) *Acta consistorii* 24/5 1766. 3) *Regnskab* 1792—93. 4) *Professorresidenserne* først genopbygget 1753, — jfr.: Bruun: København III, 178.

der i de følgende aar var fremme for at faa det genopbyggt, indtil disse planer blev virkeliggjort 1824—25. — Vor udenrigspolitik førte som bekendt i begyndelsen af det 19. aarhundrede til et par blodige sammenstød med England. Da Danmark 1800 sluttede en traktat med Rusland, som paa den tid stod i meget spændt forhold til det britiske rige, sendtes 1801 en engelsk flaaede mod København, og efter slaget den 2. april maatte Danmark opgive sit forbund med Rusland. 1807 blev Danmark for anden gang angrebet af englænderne; de frygtede nemlig, at Danmark skulde slutte sig til *Napoleon*, og for at komme ham i forkøbet sendte de da en flaaede med tropper mod København. Det kom til en del mindre træfninger, hvor ogsaa studenterne kæmpede med; det skal senere omtales nærmere; og fra den 2. til den 5. september blev København overøst med bomber, i tusindvis regnede de ned over byen og ødelagde mange bygninger. Især gik det ud over kvarteret omkring Frue kirke; taarnet blev skudt sønder, og kirken gik op i luer. Ogsaa universitetet brændte og tillige en del af de omliggende professorgaarde. Paa bombardementets tredie dag, den 4. september, opstod der brand i *Borchs* kollegium, og ilden var ikke til at dæmpe; hele bygningen gik til grunde i flammerne, og efter kampen stod kun nogle tilrøgede murstumper tilbage af kollegiet. Man havde frygtet, at det skulde gaa saadan, og fra en vinhandler var der skaffet store kar¹⁾, som skulde være vandbeholdere under et muligt slukningsarbejde, men under det hæftige bombardement, hvor der samtidigt opstod ild paa flere steder, har det været umuligt at blive herre over ilden. I de følgende dage og nætter var der udsat brandvagter ved kollegiets ruiner²⁾. Konsistorium bestemte, at alumnerne skulde fordeles paa de andre kollegier³⁾. —

Et par dage efter, allerede den 7. september, maatte Dan-

¹⁾ Regnskab 1807—08. ²⁾ Regnskab 1807—08. ³⁾ Acta consistorii 8/9 1807.

mark gaa ind paa en kapitulation, ifølge hvilken hele den danske flaade blev udleveret. Dette engelske overgreb vakte overalt i Danmark den dybeste harme¹⁾; og i de følgende aar, da vi mere og mere sluttede os til Frankrig og kæmpede mod englænderne, sank landet dybere og dybere i ulykke.

Men vi vender tilbage til at omtale kollegiets skæbne i disse aar. Ikke længe efter bombardementet er der sandsynligvis rejst et plankeværk omkring ruinerne, og murstenene, som var styrtet ned, blev rensat og stablet op²⁾. Ellers blev der i de første aar aldeles intet foretaget; pladsen laa der med murresterne, uhyggelig og fæl. Og saaledes skulde det komme til at ligge i over 15 aar³⁾. — Den 23. januar 1812 overdrog konsistorium professorerne *A. Kall*, *N. C. Kall* og *F. T. Hurtigkarl*, den første som kollegiets efor og de to sidste som inspectores quæsturæ, alle tre forhenværende alumner, at undersøge og overveje, »hvorvidt der kunde have de fornødne resourcer til at opbygge collegium medicum«. Efter at de saa havde skaffet sig oplysninger om kollegiets kapitaler og havde ladet murmester *Thrane* udarbejde en tegning til en ny bygning og et overslag over udgifterne, maatte de i april meddele konsistorium, at der desværre ikke for tiden var nogen udsigt til, at »denne vigtige bygning« kunde genopføres. Efter overslaget vilde en ny bygning komme til at koste 49298 rdlr. 2 $\frac{1}{2}$ 12 β . Ganske vist udgjorde kollegiets samlede kapitaler c. 54000 rdlr.; men der var hensat bestemte summer til andre formaal, f. eks. til det aarlige stipendium, der fulgte med friboligen, til portnerløn, til bibliothek o. s. v.; maaske kunde man nu opgive tanken om et bibliothek, »da kollegiernes bibliotheker nu synes mindre nødvendige, og desuden intet af betydenhed kunde anskaffes for den ringe rente«; men alligevel kunde der kun anvendes c. 25000 rdlr. til at bygge for. »Hvis derfor kollegiet

¹⁾ Jfr. f. eks.: *Ny Minerva* 1807, IV, 110—115 artiklen: »I, som kalde eder briter«. ²⁾ *Regnskab* 1807—08. ³⁾ Jfr. H. N. Clausens: *Mit levnedshistorie*, s. 20: »Hele universitetskvarteret laa i grus efter ødelæggelsen 1807, og blev liggende fra aar til aar uden udsigt til at se tomterne udfyldte«.

skal opbygges af sine egne midler, skjønt vi ikke rettere, end at man endnu maa bie adskillige aar«; og den eneste mulige udvej, de da kan finde for atter at faa kollegiet i gang, er, at konsistorium henvender sig til direktionen for universitetet og de lærde skoler for at faa dets tilladelse til, at de omkostninger, kollegiet ikke selv kan magte, maa bestrides af kommunitetet. Men skønt konsistorium gaar med til at anbefale dette, og direktionen for kommunitetet tilføjer, at den vilde anse det for »en kjær belønning«, om den maatte faa lov til med kommunitetets midler at gøre det muligt, at »universitetets afbrændte bygninger«, hvortil ogsaa *Borchs* kollegium hørte, kunde genopføres, har direktionen for universitetet dog ikke villet gaa ind paa dette¹⁾. Og alle planerne faldt til jorden.

I de følgende aar høres der kun ganske antydningssvis om kollegiet. I regnskaberne er der kun enkelte udgifter, som vedrører bygningerne; 1813—14 findes en post »for gavlen at nedtage« og 1816—17 en udgift »for muursteen at opstable i vindverne«; men ellers er der stille om kollegiet i disse aar. Danmark oplevede paa denne tid den store pengekrise, og der kunde ikke være tale om at bygge under de vanskelige forhold. Først efter 1820 fremkom der nye planer om at genopbygge *Borchs* kollegium. Af et par antydninger ses det, at der har været forslag fremme om, i stedet for at bygge et nyt kollegium paa det gamle sted, at købe en anden ejendom og lade den indrette til kollegium²⁾; men dette har dog ikke fundet bifald. Og modstanderne af denne plan godtgjorde, at udførelsen af den vilde blive lige saa kostbar som en ny bygning. — I december 1821 døde professor *A. Kall*, der havde været kollegiets efor siden 1789, og konsistorium valgte da professor *F. T. Hürtigkarl* til hans efterfølger i eforatet. Og den nye efor tog nu med kraft fat paa den opgave, der laa for: at faa kollegiet rejst igen. I en skrivelse til konsistorium af $\frac{24}{5}$ 1822 udtaler

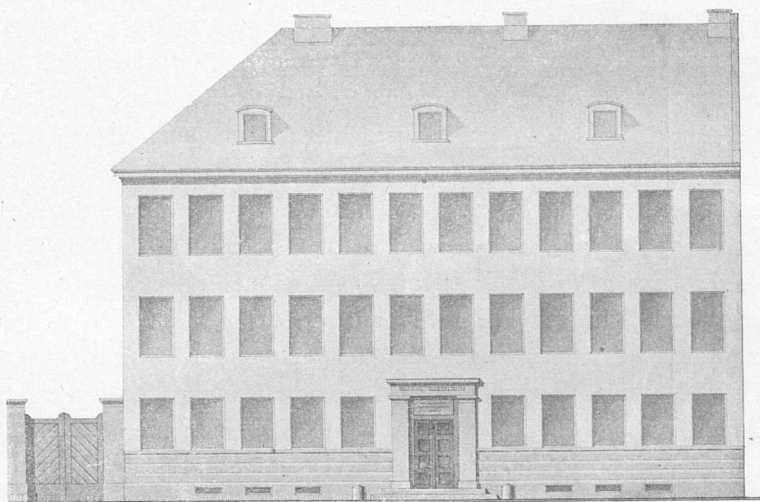
¹⁾ Konsistoriums kopibog $\frac{2}{4}$ 1812 og acta consistorii $\frac{20}{4}$ 1812. ²⁾ Konsistoriums kopibog $\frac{24}{5}$ 1822.

han, at han anser det for sin pligt at gøre alt, hvad der staar i hans magt, for at »dette gamle og berømte kollegium« atter kunde tages i brug. Han havde derfor henvendt sig til kap-tajn *Lynge* og anmodet ham om at give tegninger og overslag. *Lynge* havde da sendt ham tre tegninger og et overslag. De to af disse tegninger havde professor *Hurtigkarl* forevist stads-bygmesteren, professor *P. Malling*¹⁾, og de var blevet enige om, at den, der var betegnet med nr. 1, var den bedste, fordi byg-ningen efter den havde en indkørsel samme sted som tidligere, og man ved at følge den kunde afbenytte fundamenterne og de murstumper, som stod endnu, og derved spare en del. Efter de to andre tegninger vilde kollegiet slet ingen indkørsel faa. I ingen af tegningerne var der taget hensyn til den gamle portnerbygning, »hvis mure endnu staae«, og professoren mente, at det stykke grund, der saaledes blev ubenyttet, mod et pas-sende vederlag kunde overdrages universitetet og lægges til den tilstødende professorboligs grund. Den økonomiske tilstand maatte siges at være tilfredsstillende; kapitalen var c. 59000 rbdlr. i sølv, og selv om den ligesom de øvrige legatkapitaler skulde nedsættes med c. 25 0/0, vilde der dog være tilstrække-ligt til, at man kunde tænke paa at tage fat paa at bygge, naar der kunde regnes med 4 0/0 i rente. Vanskeligst vilde det blive at faa de nødvendige penge gjort disponible; dog kunde vel de faa tusinder, det drejede sig om, enten tilskydes af kommunitetet eller skaffes til veje ved, at man i de første aar gav alumnerne fribolig uden noget stipendium²⁾. Først i juni maaned kom denne sag til drøftelse ved konsistoriums møde; det blev her gjort gældende, at *Borchs* kollegium, »der dog egentlig er bestemt for provectiones«, nu burde indrettes saale-des, at hver af alumnerne saavidt muligt fik sine egne værelser for sig selv uden kontubernal, og det blev derefter overdraget eforen og professor *N. C. Kall* at fremskaffe en ny tegning og

¹⁾ *P. Malling* (f. 1781, d. 1865), arkitekt og stadsbygmester. Biograf. lex.

²⁾ Konsistoriums kopibog ²⁴/₆ 1822.

et nyt overslag, hvor der toges hensyn til dette forslag¹⁾. Kaptajn *Lynge* udarbejdede saa en ny tegning, og efter den blev bygningen indrettet saaledes, at de 12 af alumnerne fik hver to værelser, og kun de 4 skulde bo sammen to og to²⁾. Efter dette sidste forslag indsender konsistorium sagen med alle tegningerne til direktionen for universitetet og anbefaler den paa det bedste, overbevist om, at denne bygnings opfø-

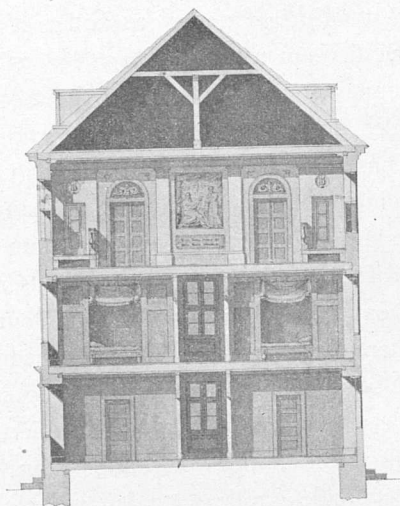
Det tredje kollegium. Efter P. Mallings tegning.

relse vil være af stor betydning for universitetet i det hele taget, »da *Borchs* kollegium førend dens bygnings ødelæggelse ved bombardementet var den fornemste og meest ansete blandt de større universitetet tilhørende stiftelser, som have de studerendes understøttelse og videnskabelighedens fremme til formaal, saa at det med rette blev agtet for en hæder at være alumnus i denne stiftelse, fra hvilken mange af fædrelandets bedste embeds- og videnskabsmænd ere udgange«³⁾. Direktionen stiller

¹⁾ Acta consistorii 5/6 1822. ²⁾ Acta consistorii 26/6 1822. ³⁾ Konsistoriums kopibog 28/6 1822.

sig velvilligt til sagen og finder, at den sidste tegning er den bedste, skønt den ogsaa mod den har adskillige indvendinger, og raader konsistorium til at raadføre sig med professor *Malling*, der sammen med professorerne *Hurtigkarl* og *N. C. Kall* kunde drøfte sagen nærmere og derefter indsende en ny tegning med overslag, som direktionen saa vil forelægge kongen¹⁾.

Disse tre professorer træder da sammen i en byggekommission, og professor *Malling* udarbejder en ny tegning, som

Et snit gennem bygningen.
Efter P. Mallings tegning.

tillige med *Lynges* overslag fremlægges i konsistorium i februar 1823²⁾. Tegningerne er mærket A, B, C og D, og de findes paa nationalmusæet. A viser bygningens facade med et snit ved siden af; her ser vi, at indkørslen er anbragt ved siden af bygningen og ikke som tidligere midt igennem den. Paa bladet B findes en plan over bygningens indretning og værelsernes fordeling; den halvdel af 3. etage, som tidligere var benyttet til bibliothek, er her omdannet til alumneværelser. Efter denne plan fik kollegiets inspektør 3 værelser, 9 alumnere

¹⁾ Konsistoriums kopibog 28/11 1822.

²⁾ Acta consistorii 19/2 1823.

hver to værelser, og 6 alummer hver et værelse med en alkove. Auditoriet findes som før paa 2. sal, og foran det var der indrettet to entréværelser, hvorfra der var indgang til to gallerier i salen, et til professorer og et andet til honoratiores. Tegningen D er ligeledes en plan over kollegiets indretning med nogle faa forandringer fra planen B. Paa C findes en plan over kollegiets og den tilstødende professorboligs grunde, hvor det stykke, som maa overlades kollegiet af nabogrunden, for at indkørslen kan blive ved siden af bygningen, tydeligt er angivet, og professor *Malling* mener, at kollegiet ved denne udvidelse vinder paa flere maader ¹⁾. *Lynges* overslag viser, at bygningen efter denne tegning vil komme til at koste 14102 rbdrl. 2 $\frac{1}{2}$ 8 β , og det er c. 2000 rbdrl. mere end efter det første overslag ²⁾. Konsistorium er tilfreds med tegningen og mener, at det nødvendige stykke af nabogrunden kan overlades kollegiet uden vederlag; angaaende overslaget kunde det ønske en erklæring af professor *Malling*. I marts indsender *Malling* da en erklæring, som gaar ud paa, at *Lynges* overslag i det hele er billigt, og derefter gaar sagen til direktionen ³⁾. Derfra indstilles forslaget til kongens approbation ⁴⁾, og i maj faar konsistorium meddelelse om, at kongen har bifaldet, at *Borchs* kollegium nu opføres efter den indsendte plan, at det omtalte stykke grund overlades kollegiet uden vederlag, og at der til hele byggeforetagendet maa anvendes en sum af indtil 15000 rbdrl. af stiftelsens midler. Direktionen anmodede professor *Malling* om at føre overtilsyn under opførelsen og overgav saa sagen til konsistorium ⁵⁾.

I den følgende tid tages der saa fat paa at genopføre kollegiet; men arbejdet skred kun langsomt fremad. I sommeren 1824 fik kollegiet en gave til hjælp til den nye bygning, idet

¹⁾ Konsistoriums kopibog 16/1 1823. ²⁾ Konsistoriums kopibog 13/2 1823.

³⁾ Acta consistorii 12/3 1823, — jfr. kopibogen 8/3 1823. ⁴⁾ Kongens approbation af 4/4 1823; jfr. L. Engelstoft: Efterretn. ang. universitetet (1823), s. 58 og »Dagen« 1825, nr. 125. ⁵⁾ Acta consistorii 14/5 1823.

etatsraad *Jens Laasby Rottbøll*¹⁾ da døde og ved sit testamente af 14/9 1821 — som vederlag for de stipendier, han havde nydt ved universitetet, havde hensat 3000 rigsbankdaler sølv, som han ønskede anvendt til genopførelsen af kollegium medicum eller forøgelsen af dettes fond²⁾.

Den lange dvaletid var nu forbi; der blev igen liv paa den gamle plads, som omtrent et par aar genlød af haandværkernes virken og færden. Først i foraaet 1825 stod det tredje kollegium færdigt, saa det kunde tages i brug, og det indviedes saa ved en højtidelighed lørdagen den 28. maj 1825, hvor professor *Hurtigkarl* holdt en tale, og der blev afsunget en kantate, forfattet af *K. L. Rahbek*³⁾. — Af kollegiets tre bygninger har denne sidste staaet den længste tid, og selv om den ikke paa nogen maade i udstyrelse kan komme paa højde med den første, er det utvivlsomt den, der har kunnet byde alumnerne de roligste og behageligste studiekaar.

¹⁾ *J. L. Rottbøll*, alumne 1785—90, en tid inspektør, senere højesteretsadvokat og generalfiskal, Biograf. lex. ²⁾ Goos: Samling af de for universitetets legater gjældende bestemmelser (1890), s. 504 —; ifølge regnskabet 1824—25 modtog kollegiet disse penge fra kvæsturen d. 15. september 1824. ³⁾ Borkens lyre (1883), s. 9—15.

II. KOLLEGIETS STYRELSE

BORCHS KOLLEGIUM staar under konsistoriums styrelse, men til den daglige forvaltning udnævner konsistorium af sin egen midte en efor. *Ole Borch* havde selv valgt den unge professor *Poul Vinding* til at være efor i den første tid, og en gammel alumne giver ham det skudsmaal, at han var »fornemmelig uinteresseret og formedelst hans venlighed yndet af alle, oprigtig i hans raadføring, redelig og prompt i at udbetale alumnis deris stipendia til den bestemte tid«¹⁾. Men der var ikke givet nogen regel for, hvem der skulde vælges til efor i den følgende tid, om han skulde tages af et bestemt fakultet, eller om de ældste skulde have fortrinnet uden hensyn til, af hvilket fakultet de var. Her var saaledes flere spørgsmaal, der kunde give anledning til strid, naar de kom paa dagsordenen. Da saa *Vinding* 1712 døde, »opkom der en dispute om ephoriets antagelse; doctor *Hans Bartholin*²⁾, som da var senior in facult. theol., prætenderede ret til at antage den; justitsr. *Reitzer*³⁾, som var juris prof., satte sig derimod; til denne dispute at afgjøre tog hr. *Caspar Bartholin*, som da var senior in facult. philos., sig ephoriam paa«⁴⁾. Og da der 1748 atter skal vælges efor, hævdes det fra én side, at det altid har været den ældste i det filosofiske fakultet, der har

¹⁾ Acta academica 1745—48 paa universitetsbibl.: prof. *J. F. Ramus'* erklæring 1748. ²⁾ *H. Bartholin* (f. 1665, d. 1739), professor i theologi, orthodoxiens ivrige forsvarer mod pietismen. Biograf. lex. ³⁾ *Chr. Reitzer* (f. 1665, d. 1736), senere stiftamtmand i Aalborg. ⁴⁾ Acta academica 1745—48.

haft dette hverv, mens andre mener, at det bør overdrages en theolog, da flertallet af alumnerne er theologer, og endeligt ønsker nogle, at det skal gaa paa omgang mellem fakulteterne. Men efterhaanden fæstner den opfattelse sig, at eforen bør vælges blandt de ældste medlemmer af konsistorium uden hensyn til, af hvilket fakultet han er. Og blandt dette tidsrums eforer finder vi ganske vist det filosofiske fakultet stærkest repræsenteret, men desuden én theologisk, to juridiske og én medicinsk professor. Disse eforer skal ganske kort omtales hver for sig.

Som allerede nævnt blev professor *Caspar Bartholin*¹⁾ (f. 1655, d. 1738) kollegiets efor efter *Vinding* og var det indtil sommeren 1733. Bartholin oplevede saaledes i sit eforat kollegiets brand og genopbyggelse, og man kan formode, at det for en stor del skyldes ham, at den ny bygning saa hurtigt blev rejst. Der findes ellers intet vidnesbyrd om, at han i særlig grad har taget sig af kollegiet, og det er rimeligt, at denne af statssager stærkt optagne professor ikke har kunnet ofre megen tid paa Borchs kollegiums sager. Regnskaberne er ført omhyggeligt og nøjagtigt, men aabenbart ikke af ham selv.

Da *Bartholin* saa 1733 frasagde sig dette hverv, blev professor *Hans Gram*²⁾ (f. 1685) kollegiets efor og var det indtil sin død 1748. Om hans store fortjenester som historiker skal der her ikke tales, lige saa lidt som der her kan gives en fremstilling af, hvordan hans liv i det hele formede sig. Da han blev efor, var han den kendte og agtede videnskabsmand, kgl. historiograf med titel af justitsraad og blev 1746 etatsraad. Gram havde flere forudsætninger for at blive en god efor; som yngre havde han selv lært kollegielivet at kende, som alumne paa Elers kollegium³⁾; han var jævn og venlig i sin omgang med mennesker, saa han sikkert har været af-

¹⁾ Jfr. H. Olrik: Borchs kollegiums historie, s. 45 f. ²⁾ Jfr. Biograf. lex. ³⁾ R. R. Vestergaard: Elers kollegiums historie (1891), s. 58—62.

holdt af alumnerne her paa kollegiet¹⁾, og endeligt kan det nævnes, at han en tid lang boede sammen med lægen *Jens Bing*, der i begyndelsen af aarhundredet havde boet paa Borchs kollegium²⁾ og stadigt bevarede sin interesse for det, skænkede bibliotheket en del af sine bøger og i sit testamente udtalte ønsket om, at borrichianerne vilde bære hans lig til graven³⁾. Vi hører da ogsaa, at *Gram* har været som en fader for alumnerne, og er dette end et saa stærkt udtryk, at det maa tages med forbehold, siger det dog saa meget, at *Gram*, der ogsaa gav alumnerne adgang til sine bøger, har staaet i nogen forbindelse med dem og virkelig taget sig af enkelte. Ved selve kollegiet har *Gram* aabenbart interesseret sig mest for bibliotheket. Under ham bliver det ordnet og katalogiseret, der bliver købt nye bogskabe og anskaffet mange nye bøger, ja saa mange, at bibliotheket en tid skyldte eforen 36 rdlr. 3 #⁴⁾. Regnskabsføring^{*} har den lærde professor efter kollegiets regnskabsbog at dømme ikke lagt særlig megen vægt paa; i det første aar har han selv ført regnskabet, men i de sidste 7 aar af sin efortid lod han slet ikke føre noget regnskab, saa at *J. C. Kall*⁵⁾ efter *Grams* død af hans efterladte »vidtløftige papirer« har maattet fremlede kvitteringer og notitser og paa grundlag af dem opstille regnskaberne for disse aar. Maaske er det dette prof. *Chr. Thestrup*⁶⁾, i en lang, uklar erklæring sigter til, da der efter *Grams* død skal vælges en ny efor; han hævder her, at der ved et saadant valg ikke bør tages hensyn til alder eller ærlighed alene, men at det først og fremmest kommer an paa, at det bliver en mand, som forstaar sig paa at

¹⁾ At alumnerne har sat pris paa prof. *Gram* som efor, fremgaar af, at det billede, som *Lows* malede 1747, efter hvad der staar bag paa det, er skænket *Gram*. Jfr. s. 12. Jfr. *Eilschow*: Gjensvar paa crit. betænkn., s. 138 ff.

²⁾ *H. Olrik*: Borchs kollegiums historie, s. 132 f. ³⁾ *J. Bings* testamente.

⁴⁾ 1751 § 8: »Og som jeg har været en alumnus udi collegio borrichiano, da at anmode alumnos at bære liiget til sit sted — — Kall. sml. 146 fol., jfr. *C. P. Rothe*: Brave danske mænd, I, 77. ⁵⁾ Regnskab 1744—45.

⁶⁾ *J. C. Kall* (f. 1714. d. 1775) professor i orientalske sprog. Biograf. lex.

⁶⁾ *Chr. Thestrup* (f. 1689, d. 1750), professor i filosofi. Biograf. lex.

føre regnskab, og fortsætter: »vi vide jo exempel paa dem eller dend, som fordi han haver været bekjændt af ærlighed, godvillighed, ja endog suffisance er bleven anmodet og har været villig til at paatage sig mange saadanne curas — — og det er dog befunden, at saadan een af mangel paa rætte forstaaelse og accuratesse til regnskabsføring haver dog — saa vel sig selv som det under hender havende til skade, ej kundet gjort god regnskab; men man haver maat — omgjort for dem mange aars regnskaber tillige — —¹⁾.

I februar 1748 døde professor *Gram*, og kollegiet udsendte et digt af inspektør *Anchersen*²⁾, trykt paa et folioblad og udstyret efter tidens mode. Paa titelbladet stod følgende:

Borches collegii væmodige klage over det store og uboedelige tab af den høyædle og velbaarne herr. *Johann Gramm*, hans kongel. majest. høyst-meriterede etatz- og justitz-raad, professor i det grædske sprog og senior ved det kongel. universitet her i Kiøbenhavn, assessor in consistorio, kongel. bibliothecarius, archivarius og historiographus, ephorus collegii medicei; nedlagt ved hans høytidelige jordefærd den 28. febr. 1748.

Paa samtlige alumnorum og egne vegne

Imprimatur. af

J. P. Anchersen. Dr.

Ancher Anchersen
colleg. medicei inspector
og phil. mag.

Digtet bestod af tolv firlinjede vers paa dansk og til sidst seks verslinjer paa latin, alt holdt i tidens svulstige stil og tone. Det første vers lyder saaledes:

Din Lut, Apollo, døv; paa din Kithar og Gige
Stem Sørge-Toner op; een Mand foruden lige
Fra dit Parnasso er nedlagt i Jordens Støv,
Etatz-Raad *Gram* er død: din Lut, Apollo, døv.

¹⁾ Acta academica 1745—48.

²⁾ *A. Anchersen*, alumne 1744—49, senere

rektor i Nakskov, d. 1757.

Derefter følger nogle vers om *Grams* store berømmelse, men i de sidste besynger digteren den afdøde som den gode og omsorgfulde efor for kollegiet:

Vi Borches Sønner skal som Fader dig begræde,
Og i Erkiendtlighed dit Liig med Taarer væde;
Hvad Godhed vi har nydt af dig, og udi sær
Jeg, een og anden, skal erindres, hvor vi er.

Den Adgang, du os gav til dig og dine Bøger,
Vor Sorrig ved din Død saa meget meer forøger;
Vi tacker for aldt got, det Vidnesbyrd du har:
At du i Borches Sted vor Pleye-Fader var.

Saa hviil udi din Roe, vor Euerget og Fader.
(Vor Kierlig Frygt for dig ey andet Nafn tillader);
Vi dig erindre skal midt i din søde Roe,
Saa længe Steene staaer af vort Collegio.

Om nogen latinsk tale paa kollegiets auditorium, som det senere fandt sted ved en efors død, høres der ikke denne gang.

Da der i marts 1748 blev sendt et cirkulære om blandt konsistoriums medlemmer for at faa en ny efor valgt for Borchs kollegium, foreslog prof. *M. Wöldike*¹⁾, at Baron *Holberg* som den ældste i det filosofiske fakultet skulde paatage sig dette hverv; og *Holberg* gaar ind paa dette, idet han skriver: »Hvis de fleste vota falde paa mig til ephoriam collegii medicei, paatager jeg mig den villigen«²⁾. Ingen havde nogen indvending at gøre mod dette, men alle fandt det naturligt, at *Holberg*, som havde bedst tid, var kendt med at føre regnskab og desuden holdt fuldmægtig, blev efor. *Ludvig Holberg* var den

¹⁾ M. Wöldike (f. 1699, d. 1750) professor i theologi. Biograf. lex. academica 1745—48.

²⁾ Acta

første efor, der var forhenværende alumne¹⁾); det kunde man tænke vilde gøre, at han i særlig grad interesserede sig for kollegiet; men det synes dog ikke at have været tilfældet. Maaske har han ikke tillagt kollegiejivet nogen videre betydning, da han i sin egen tid mest levede for sig selv, og tillige var han i disse aar optaget af at skrive sine sidste komedier og af at grundlægge akademiet i Sorø. Utvivlsomt har Holberg været en velvillig efor, der gerne opfyldte alumnernes ønsker, naar de blev forebragt ham, men kun i ringe grad har han givet sig af med kollegiets sager og neppe staaet i nogen nøjere personlig forbindelse med dets beboere. Regnskaberne har han selv underskrevet nogle gange²⁾, men fra 11. Juni 1752 er der intet regnskab ført før efter Holbergs død, og da af *C. Horrebow*³⁾. Da Holberg døde i januar 1754, udsendte alumnerne et folioblad med følgende titel:

Da den i livet høy- og velbaarne, høylærde og høytberømte herre, herr. baron *Ludvig de Holberg* . . . ephorus collegii medicei etc. ved en anstændig jorde-færd blev bisadt i vor Frue kirke den 5. februarii 1754 have collegii medicei alumni opsat følgende stropher, mere for at opfylde en liden deel af deres forbundne skyldighed, end i tanke at opfylde saa stor en ihukommelse med værdigt ære-minde.

Der findes paa dette blad digte eller verslinjer af 14 daværende alumner⁴⁾); Holberg prises her som den store skribent, der har gjort sit navn udødeligt først og fremmest ved sine lærde skrifter, men tillige ved oprettelsen af akademiet i Sorø og ved det legat, han oprettede »til en fornemme og skikkelig jomfrues

¹⁾ Jfr. H. Olrik: Borchs kollegiums historie, s. 134 ff. ²⁾ Om en strid mellem *Holberg* og *P. Horrebow* — om regnskaber — se domsprotokollen 1746. ³⁾ *Chr. Horrebow* —, alumne 1737—42, senere professor i matematik, d. 1776. Biograf. lex. ⁴⁾ C. Jensenius, inspektør, J. L. Schønning, Christ. Bergen, J. J. Mylius, P. Tetens, R. Horrebow, C. D. Friedenreich, Fr. Horrebow, P. Windelboe, O. F. Müller, I. B. Dons, J. Højer, J. M. Langemach, J. Almstrup. De to islændere, E. Olavius og B. Paulsen, var 1752 rejst til Island paa studierejse.

udstyr, naar hun træder i ægtestand«¹⁾. Dette sidste har tydeligt nok moret forfatterne en del. *Peder Horrebows*²⁾ digt lyder f. eks. saaledes:

Da Holberg ingen saae, som paa ham kunde klage,
Naar vi det ædle Kiøn og Ægtestand undtage,
Han det udi sin Død har vildet mage saa,
At Ære-Krandser han af dem kand ogsaa faae.

Nogen særlig interesse frembyder digtene ellers ikke; det er stadigt det samme, der gaar igen, en del nuanceret, snart alvorligt i kristelige vendinger, snart jævnt gemytligt, saa man egentligt ikke skulde tænke det var vers, der passede til tonen ved en begravelse. Den senere som botaniker og zoolog bekendte *O. F. Müller*³⁾ skrev i sit bidrag bl. a.

»Skal vi da see det Navn at skjule sig i Graven,
Som udi Marmor-Steen man burde hugge ind.
Ney! ney! han lever ind i sine lærde Skrifter,
Han lever og udi det skønsom Jomfrue-Sind,
Naar han udstyrer dem, som sig herefter gifter,
Ja, Soer et evig Navn for ham og tager ind. — — —«

Kun én af alumnerne udtaler sig ved denne lejlighed saaledes, at man kan slutte, at han har staaet i personlig taknemligheds-gæld til Holberg; det er den sidste i rækken, *Hans Almstrup*⁴⁾, der skriver:

»Din Roes jeg ikke kand udføre, som jeg skulde;
Du min Velgjørere! sligt havde vel fortjent,
Din Godhed imod mig de fleeste veed tilfulde,
Og blive skal med Tak indtil min Død erkiendt.«

Ved konsistoriums møde den 13. februar 1754 blev professor *Hans Peder Anchersen*⁵⁾ (f. 1700) konstitueret efor

¹⁾ Goos: Samling af de for univ. legater gæld. bestem., s. 318 ff. ²⁾ *P. Horrebow* — alumne fra 1749—54, senere professor designatus, d. 1812. Biograf. lex. ³⁾ *O. F. Müller* — alumne 1751—54, arkivar og naturforsker, d. 1784. ⁴⁾ Københavns universitets matrikel. III, 96. 1749 er Johs. Almstrup dimitteret privat; ellers ukendt. ⁵⁾ Jfr. Biogr. lex.

for Borchs kollegium og fik de tre protokoller overleveret¹⁾. *Anchersen* havde som yngre boet paa Valkendorfs kollegium, var 1737 blevet professor eloquentiæ og var en særdeles flittig filolog og historiker. Samme aar som han blev udvalgt til efor, udsendte han det første danske universitetsprogram, en indbydelse til en forelæsning »om hvad en hoffmester bør viide«. Forøvrigt var Anchersen en gudfrygtig og hjertensgod mand, der daarligt kunde sige nej, naar man bad ham om noget. Som efor forhøjede han distributsen til alumnerne, men saaledes at det gik ud over den sum, der skulde henlægges til kapitalen; han var aabenbart meget eftergivende overfor borchianernes ønsker, selv om de ikke kunde falde sammen med fundatsens bestemmelser, og hans efterfølger i dette hverv, *P. Holm*, rammer ham saaledes for en del, naar han taler om det uheldige i, at en efor »lader det gaae, som det kand«²⁾. Om store, tydelige brud paa, hvad der gjaldt som lov og ret for kollegiets alumner høres der vel ikke meget, men det kan dog her nævnes, at *Anchersen* ikke har formaaet at hindre, at flere af alumnerne ved hans eforats slutning boede udenfor kollegiet og dog nød stipendiet³⁾. Regnskaberne er, mens *Anchersen* var efor, ført meget omhyggeligt, og der er som tidligere omtalt i dette tidsrum skaffet penge til en del forbedringer af kollegiebygningen. Sandsynligvis har han gerne villet være alumnerne en god raadgiver og kendt flere af dem personligt; og i kollegiet har han været elsket og agtet som den rare, fromme mand, han var. Herom er der bevaret os nogle faa vidnesbyrd. Paa Anchersens 20. bryllupsdag 1757 sendte alumnerne ham et lysegult silketørklæde⁴⁾, prydet med ornamenter og med følgende paatrykte indskrift:

»Da høyædle og velbyrdige herre, herr *Hans Peder Anchersen* — — — ephorus for collegio medico helligholdte med høyædle og velbyrdige frue, *Catharina Biel*, deres

1) Acta consistorii 13/2 1754. 2) Cirkulære 2/5 1765. 3) Cirkulære 9/10 1766. 4) I universitetsbibliotheket.

tyvende aars bryllupsdag, d. 13. februarii 1757, bleve disse linier allerydmygst indsendte af collegii medicei daværende inspektør, *Jens Bing Dons*, og alumnis *Jens Høyer*, *J. M. Langemach*, *H. Almstrup*, *Tønne Bloch*, *Niels Grøn*, *John Erichsen*, *Peder de Koefoed*, *Hans Gottschalch*, *Chr. Dreyer*, *Chr. Mich. Rottbøll*, *Søren Gudme*, *Søren Hofmann Sevel*.

En dyb Ærbødighed for vor Hrr. Ephoro
 (At bedre gives, vi tilhobe, ikke troe)
 En ivrig Glæde ved hans Vel og Fruens driver
 Os til at viise, at os deres Liv opliver.

En *Wadskiær* fordum (a) sang paa deres Bryllups Dag,
 Idag vi ønskede os hans fine Digter-Smag,
 Vor svage Skjaldre-Pen skal stræbe at udtrykke,
 Nu efter tyve Aar, vor Fryd ved Dagens Lykke.
 (a) d. 13. februarii 1737.

Du høje Gud! giv selv vor store Lærer Kraft!
 Giv Alders Roe for alt det Arbeyd, han har haft!
 Beløn hans Guds frygt! og giv hannem med sin Frue
 En Ezechiaë Aar (a) i Livet end at skue.
 (a) Esaias 38,5.

Disse maadelige rimerier, som vel ikke er slettere eller bedre end tidens almindelige lejlighedsvers, viser os dog, at alumnerne gerne har villet glæde deres efor med en lykønskning paa hans bryllupsdag; det giver indtryk af en vis forbindelse mellem collegiet og det anchersenske hus. Ved hans død faar vi det indtryk, at flere af alumnerne har lært *Anchersen* at kende som en faderlig ven og raadgiver; de udsendte nemlig da:

»Sørge-tanker med hvilke collegii medicei alumni ledsagede den i livet højædle og velbyrdige herr *Johan Peter Anchersen* . . . ephorus collegii medicei etc. etc., da han den 30. april 1765 af dem blev biesadt i vor Frue kirke i Kiøbenhavn»; og heri findes 13 digte af alumner¹⁾, der alle priser Anchersen,

¹⁾ F. A. Seydlitz, Chr. Boserup, M. Kiær, U. B. Aaskow, S. Wøldike, Chr. F. Bang, J. Chr. Holmer, T. S. Hejberg, O. N. Büttow, J. J. Weber, N. Arensberg, P. J. Müller og E. B. Haaber.

som den lærde og gudfrygtige mand. Han kaldes »vor Gama-
liel» og karakteriseres som »oprigtig, from og rar« eller mere
højtravende som »en pille i wiisdoms høje tempel«. Som en
lille prøve skal *F. A. Seydlitz's*¹⁾ citeres:

»Saa skal vi da dig, vor Velynder, miste,
Ey Prøver mere paa din Ømhed see,
Du, som en Fader dig mod os beviiste,
Som kuns vor sande Beste fremmede;
Dit Navn hos os udødelig skal være,
Dit Rygte blomstre skal i ævig Ære«.

Og *Søren Wøldike*²⁾, en søn af professor Marcus Wøldike,
skrev:

»Jeg kun hans (Anchersens) Død som han min Fader maa begræde,
Da jeg i ham har mist en trofast Arve-Ven«.

Men ikke nok med, at alumnerne udsendte disse vers; den
2. maj udsendte de en lang latinsk indbydelse til at komme og
høre en tale, som *Michael Kjær*³⁾ vilde holde til minde om
Anchersen — paa kollegiets auditorium den 4. maj kl. 11.

Indbydelsen, der helt igennem er holdt i et meget svulstigt
sprog, begynder saaledes:

»Det sikreste ved menneskets lod er usikkerheden; neppe
nok tilsmiler lykkeh de dødelige mildt og venligt, og alting
synes at føje sig for dem, før mørke bekymringer straks
indtager glædernes plads og tilslører livets lyse himmel.
Herpaa har de mediciske muser haft sørgelige beviser lige
fra deres første barndom; med vemodig mine og stemte til
sørgmodighed drager studenterne ind i denne lærde bolig.
Deres fader og velgører saa de nemlig bortrevet ved en
altfor tidlig og begrædelig død, og menneskehedens højeste

¹⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—91. (1907). *Fr. Aug. Seydlitz*, re-
visor, d. ⁵/₅ 1789, 49 aar. Alumne 1760—65. ²⁾ Richter: Dødsfald i Danm.
1761—91. *S. Wøldike*, stud. med., d. ²⁴/₄ 1770, 26 aar. Alumne 1763—68.
³⁾ *M. Kjær*, alumne 1763—68, senere sgpr. i Hillerød, d. 1786. Wibergs
præstehistorie. — Nyerups lex.

styrer gav dem ikke lejlighed til af et oprigtigt hjerte at bringe ham den velfortjente tak«¹⁾).

Derefter skildres det, hvorledes kollegiet atter og atter har haft grund til at sørge, idet dets eforer efterhaanden er revet bort af døden, og de nævnes saa alle under dette synspunkt fra *Vinding* til *Anchersen*, som skildres med disse ord:

»Han, som i 12 aar saaledes opfyldte sine pligter som efor, at vi alle har agtet ham som en fader; med de forstandigste raad og det bedste eksempel har han saaledes vejledet os i studier og sæder, at vi under hans milde styrelse fuldt ud har forstaaet de ædle videnskabers liflighed. Inderligt kært og helligt vil da denne fortræffelige velgørers minde altid være os, og vi vil savne ham dybt.

Dette savn vil *Michael Kjær*, baccalaur i filosofien og theologisk kandidat, tolke i en offentlig tale i det mediciske kollegiums høresal, den 4. maj, kl. 11. Vi alumner paa collegium medicum indbyder da pligtskyldigst alle, som sætter tilbørlig pris paa den afdødes fortjenester, til den nævnte tid.

København, den 2. maj, aar 1765«²⁾).

¹⁾ I det latinske program hedder det: »Constantissima est humanæ sortis inconstantia; sereno vix ridet ac placido vultu fortuna quadrataque omnia mortalibus currere videntur, cum atræ mox gaudiorum vices excipiunt curæ lucidumque fatorum obnubilant coelum. Tristia hujus rei documenta inde a prima infantia sua habuere Musæ Medicæ; moesto vultu ac ad tristitiam composito docta hæc habitacula occuparunt litterati incolæ. Parentem enim auctoremque suum præmature ac flebili fato extinctum videre meritasque pio de pectore grates promere non permisit summus rerum humanarum rector«. ²⁾ »Qui per duodecim annorum spatium ephori partes ita implevit, ut parentis eum loco coluerimus omnes; sapientissimis consiliis optimisque exemplis studia nostra moresque ita rexit, ut dulci illius sub moderamine artium liberalium plene percepimus svavitatem. Gratissima igitur nobis semper erit ac sacra optimi benefactoris memoria justumque desiderium. Hoc est quod in auditorio collegii medicei die IV. maji hora ante miridiem XI. publica oratione testatum faciet *Michael Kjær*, philosoph. baccal. s. s. ministerii candidatus. Omnes igitur, quotquot justum defuncti meritis pretium ponunt ad dictam horam officiosissime invitamus alumni collegii medicei. Hafniæ, die 2. maji, anno MDCCLXV«.

Paa det cirkulære, der blev udsendt den 2. maj for at faa afgjort, hvem der nu skulde være efor for *Borchs* kollegium, skrev den theologiske professor *P. Holm*¹⁾, at han fandt det rimeligt, at en theolog blev valgt til dette hverv denne gang, da de ti af alumnerne studerede theologi. Skønt han saaledes ganske tydeligt anbefalede sig selv til den ledige plads, og der var andre professorer, der kunde synes at være nærmere til det, valgte konsistorium ham dog. *Peder Holm*²⁾ (f. 1706) havde været theologisk professor siden 1738; som lærer ved universitetet betød han paa denne tid ikke meget, men i alle akademiske pengesager var han en dygtig og indflydelsesrig mand, og især har han interesseret sig for kommunetet og regensen³⁾ og set sig selv som de gamle fundatsers fødte værner mod alle nymodens overgreb. Ved en fundats af 10/10 1766 oprettede han et legat for to theologiske studenter paa regensen, og nogle aar tidligere havde han skænket en gave til Valkendorfs kollegium, hvor han i sin ungdom var alumne⁴⁾. Han var en meget stridbar natur; allerede med *Holberg* havde han haft et sammenstød angaaende nogle regnskaber⁵⁾, og 1765, da der var tale om at lade en fransk sprogmeister holde forelæsninger, kæmper han drabeligt for at faa det hindret; det kunde jo være en jesuit, der saaledes vilde snige sig ind og besmitte landet med sine papistiske kætterier⁶⁾. — Nogle aar senere fremlægger professor *Kratzenstein* en klage mod Holm, fordi han ikke har villet udbetale dekanen, *Fens Rosenstand Goische*⁷⁾, sin løn, og bebrejder *Holm*, at han, der vilde gælde for en eksemplarisk theolog, har kunnet handle saa haardhjertet, at han nu har ladet sit gamle had mod faderen gaa over paa sønnen. Holm forsvarer sig herimod ved at sige, at han to gange har foreslaaet den omtalte dekan til alumne paa *Borchs*

1) Sædvanligvis nævnt som P. Holm, — selv underskrev han sig oftest P. Holmig. 2) Jfr. Biograf. lex. 3) Jfr. Kalls sml. nr. 148. fol. 4) Goos: Universitetets legater, s. 321 ff. 5) Cirkulære 10/3 1751. 6) Cirkulære 28/3 1765. 7) J. R. Goische (f. 1746, d. 1777), søn af professor Peder R. G., senere præst i Gundslev paa Falster. Wibergs præstehist.

kollegium, uden han har ansøgt; men han har ikke villet lade sig udnævne. Holm mener, at dette dog viser, at han ikke bærer had til ham¹⁾. I den følgende tid er der idelige skændier mellem Holm og Kratzenstein, og tilsidst fører de proces mod hinanden. Da *Pæder Holm* blev efor for Borchs kollegium, søgte han først at faa fundatsens bestemmelser overholdt paa alle punkter; han protesterede mod enhver eftergivenhed fra konsistoriums side. Retfærdigt vilde han styre; men det blev rigtignok af og til noget pedantisk. Da *E. B. Haaber*²⁾ kort tid, før *Holm* blev valgt til efor, med de fleste stemmer i konsistorium var udnævnt til alumne paa kollegiet, gjorde Holm indsigelse, fordi han ikke mente, Haaber kunde kaldes fattig eller regnes blandt de dygtigste — »som og Haaber ey vidstes i de 2 aar, siden han tog exam. philos., at have frequenteret hos professores theologiæ«³⁾; men konsistorium tog intet hensyn til *Holms* protest. Da han nu blev efor, taalte han intet indgreb i sine rettigheder⁴⁾; og det var da i disse aar ham, der besatte pladserne, utvivlsomt saaledes, at de, der kom her, var værdige til stipendiet; men der er vidnesbyrd om, at hans flittige tilhørere, der kendte professoren personligt, blev begunstiget paa andres bekostning. Der dannede sig paa den tid en klike af studenter, som andre foragteligt kaldte »Holmianerne« eller »Holms æg«⁵⁾, og de blev i reglen rigeligt betænkte med stipendier. En samtidig siger saaledes: »De største genier have været dr. Holms yndlinger, hvis fortjenester i dette stykke aldrig bør glemmes«⁶⁾, og der nævnes derefter en hel række mænd fra den tid og blandt dem flere borchianere, bl. a.: *R. Fleischer*, *S. T. Thorlacius*, *N. E. Balle* og *S. Monrad*.

1) Cirkulære 17/7 1771. 2) *E. B. Haaber*, alumne 1765—70; hans far var klokker ved Nicolaj kirke, ellers ukendt. 3) Acta consistorii 1/5 1765. 4) Acta consistorii 2/12 1767. Holm gaar ind paa, at *Schlegel*, der var foreslaaet af konsistorium, faa Borchs kollegium, da den, han ønskede, var »forsynet« paa anden maade — »dog med den reservation, at hvad denne gang skeer, ikke maa være til nogen consequence i andre tilfælde, men ephori jura efter fundatzen være aldeles ukrænket«. 5) Dansk maanedsskrift 1865, I, 448. (Af J. H. Taubers dagbøger). 6) Philomusus: Om stiftelser (1771), s. 102.

Og i talen paa universitetet til minde om *Holm* siges det, at de to theologiske professorer: *N. E. Balle* og *C. F. Hornemann*, der begge havde boet paa kollegiet, tilstod, at de skyldte *Holms* faderlige omhu meget¹⁾. Af folk udenfor den kreds, der sluttede sig til *Holm*, hører vi dog, at en enkelt kom herind, saaledes *J. H. Tauber*²⁾, men det var rigtignok først efter en udtrykkelig anbefaling af arveprins *Frederik* og ikke med *Holms* gode vilje. Men trods disse nævnte mindre heldige sider, hans pedanteri og begunstigelse af meningsfæller og venner, maa *Holm* dog i det hele siges at have været en dygtig efor. Regnskaberne har han selv ført nøjagtigt og samvittighedsfuldt; og skønt rentefoden i disse aar blev lavere, og der maatte kostes en del paa bygningen, (saaledes blev kollegiet i *Holms* tid brandforsikret, og der blev lagt trægulve i en del af værelserne) kunde han dog et par gange forhøje distributsen og tillige hvert aar henlægge den i fundatsen bestemte sum til kapitalen, til dels ved at lade de ledige pladser staa ubesatte nogle maaneder og saa inddrage stipendiet³⁾. — I sommeren 1777 døde *Holm*, og kollegiet udsendte en indbydelse til en fest paa auditoriet. Den indledes med følgende ord:

O, begrædelige tilskikkelse, o, menneskelivets sørgelige omskiftelighed; mod musernes venlige og lykkelige bolig har det haardeste uejyr raset og tilføjet den lærde stand et ulyksaligt tab; den ulykke, det voldte, rammer alle; der er almindelig sorg, som alle lærde og gode har taget del i, ved denne udmærkede og højst agtværdige mands, *Peder Holms*, ak endda alt for tidlige, død⁴⁾.

¹⁾ J. H. Schlegel: Tale til erindring af P. Holm, oversat af R. Nyerup (1779), s. 35; jfr. L. Koch: *N. E. Balle* (1876), s. 9. ²⁾ *J. H. Tauber* var alumne fra februar—december 1773, blev senere rektor i Roskilde, d. 1816. Biograf. lex. Dansk maanedskrift 1865, I, 451 ff. ³⁾ *A. Kall* i et cirkulære 23/7 1790. ⁴⁾ O flebile fatum, — o tristes rerum humanarum vicissitudines, — gravissima in placidam ac felicem musarum sedem tempestas desæviti funestaque clade rempublicam adflixit litterariam, communis est quam fecit jactura, communis dolor quem litterati et boni omnes ceperunt ex obitu heu adhuc præmature viri amplissimi et summe venerabilis Petri Holmii — —.

Den afdøde prisede derefter som den gode borger og den ivrige theolog, hvis største lyst det var at hjælpe de unge fremad, naar han blot mente, de med ham vilde arbejde til statens bedste. Og det hedder videre:

Aah, tunge pligt, aah, sorgfyldte taknemlighed, som kræver, at vi hædrer denne mand, — der levede længe nok til at vise sine dyder og vinde berømmelse, — ikke med hykleriske taarer og sagte klagen, men ved at mindes han dyder og fortjenester; *Christiern Müller Holst*, dekan ved det kongelige kommunitet og inspektor paa collegium medicum vil da paa egne og øvrige medalumners vegne vise den afdøde efor den skyldige ære og prise den saliges minde i en sørgetale, som alle I, der satte pris paa denne dydens og videnskabernes forsvarer og var ham hengivne, indbydes til at overvære, iførte sørgedragt, naar den holdes d. 28. juli 1777, kl. 4; dertil opfordrer og tilskynder, som rimeligt er, i al beskedenhed alumnerne paa collegium medicum¹⁾.

Den 28. juli holdtes der da en mindefest for Holm paa kollegiet; *Fohs. Ewald* havde skrevet en »sørge-cantata«, som blev »opført« ved denne lejlighed, og kapelmester *Scheibe*²⁾ havde sat musik til. Først oplæstes det 5. og 6. vers af salme 39, og der blev derefter fremsagt nogle linier, som indledes saaledes: »Ach! Viisdoms første støtte faldt!« og i meget højstemte toner priser Holm som religionens kække forsvarer.

¹⁾ Hunc virum, qui dum viveret, quantum sit virtuti et gloriæ satis, vixit, non inanibus lacrymis et molli ejulatione sed virtutis ipsius et meritorum commemoratione condecorare postulat heu triste officium, heu lacrymabilis pietas; justum igitur manibus defuncti ephori suo et reliquorum collegii medicei alumnorum nomine honorem præstiturus *Christiernus Müllerus Holst*, communitatis regiæ decanus et collegii medicei inspector, beati memoriam lugubri prosequetur oratione, cui ad IV horam postmeridianam V calendarum sextilium a. MDCCLXXVII habendæ ut pulla veste induti frequentes interesse velitis, quotquot virtutis ac litterarum estis patroni æstimatores atqve studiosi; ea qua par est animi modestia orant et obsecrant collegii medicei alumni. ²⁾ Komponisten *J. A. Scheibe*, (f. 1708, d. 1776), der rigtignok var død forinden. Biograf. lex.

Derefter fulgte endnu før festtalen en »aria«; da talen var til ende, foredroges der, atter et recitativ, hvori det bl. a. hedder:

»O! kunde du strax skabe os til guder —
til cherubim! — religion! — o da,
sang vi som Holm! — — — —
Hans egne børn, hans yndlinger —
hvad kan vi uden graad? O, skienk os, und os den.
O *Borch!* — og nu o *Holm!* — o stifter — o beskytter!
Hvad kan vi uden suk? Og o vor Holm! — vor ven?«

Atter blev der sunget en »aria« og til sidst en »choral«. Dermed var festen forbi; men mange borchianere har sikkert ofte senere hen i tiden mindedes den gamle, bornerte professor, som altid vilde gøre ret og skel og ofte viste sig som en velmenende raadgiver og ven.

Fra 1777—83 var *Peder Kofod Ancher*¹⁾, den kendte juridiske professor, kollegiets efor. Paa cirkulæret i anledning af dette valg var Ancher straks foreslaet, og ingen af konsistoriums medlemmer havde noget derimod at indvende. Professor *Balle* tilføjer efter at have udtalt sig for Ancher: »Da er collegium atter vel forsynet, og det fortjener at have anseelige ephoros. Især behøver dets bibliothek en lærd mands kjerlighed og omhue«²⁾. *P. K. Ancher* (f. 1710, d. 1788) havde i sin ungdom først studeret theologi og en tid boet paa Val-kendorfs collegium; efter *A. Højers* opfordring havde han derefter givet sig til at studere jura. Paa den tid var han formand for et filosofisk-historisk-økonomisk selskab, hvor ogsaa mænd som *F. C. Eilschov*, *J. S. Sneedorff*, der var borchianere, og *C. F. Wadskjær* var medlemmer³⁾. 1748 var han blevet professor i retsvidenskab og var nu, da han blev efor, anerkendt som en dygtig juridisk forfatter og professor, der i tidens løb med ære havde beklædt forskellige poster og 1774 var udnævnt til konferensraad. Han var en flittig og betydelig forsker paa

¹⁾ Jfr. Biograf. lex. ²⁾ Cirkulære 5/6 1777. ³⁾ *P. K. Ancher: Dänisches Lehn-Recht übersetzt von J. H. Bärens (1788). Fortalen, s. XXXI.*

sit omraade og tillige en gudfrygtig mand med et meget vindende væsen, saa at folk satte megen pris paa at komme i hans hus. En alumne fra den tid priser Ancher i høje toner, ja siger endogsaa: »Ancher elskede alumni, som en god og klog fader elsker sine børn«¹⁾; og dem, han ansaa for de bedst begavede, indbød han ofte til sit bord. Enkelte af alumnerne skal han have taget sig særligt af; saaledes siges det, at *A. Dreyer* kunde takke Ancher for, at han 1781 blev kapellan ved Trinitatis kirke²⁾. Til regnskaberne er der i disse aar intet særligt at bemærke; de er ført omhyggeligt og ved hvert regnskabsaars slutning fremlagt i konsistorium, vel ikke saa tidligt som i Holms tid, men oftest inden aarets udgang. Distributsen blev én gang forhøjet³⁾; men det kneb med at faa den tilstrækkelige sum tilovers til forøgelse af kapitalen. At det 1783 er kollegiets inspektor, *J. Kierulf*⁴⁾, der ganske vist gennem eforen fremsender ansøgning om at faa lagt trægulve i alumnernes yderste stuer tilligemed et overslag over udgifterne⁵⁾, kunde maaske tyde paa, at Ancher i flere kollegieanliggender har ladet inspektor tage initiativet og kun selv har anbefalet. I april 1783 frasagde *P. K. Ancher* sig sit hverv som efor paa grund af sin »alderdom, svaghed og slette syn«⁶⁾, og der er sikkert ingen grund til at tvivle om, at det virkelig skyldtes dette, at han nedlagde eforatet, saa det kan stemples som en ganske løs gætning, naar der siges, at det var »af fortrydelse over en kabinetsordre i aaret 1782«⁷⁾.

Til Anchers efterfølger som efor valgte konsistorium professor *Christian Gottlieb Kratzenstein*⁸⁾ (f. 1723, d. 1795); »som medicus«, hedder det⁹⁾; og ved ham blev det medicinske fakultet første gang repræsenteret i forrækken. *Kratzenstein* var

¹⁾ Iris, 1791, III, 293. ²⁾ Iris, 1791, III, 279. ³⁾ I regnskabsaaret 1781—82. ⁴⁾ *J. Kierulf* var alumne fra 1779—84, blev senere professor i historie og teaterdirektør, d. 1810. Biograf. lex. ⁵⁾ Cirkulære 16/4 1783;

K. mener kun, det vil komme til at koste c. 40 rdlr.; ganske vist forlanger snedkeren 156 rdlr., men der vil blive 660 fliser at sælge à 1 β stk. og det vil indbringe de 110 rdlr. ⁶⁾ Cirkulære 7/4 1783. ⁷⁾ Iris, 1791, III, 294.

⁸⁾ Jfr. Biograf. lex. ⁹⁾ Cirkulære 7/4 1783.

født i Wernigerode og havde en tid været professor i fysik i Halle. 1753 var han blevet knyttet til universitetet i København som professor i eksperimentalfysik og lægevidenskab; det var netop paa den tid, interessen for naturvidenskaberne og især for de fysiske studier var i stærk tiltagen, og omkring 1760 var *Kratzensteins* forelæsninger de talrigst besøgte, ja, der kom ikke blot studenter, men ogsaa standspersoner og embedsmænd. Han vedblev at være tysk; mange af sine erklæringer skrev han helt paa tysk, og selv naar han begynder paa dansk, falder han gerne efterhaanden over i det tyske¹⁾. *Kratzenstein* var en samvittighedsfuld og energisk mand, men tillige noget stejl og stridbar. 1788 havde han saaledes et ret voldsomt sammenstød med prokansleren, *H. F. Janson*²⁾, og det er tidligere omtalt, hvorledes han og *P. Holm* stod meget skarpt overfor hinanden. Som efor har *Kratzenstein* ført kollegiets regnskab særdeles smukt; hos ingen anden af denne periodes eforer er det tilnærmelsesvis saa overskueligt og nydeligt udført. Men det ser ud til, at professoren har været en del for rundhaandet til at bevilge penge til reparationer og andet, som alumnerne ønskede, idet han i de 6 aar, han var efor, ikke nær har kunnet henlægge den sum til kapitalen, der er fastsat i fundatsen³⁾. At en del af reparationerne paa kollegiet er foretaget uden *Kratzensteins* vidende, synes at fremgaa af den notits, han 1787 lod indrykke i avisen, hvori det hedder: »Hvo, som i fremtiden arbejder for collegium borrichianum uden min consens, erholder ingen betaling. *Kratzenstein*«⁴⁾. Hvordan det er gaaet for sig, er det nu neppe muligt at oprede; maaske har det været haandværkere, der saaledes paa egen haand har været om sig, men mere sandsynligt er det vel at søge forklaringen i, at inspektør eller en anden alumne uden at spørge eforen har ladet reparationer udføre paa kol-

¹⁾ Jfr. H. Steffens: Hvad jeg oplevede (oversat af Fr. Schaldemose) II, 19 ff.

²⁾ Cirkulærer 24/5 og 29/5 1788. ³⁾ A. Kall i et cirkulære 23/7 1790. ⁴⁾ Københavns adresse contours efterretninger 1787, nr. 16 og 18.

legiets regning. — Til konsistoriums møde den 31. december 1788¹⁾ havde *Kratzenstein* indsendt en skrivelse, hvori han frasagde sig eforatet for Borchs kollegium; om nogen særlig grund høres der ikke, men vi ved, at han 1785, da der var en del tumult paa kollegiet, alene havde forsvaret alumnerne mod hele konsistorium og ikke været enig med det i dets optræden. Maaske har denne uoverensstemmelse tillige med striden med prokansleren gjort sit til, at *Kratzenstein* trak sig tilbage fra dette hverv. Der foreligger ikke vidnesbyrd om, at han søm efor har haft nogen personlig forbindelse med alumnerne.

Kratzenstein fungerede dog som efor til juni 1789, men derefter overtog *Abraham Kall*²⁾ (f. 1743) eforatet; og havde hans forgængeres tid i dette hverv kun været af kort varighed, blev Kalls nu saa meget desto længere, idet han beklædte denne post indtil sin død 1821. *A. Kall* var en søn af professor *J. C. Kall*, og havde i sin studentertid været alumne paa Borchs kollegium, — fra 1759—64. Han havde her en filologplads og skrev tre disputatser³⁾ om sproglige emner, men tillige interesserede han sig paa den tid meget for matematik og skal 1761 have paatænkt at disputere om venuspassagen. Han var i nogle aar dekan paa kommunitetet og foretog midt i 60erne en udenlandsrejse og studerede — især i Göttingen. Fra 1765 var han universitetsbibliothekar og snart efter tillige professor i græsk; men fra 1781 overtog han professoratet i historie. *A. Kall* prises af sin samtid som en ualmindeligt begavet og kundskabsrig mand og kaldes i taler af og til »en anden Gram«⁴⁾. Og ikke blot rent videnskabelige spørgsmaal

¹⁾ Acta consistorii ³¹/₁₂ 1788. ²⁾ Jfr. Biograf. lex. ³⁾ Specimen supplementi thesauri græcæ lingvæ Stephaniani ex Theognidis sententiis 1760. — Commentatio brevis in Ptolemæi Almag. lib. V. cap. XV., de solari distantia et iis quæ simul cum ea demonstrantur. 1761. — Dissertatio philolog.-crit. qua varia græcæ scripta Aphonii, Æsopi, Palæphati, itemque græca hieroglyphicorum Hori Apollinis versio ex codice manuscripto bibliothecæ paternæ partim supplementur, partim emendantur. 1762. ⁴⁾ Dansk litteratur-tidende 1822, s. 118—126.

Abraham Kall.

*Ikjönt födt i Nörd og huldtt af Saga kåaret
Til hendes Præst, han aarle dog i Lön
Af Mufer blev til Delphi's Lund kenbaaret:
Hvad Under: Var han ei selv Mnemosynes Søn?
I. Möller.*

kastede *Kall* sig over med interesse; men flere gange ser vi ham tage fat paa sociale opgaver. Som den venlige mand, han var, kunde han med sine kundskaber hjælpe dem, der søgte raad og oplysning hos ham, og utvivlsomt har mange yngre søgt hans vejledning. 1784 var *Kall* blevet efor for Valkendorfs kollegium, og blev det nu tillige for Borchs; vi skylder ham mange oplysninger om forskellige forhold vedrørende kollegierne og livet dér. — Da borchianerne 1791 ønskede, at der skulde holdes »en art af academisk højtidelighed« ved hundredaars jubilæet, og bad *Kall* om at holde en festtale paa auditoriet paa stiftelsesdagen, »som efter nye stil er den 9. junii«¹⁾, imødekom han ikke blot gerne dette ønske, men fik endogsaa konsistoriums tilladelse til at dække udgifterne ved festen af kollegiets kasse. Ved denne fest, som senere nærmere skal omtales, holdt *Kall* saa en tale, »der efter en competent tilhørers yttring var lærd til forundring«²⁾. Disse aar omkring aarhundredeskiftet var ellers optaget af de forskellige ulykker, der ramte byen: først branden 1795 og senere kampene 1801 og 1807. Flere gange hører vi, at professor *Kall* er ivrig i arbejdet for at komme de skadelidte til hjælp. — Kollegiets pengevæsen har han i denne lange aarrække administreret samvittighedsfuldt; men regnskaberne er i hans tid blevet mere og mere sammentrængte, saa de ikke kan give nogen videre oplysning om, hvad der er foretaget af forandringer ved kollegiebygningen. Nogle aar efter branden foreslog *Kall*, at hele kollegiets kapital skulde sættes i kongelige obligationer, og mente, at det vilde være fordelagtigt, men konsistorium ansaa det ikke for rigtigt, og der blev ikke noget af det³⁾. 1812 var der som omtalt planer fremme for at faa kollegiet genopført; men efter at de var opgivet, tales der intet mere om den sag i *Kalls* tid. — 1817 holdtes der saavel paa universitetet som paa skydebanen en stor fest i anledning af,

¹⁾ Cirkulære ²⁰/₅ 1791. ²⁾ Dansk litteratur-tidende 1822, s. 119. Om den hædersgave, studenterne forærede *Kall* 1793 se Fr. Thaarups: Fædrenelandsk nekrolog (1835—44), s. 32. ³⁾ Acta consistorii ¹⁵/₅ 1811.

at *Kall* havde været professor i 50 aar¹⁾, og her hyldedes han fra mange sider bl. a. ogsaa af professor *C. F. Degen*, som havde været alumne i Kalls første efortid og nu priste ham i et græsk digt²⁾. Æret og afholdt som tidens lærdeste mand levede han endnu i nogle aar; og da han sidst paa aaret 1821 afgik ved døden, efterlod han sig kun en ringe del af sin viden i sine bøger og en haandskriftsamling.

Til Kalls efterfølger som efor valgte konsistorium den juridiske professor *Frederik Theodor Hurtigkarl* (f. 1763)³⁾, der i aarene 1787—91 havde været alumne paa Borchs kollegium og dér skrevet et par disputatser⁴⁾ og givet sig en del af med manuduktion; fra 1798 havde han været professor og fra 1806 tillige inspektør ved kvæsturen. Det har utvivlsomt været af stor betydning for kollegiet, at det i disse aar, da bygningen blev genopført, har haft en praktisk jurist til at bestyre sit pengevæsen. Om byggeplanerne og hvorledes de blev gennemført er der tidligere talt, saa det her ganske kan forbigaa. Hurtigkarl har æren for at have givet stødet til de forhandlinger, der førte til genopbyggelsen, og det har sikkert været ham en stor glæde 1825 at kunne indvie det tredie kollegium. Hans egentlige efortid falder i det næste tidsrum og skal ikke omtales her; af lang varighed blev den ikke, da han allerede døde 1829. Han var ugift og testamenterede sin formue til legater for studenter⁵⁾. —

Der er nu saaledes givet en skildring af de mænd, der var det andet kollegiums styrere; vi vil derefter give en oversigt over pengevæsenet i disse aar.

Kollegiets samlede kapital udgjorde 1728 31,840 rdlr. 2 # 4 β og var ved regnskabsaarets begyndelse 1729 vokset til 32,161 rdlr. 3 #. Da alle udgifter ved bygningen var bestridt,

¹⁾ Minerva 1817, s. 51 ff. og J. Møller: Nyt theol. bibliothek XI, s. 57 ff.
²⁾ Digtet findes i J. K. Høsts søndagsblad 1817, nr. 20. ³⁾ Jfr. Biograf. lex.
⁴⁾ Dissert. qua pauca quædam juris mosaici argumenta cum legibus dan. norvegicis privatis conferuntur I—II. 1788—89. — Disp. de servitutis, quæ apud majores nostros invaluit, indole 1791. ⁵⁾ Goos: Universitetets legater, s. 333 ff.

var kapitalen gaaet ned til 27,331 rdlr. 4 sk 3 β i juni 1732. Pengene var udsat i obligationer¹⁾ og gav de første aar 5 $\%$ i rente. Der var ved kollegiets oprettelse hensat bestemte summer til forskellige formaal²⁾, og i de første aar efter branden synes disse bestemmelser at være overholdt. Men da rentefoden i aarenes løb blev lavere, idet den allerede omkring 1750 gik ned til 4 $\frac{1}{2}$ $\%$, ja endogsaa nogle aar var nede paa 4 og 3 $\frac{3}{4}$ $\%$, voldte det eforerne vanskelighed at lade renterne af de »til fremvækst« hensatte 5000 rdlr. være uberørte. Og saaledes forøgedes kapitalen i flere aar kun ganske ubetydeligt. Det var som nævnt tilfældet, da *H. P. Anchersen*, *P. Kofod Ancher* og *Chr. G. Kratzenstein* var eforer; *Kall* paastaar saaledes, at der i aarene fra 1754—65 blev brugt 700 rdlr. af disse renter til andre kollegieudgifter, og i de aar *Kofod Ancher* var efor, blev der kun henlagt 616 rdlr. og i *Kratzensteins* tid kun 461 rdlr., mens kapitalen derimod i *Holms* tid voksede med 2709 rdlr.³⁾ Det maa dog her bemærkes, at *Holm* kun opnaaede dette gunstige resultat ved at lade alumnepladserne staa ledige nogle maaneder og inddrage den dertil svarende distributs, ligesom han ogsaa, som det blev skik herefter, tilvendte kollegiets kasse den sum, der indkom i bøder for »lovsangs forsømmelse« og fraværelse fra kollegiet; og da det senere kneb for *Kall* at faa balance i regnskabet, tyede han til den samme udvej og fik konsistoriums samtykke til at lade alumnepladserne staa ledige 3 maaneder, for at alle renterne af de 5000 rdlr. aarligt kunde lægges til kapitalen. Under disse forhold finder vi da en meget uregelmæssig tilvækst i kollegiets formue i denne periode. 1750 var den steget til 30,572 rdlr. 3 sk 12 β , og 1775 talte den 39,300 rdlr.; efter branden 1807 blev kapitalen opgjort til 43,900 rdlr., og dertil kom saa de 7,023 rdlr. 3 sk 9 β , der blev udbetalt af brandforsikringsselskabet. 1812 blev det, kollegiet ejede, ansat til 54,000 rdlr., og 1823 til

¹⁾ Fortegnelser over obligationerne findes ved regnskaberne 1729—30 og 1746—47. ²⁾ Jfr. H. Olrik: Borchs koll., s. 65. ³⁾ Kalls erklæring i cirkulære ²³/₇ 1790.

59,000 rdbdlr. sølv, men saa maa det huskes, at denne sum ligesom universitetets øvrige legater efter en forordn. af ⁵/₁ 1813 skulde nedsættes c. 25 ⁰/₁₀₀.

Hvert halvaar ved terminstid fik alumnerne udbetalt deres stipendium i eforens og et par andre professorers nærværelse. Ved kollegiets oprettelse var det bestemt, at renten af 16,000 rdlr. maatte benyttes i dette øjemed, men tillige at renten af de omtalte 5000 rdlr. hvert 10. aar skulde lægges til denne sum, og stipendiet til alumnerne derved forhøjes. Men da kapitalens tilvækst ikke foregik regelmæssigt, blev distributsen heller ikke jævnt stigende. 1729—30 udbetaltes der til alumnerne 1050 rdlr., saa hver kunde faa 32 rdlr. og inspektor 45 rdlr. halvaarligt¹⁾; men allerede fra det næste regnskabsaar blev den udbetalte sum sat ned til 800 rdlr. Med en lille stigning i 30erne holder stipendiet sig for den enkelte alumne under 30 rdlr. halvaarligt indtil 1750, da det igen er lige saa stort som 1729. I resten af tiden indtil 1807 svinger det gerne mellem 30 og 35 rdlr. halvaarligt, og kun nogle faa aar i 1760erne naar det højere op, saa hver alumne faar 37 rdlr.

Kollegiets alumner havde foruden fribolig og denne halvaarlige udbetaling i regelen ingen anden understøttelse; kun en enkelt gang er der bevilget dem penge til brænde. Paa grund af de dyre tider søgte borchianerne 1797 at faa konsistorium til at gaa ind paa, at hver af de 8 lejligheder fik 15 rdlr. til brændselshjælp. Kall havde anbefalet forslaget, og konsistorium bifaldt det tildels, idet det for denne ene gang vilde tilstaa alumnerne 80 rdlr., altsaa kun 10 rdlr. til hver lejlighed²⁾. Disse penge blev taget af kollegiets kasse. Men da alumnerne næste aar igen ønskede hjælp til brænde, afviste konsistorium deres ansøgning og hævdede, at kollegiet ikke havde raad til at give denne ekstraordinære hjælp hvert aar. — Om det end først kom det næste tidsrums alumner til gode, bør det dog ogsaa nævnes her, at kæmner og etatsraad, den

¹⁾ Jfr. kollegiets kvitteringsbog.
sistorii ¹⁸/₁₁ 1797.

²⁾ Regnskabet 1796—97, jfr. Acta con-

som jurist kendte *J. H. Schou*¹⁾, der havde boet paa kollegiet 1770—73, ved et gavebrev af $14/4$ 1824 skænkede 1000 rbdlr. sølv til et legat for to borchianere. I gavebrevet hedder det: »Taknemmelig for den understøttelse og det særdeles behagelige ophold, jeg i omtrent $3\frac{1}{2}$ aar har nydt paa det af den udødelige Borch stiftede collegio medico, giver jeg herved til dette collegium et tusinde rigsbankdaler sølv« og saa følger reglerne for, hvorledes de skal anvendes²⁾).

Borchs collegium regnedes i det 18. aarh. for det betydeligste stipendium efter kommunitet og regens. Og i sammenligning med de andre kollegier maa det siges, at boligen bortset fra de mørke værelser i stuen, sikkert fuldt ud har staaet paa højde med, hvad de andre studenterkollegier har kunnet byde, og dertil kom, at distributsen her har været betydeligt større end baade paa Elers og Valkendorfs kollegier.

Foruden de udgifter, der tidligere er nævnt: til bibliotheket, til haven, til portneren o. a., finder vi i regnskaberne stadigt tilbagevendende poster for skatter. Der var vægterpenge, afgift for renovation og regninger for skorstensfejning; aarligt maa der betales brandskat og hen i tiden for brandassurance³⁾, ligesom der af og til anskaffes ny brandspande. Vi hører om fattigskat, afgifter til springvandskompaniet og i begyndelsen af det 19. aarh. til borgervæbningen. — Af enkelte paafaldende udgifter kan nævnes: »Til Emmedrup søes reensning 15 rdlr. 3 $\frac{1}{2}$ 8 β « 1745—46, og en snes aar efter: »Borchens collegii andeel til artilleri-knegte og styk-heste 9 rdlr.⁴⁾, og endeligt i regnskabet 1814—15: »Afgift til de fremmede troppers forsyning i Holsteen«. Ligesom i sin første tid har kollegiet ogsaa gennem hele denne periode været fri for grundskat.

Ud over de renter, som kapitalen indvandt, var kollegiets indtægter kun faa; den sum, der indkom ved bøder og vakan-

¹⁾ Biograf. lex. ²⁾ Goos: Saml. af univ. legater, s. 520 f. ³⁾ Regnskabet 1767—68; kollegiet vurderedes til 5800 rdlr., vadskerhuset, locus og murene ved haven til 800 rdlr., portnerboligen til 400 rdlr. Jfr. acta consistorii ^{22/7} 1767. ⁴⁾ Regnskab 1763—64.

cer, kunde vel i nogle aar løbe op til c. 200 rdlr., men det var saa ogsaa den største post paa indtægtssiden. Det er nævnt, at kollegiet, da der blev lagt trægulve, solgte fliserne, og derved 1783—84 skaffede sig en indtægt af 90 rdlr.; i leje for loftet fik det aarligt 10 rdlr. i flere aar, og fra 1783 betalte naboen Ole Jensen aarligt 5 rdlr. for tilladelse til »at indføre kollegiets spildevand i sin gaard«¹⁾.

For bestyrelsen af kollegiet fik eforen og professorerne i konsistorium hvert aar en lille sum, som ikke forandrede meget i tidens løb; det var til eforen renten af 500 rdlr. og til konsistorium renten af 1000 rdlr.

I regnskaberne indtil midten af det 18. aarh. træffer vi poster, der er omsat til courantmønt, og det vil sige, at pengene ellers var beregnet i kronemønt; saaledes blev 1729 en del af de penge, der skulde anvendes til den ny bygning, omsat til courant med 3 % lagie. Men fra midten af aarh. hører vi ikke mere om nogen modsætning mellem disse to møntsystemer, og det vil vel sige, at fra den tid er alt beregnet i courantmønt. Hvilke følger, den store pengekrise 1813 fik for kollegiets formue, er allerede nævnt.

Den største myndighed paa selve kollegiet havde inspektør; han var som mellemmand mellem alumnerne og eforen. Fra kollegiets første tid var det bestemt, at han skulde bo i »det nederste kammer ved porten paa den højre haand, naar man gaar ind i residentsen«²⁾. Og han havde ansvaret for, at alt gik til, som det burde; han skulde staa inde for biblioteket og se efter, at ingen af bøgerne forsvandt; udførtes der reparationer, havde han tilsynet, og alle regninger for ting, som var kostet til kollegiet, skulde i hvert fald senere i aarhundredet have inspektors paaskrift, før de blev betalt. I tilfælde, hvor det gjaldt alumnernes ønsker eller kollegiets og hele standens ære, optraadte inspektør. Han førte to »tabeller«,

¹⁾ Regnskab 1782—83.

²⁾ Artiklerne for Borchs kollegiums alumner

— Thotts saml. 1836. 4.

som det kaldtes, over alumnerne, én hvor de noteredes pro neglectis precibus («lovsangsforsømmelse») og én pro absentia, og disse optegnelser blev saa ved hver termin fremlagt for eforen¹⁾. Egentlig skulde alumnerne bøde 8 β, for hver gang de udeblev fra morgenandagten; men denne bestemmelse er i tidens løb ikke blevet overholdt. I slutningen af aarhundredet hører vi om, at inspektor har ladet hver alumne betale 3 β hvert halvjaar for lovsangsforsømmelse og ellers ladet bøderne bortfalde; hertil bemærker revisor *N. C. Kall*: »Bedre synes det mig at lade denne indtægt for collegio indgaa end saa gandske at rediculere den«²⁾, saa sandsynligvis er bøderne omkring aar 1800 helt forsvundne. Og det gik ikke bedre med bestemmelserne om alumnernes bortrejse og fraværelse fra kollegiet. En alumne skulde altid miste stipendiet, naar han var borte fra kollegiet og havde ikke lov til at være borte mere end 3—4 uger. Kort efter at kollegiet var taget i brug efter branden 1728, maatte alumnen *M. U. Clausen*³⁾ først betale en større bøde og derefter helt miste sin plads paa kollegiet »propter diuturnam absentiam«. Men i regelen er det ikke taget saa strengt; meget kom det naturligvis an paa inspektor og efor. Det er saaledes mærkeligt at se, at mens summen af disse bøder, da *Anchersen* var efor, kun sjældent gik over 10 rdlr., steg den i det første aar af *Holms* eforat til 38 rdlr.⁴⁾ Paa hans tid fortælles der anden gang om en mand, som mister sin plads som alumne, fordi han aldrig bor paa kollegiet, idet konsistorium efter professor *Holms* forslag bestemmer, »at monsieur *Trojel*⁵⁾, der ej ligger inde paa collegio borrichiano,

¹⁾ I »Intimation for studiosos« af 1750 siges der, at kollegierne alumner til inspektor skal opgive, hvilke forelæsninger de gaar til; men denne bestemmelse har sandsynligvis ikke været overholdt i ret mange aar, og den har i hvert fald ikke betydet noget videre for Borchs kollegium. ²⁾ Regnskab 1788—89, ved revisionen; jfr. *Kall* i cirkulære 23/7 1790. ³⁾ *M. U. Clausen*, alumne fra 1727—31, ukendt. ⁴⁾ Regnskab 1765—66. ⁵⁾ *P. M. Trojel*, alumne fra 1764—65, studerede først theologi og senere jura, var huslærer hos grev Wedel-Wedelsborg, senere maatte han ernære sig som juridisk manuduktør. Mest kendt er han for sine satiriske digte; han døde 1793. Biograf. lex.

men bestandig følger som hofmæster med den unge græve *Wedel* ej længere bør imod collegii fundatz beholde sin plads«¹⁾. Og et aars tid efter, da *Aaskow* ansøgte konsistorium²⁾ om at faa lov til at bo paa Frederiks hospital og dog beholde sin plads som alumne paa Borchs collegium, skriver *Holm* en lang erklæring for at hindre en saadan tilladelse. Det hedder i den: »Sal. dr. *Ole Borch* haver derfor med stor bekostning kjøbt grunden og bygget collegium medicum, fordi de studentere, som skulle nyde hans stipendium, dér skulle logere. — — — Undskyldninger kunde mange have nok af. Studiosi medicinæ kunde foregive som denne, at de fandt skøn leylighed i *Friderichs* hospital, eller andensteds f. ex. hos en medicum i *Sorøe*, i *Odense*, i *Aarhus* etc. etc. Studiosi theologiæ, at de hos den og den præst her i staden eller paa landet kunde allerbedst studere, lære at prædike, besøge syge, catechisere etc. etc. — — Da jeg blev ephorus laae fleere end halvparten uden for collegio. Det rettedes. Vil man igien indføre den uorden, saa kan man ikkun begynde med een, den anden kommer nok efter og den tredie etc. etc.«³⁾ Trods denne skarpe protest mener konsistorium dog, at *Aaskows* ønske ikke er saa urimeligt og giver ham tilladelsen — »dog uden ald consequence for andre, og at han lige fuldt i alle andre maader, undtagen logement og det deraf dependerende (saa som den daglige lov-sangs holdelse i collegio selv) skal opfylde sine pligter som alumnus collegii borrichiani«⁴⁾. Er end disse *Holms* ord om, at mere end halvparten af alumnerne boede uden for kollegiet, da han blev efor, sagt i en sammenhæng, da det for enhver pris gjaldt om at hævde fundatsens bestemmelser, ligger der dog den sørgelige sandhed bag ved dem, at flere af dem, der er optegnet som alumner og hvert halvaar har modtaget deres stipendium, aldrig har boet paa kollegiet. Det gælder baade tiden før og efter *Holms* eforat. I en erklæring fra 1785 klager prof. *Horne-*

¹⁾ Acta consistorii 31/7 1765. ²⁾ U. B. Aaskows ansøgning af 8/10 1766 til konsistorium findes i konsistoriums arkiv nr. 157. ³⁾ Cirkulære 11/10 1766.

⁴⁾ Acta consistorii 11/10 1766.

mann saaledes over, »at en deel af alumnerne, tvertimod fundatsen, ligger uden for kollegiet, paa Frederiksberg etc.«¹⁾, uden at inspektor paataler det. Og om *P. O. Brøndsted* hedder det i hans biografi, at han, skønt han i tre aar nød kollegiets stipendium, aldrig er flyttet her ind²⁾. Sammenstiller man dette med den kendsgerning, at 3—4 pladser ofte har staaet ledige, ligger den slutning meget nær, at bygningen her af og til har været meget tyndt befolket; dette behøver dog ikke at være tilfældet, idet der nemlig findes et enkelt vidnesbyrd om, at de mennesker, der ikke selv flyttede herind, overlod deres pladser til andre, de saakaldte gratister³⁾. Men det er klart, at flere af dem, som er opført paa alumnelisten, aldrig har boet paa kollegiet, mens der paa den anden side har boet en del studenter, som vi slet ikke kender navnene paa. Det er saaledes ikke taget saa nøje med fundatsens 9. artikel om, at den, der er borte fra kollegiet, ikke maa nyde stipendiet i den tid, og skønt revisionen en gang paatalte dette og endogsaa anker over, at inspektor slet ikke mere gør optegnelser om alumnernes fraværelse⁴⁾, er der dog ikke indtraadt nogen bedring i dette forhold.

Det at blive inspektor ansaas i det 18. aarh. for en betydelig ære, og den mand, der var det, underskrev sig gerne som »inspector collegii medicei«. Det var eforen, der havde størst indflydelse paa, hvem der blev inspektor, idet han nemlig indstillede til konsistorium, som saa gerne valgte den, han ønskede. Oprindeligt var det bestemt, at den, der havde været længst paa kollegiet, skulde være inspektor⁵⁾, og efter det er der gaaet frem i de fleste tilfælde; men det kunde jo ske, at den ældste ikke egnede sig, eller eforen ikke ønskede ham. 1768 havde professor *Holm* foreslaaet »monsieur *Rørdam*« til inspektor og flertallet af konsistorium billigede det, men »professor *Kratzenstein* holdt det mod sin samvittighed at give sit samtykke til en inspektors valg, hvilken han meente mindre at

¹⁾ Cirkulære 7/7 1785. ²⁾ *P. O. Brøndsteds rejse i Grækenland I* — med hans biografi af J. P. Mynster (1844), s. 11. ³⁾ Cirkulære 7/7 1785. ⁴⁾ Regnskab 1788—89. ⁵⁾ Jfr. H. Olrik: *Borchs kolleg.*, s. 98 ff.

fortjene det end adskillige af de ældre alumnis«¹⁾. I almindelighed hævdes det fra konsistoriums side, at eforen bedst kan skønne, hvem han kan være tjent med som inspektor; men af og til udtaler enkelte professorer sig med misbilligelse om eforens valg. Foruden det nævnte tilfælde med Kratzensteins indsigelse, skete det 1785, da der var en del vrøvl paa kollegiet ved en disputats, at professor *Hornemann* udtalte som sin mening, at det hele skyldtes, »at den høyst uroelige *Gudenrath* blev inspektor«²⁾. Og da *Gudenrath* saa nogle maaneder efter frasagde sig inspektoratet, nævner *Kratzenstein* som de nærmeste emner efter kollegietiden *Zahrtmann* og *Tetens*, men mener dog ikke, nogen af dem bør vælges, da *Zahrtmann* ofte opholder sig uden for kollegiet, og *Tetens* i to aar ikke har skrevet nogen disputats og tillige af og til er syg. Derimod foreslaar han magister *R. Nyerup*, som ganske vist nylig har været i konflikt med kancelliet; men hans sag er dog nu »meget lemfældigen bragt til ende«, saa det bør ikke hindre ham³⁾. Skønt *Tetens* meget gerne vilde være inspektor og endogsaa indsender en lang skrivelse, hvori han vil forklare konsistorium, hvorfor han ikke har disputeret det sidste par aar⁴⁾, er der dog slet ingen, der vil anbefale ham. Tværtimod skriver *A. Kall* ret hvast om ham saaledes:

»*Tetens* meener jeg bør aldeles ikke være inspektor, da han har nok at bestille med at passe sine klubber og dramatiske selskaber og kan derfor neppe bestyre inspektoratet. Academisk fliid, tænker jeg ogsaa, kunde ved deslige leylighed, ceteris paribus, tjene til recommendation«⁵⁾.

Nyerup blev da inspektor, men var det kun ganske kort tid. Med hensyn til inspektorvalget er der da ikke fulgt nogen bestemt regel; valget stod frit mellem en af de ældste alumnier. — Fra 1848 vælges inspektor af alumnierne for et aar ad gangen.

¹⁾ Acta consistorii 26/8 1768. ²⁾ Cirkulære 7/7 1785. ³⁾ Cirkulære 26/10 1785. ⁴⁾ *Tetens'* brev til konsistorium af 25/10 1785 findes ved det nævnte cirkulære. ⁵⁾ Cirkulære 26/10 1785.

Efter fundatsen skulde der paa kollegiet bo 16 »fattige, gudfrygtige og lærde« studenter, af dansk eller norsk fødsel, som havde »holdt sig vel in examine philosophico«. I den første tid var det ikke almindeligt, at studenterne søgte de ledige pladser; men konsistorium og efor tildelte dem efter deres kendskab til studenternes flid og trang. Dog forekommer der af og til skrivelser til kongen eller konsistorium, hvori vedkommende selv eller hans nærmeste slægtninge paa hans vegne søger at opnaa dette stipendium. Der findes fra midten af det 18. aarh. en lang, kunstfærdigt udarbejdet ansøgning paa latin fra *Carl Fensenius*, som siden blev alumne¹⁾. I slutningen af aarh. blev det almindeligt, at de ledige pladser blev opslaaet »paa det sort bræd«²⁾, og i løbet af 14 dage maatte saa de, der mente at opfylde de nødvendige betingelser, indsende deres ansøgninger til eforen, som saa fremlagde deres navne for konsistorium og udtalte sig for en af dem. Fra denne tid findes endnu en del af de indsendte skrivelser, der ofte var ledsaget med attester fra professorerne³⁾.

Kun en enkelt gang fortælles det, at der er gjort indvending mod en ansøgers udnævnelse til alumne paa kollegiet, fordi han var velhavende; det var nemlig, da *Holm* kritiserede *Haabers* udnævnelse, fordi han mente, han ikke med rette kunde kaldes fattig⁴⁾. Derimod er det spørgsmaal fremme et par gange, om en alumne, der er kommet i stilling, kan blive ved med at nyde stipendiet. Saaledes raadspørger *Holm* 1768 konsistorium, om msr. *Biitzow*⁵⁾, der er antaget til »at informere land-cadetterne i matematicque med 12 rdlr. maanedlig«, bør have 15 rdlr. udbetalt af stipendium, da han nu har faaet denne plads; konsistorium bestemmer, at *Biitzow* maa faa de 15 rdlr. »dog uden consequence for andre i fremtiden«⁶⁾. Men

¹⁾ Ansøgningen findes udateret i universitetsbibliothekets acta academica 1745—48. ²⁾ Cirkulære 11/3 1789. ³⁾ Ansøgninger fra *J. L. Rottbøll* og *F. T. Hurtigkarl* ved cirkulære 20/10 1785. ⁴⁾ Acta consistorii 1/10 1765. ⁵⁾ *O. N. Biitzow*, alumne fra 1763—68, professor i mathematic i Odense, d. 1794. Biograf. lex. ⁶⁾ Acta consistorii 25/11 1768.

da *A. B. Bentzon*¹⁾ 1798 blev adjunkt i det juridiske fakultet, maatte han opgive sin plads paa kollegiet²⁾.

En enkelt gang er en ansøger afvist, fordi han ikke var født i Danmark eller Norge; det var saaledes tilfældet med *A. A. Roggenkamp*, som til sit 9. aar havde boet i Tyskland, men derefter baade gaaet i skole og studeret her i landet. Han blev siden alumne paa Valkendorfs kollegium³⁾.

Ved et konsistoriumsmøde 1792 blev stud. med. *Johs. Colsmann*⁴⁾, som var søn af præsten ved reformert kirke, valgt til alumne paa Borchs kollegium »ifald fundatzen i henseende til religionen ikke er hinderlig«⁵⁾. *Colsmann* er i listen opført som alumne fra 1792—94, saa man har aabenbart ikke fundet noget i fundatsen, der kunde hindre hans udnævnelse. Dette kunde vel neppe tænkes at være billiget i begyndelsen af det 18. aarh. — ja, maaske ikke engang i *Holms* tid; saa langt hen i tiden som 1822, da to jøder søgte Valkendorfs kollegium, udtalte professor *Thorlacius* »at det for følgernes skyld var betænkeligt at indlægge nogen af det mosaiske troessamfund paa et kollegium«⁶⁾.

Ingen kunde udnævnes til alumne paa Borchs kollegium, før han havde taget den filosofiske eksamen og var blevet baccalaureus. Da saaledes fru *Schumacher*, der var oldfrue paa Frederiksberg slot, 1745 ansøgte kongen om, at hendes søn, der lige var blevet student, maatte faa en plads paa Borchs kollegium, udtaler konsistorium sig bestemt imod, at en saa ung mand faar »dette anseelige stipendium, som er det, der mest animerer de habileste hoveder iblandt endog gamle cives academicoſ, da enhver helst stræber at komme ind i dette collegium«⁷⁾. Og da baccalaur-graden 1775 afskaffes, maa her-efter ingen nyde »stipendia majora«, hvortil ogsaa kollegierne hører,

¹⁾ *A. B. Bentzon*, alumne fra 1797—99, senere generalguvernør over de vestindiske øer, d. 1827. Biograf. lex. ²⁾ Acta consistorii 18/7 1798. ³⁾ Konsistoriums kopibog 28/9 og 22/12 1724. ⁴⁾ *J. Colsmann*, alumne 1792—94, senere professor og overkirurg ved Frederiks hospital, d. 1830. Biograf. lex. ⁵⁾ Acta consistorii 7/3 1792. ⁶⁾ Acta consistorii 8/6 1822. ⁷⁾ Konsistoriums kopibog 16/6 1745.

uden at have bestaaet den ny indrettede filologiske eksamen, og de, der ønsker de filologiske pladser, skal endda have bestaaet den med bedste karakter og fra professorerne fremlægge bevis for »at have duelighed til at blive skolelærere«¹⁾. Dog gives der jævnligt dispensation fra denne eksamen, i begyndelsen saaledes, at de, der ikke havde taget den, kun maatte bo paa kollegiet i 3 aar, men senere fritoges mange helt for den og nød dog deres fulde kollegietid. 1785 kom der saaledes et kgl. reskript, der gav alumnerne paa *Elers* kollegium lov til at bo der i fulde 5 aar uden at tage den filologiske eksamen, »saa fremt de ej agte at blive skolelærere«²⁾. En saadan almindelig bestemmelse kom der dog ingensinde for *Borchs* kollegium.

Der var paa kollegiet plads for 16 studenter, hvoraf 10 skulde studere theologi (de to pladser var forbeholdt theologiske studenter fra Ribe), 3 filologi, 1 matematik, 1 kemi og 1 botanik. De to sidstnævnte fag regnedes ind under medicinen, og hen i tiden lægges der ikke saa megen vægt paa, om de dyrker disse bestemte fag, blot de er medicinere. Da der 1785 blev oprettet et kirurgisk akademi, ønskede det, at de, der studerede ved det, ogsaa skulde have adgang til universitetets stipendier, saaledes bl. a. til kemikerpladsen paa *Borchs* kollegium³⁾. Men konsistorium stiller sig meget modvillig overfor denne tanke med den begrundelse, at de kirurgistuderende »have mange lejligheder til at soutenere sig ved deres studeringer, som studiosi medicinæ mangler, saasom at være compagnie feldskeer, at være i condition hos en amtsbarber o. s. v.«⁴⁾. Dog bestemte et kgl. reskript 1786, at medlemmerne af det kirurgiske akademi under lige betingelser skulde have adgang til kollegiet⁵⁾. Men da der hen paa aaret blev en plads ledig, og akademiet gjorde alt for at faa *Adam*

¹⁾ Acta consistorii ¹⁴/₅ 1783, meddelelse om et kgl. reskript af ²⁸/₃ 1783, der indskærper frdn. af ¹¹/₅ 1775. ²⁾ I konsistoriums kopibog, et kgl. reskript af ¹³/₆ 1785. ³⁾ Konsistoriums kopibog ²¹/₁₁ 1785. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog ²²/₁ 1786. ⁵⁾ Konsistoriums kopibog, kgl. reskr. af ³/₃ 1786.

Lund ind paa kollegiet, udnævnte konsistorium dog en medicinsk student, nemlig *Heuermann*¹⁾, fordi han havde den filologiske eksamen — fremfor *Lund*²⁾.

Den matematiske plads kaldes undertiden den astronomiske. Det blev nemlig 1766, da observatoriet blev indrettet med flere forbedringer, bestemt, at af de 4 elever, der skulde antages til astronomiske observationer, skulde de to bo paa selve observatoriet, mens de andre to skulde have fortrinsvis adgang til de matematiske pladser paa Borchs og Elers kollegier³⁾. Der er da i dette tidsrum flere, som ad denne vej er naaet ind paa kollegiet, saaledes tre af Navnet *Søeborg*⁴⁾, hvoraf de to senere bestod theologisk embedseksamen med non og blev præster, mens den tredie siden blev universitetspedel.

Der har i det 18. aarh. boet flere kendte jurister paa kollegiet, lad mig blot her nævne: *J. J. Anchersen*, *J. H. Schou*, *J. L. Rottbøll*, *F. T. Hurtigkarl* og *C. F. Lassen*. Der tales ogsaa om en juridisk plads, men da der ikke i fundatsen er talt om adgang for jurister, kunde denne kendsgerning jo nok trænge til en lille forklaring. Det er gaaet saaledes til, at konsistorium, da der kun var faa stipendier henlagt til jurister, har forbeholdt den ene af de filologiske pladser til en jurist, der ved den filologiske eksamen havde vist gode kundskaber i sprog⁵⁾. Men det bortfaldt aar 1800, da et kgl. reskript bestemte, at der ved besættelsen af de filologiske pladser paa kollegierne især skulde tages hensyn til alumnerne paa det nyligt oprettede pædagogiske seminarium, hvor de, der vilde være lærere ved de lærde skoler, uddannede sig⁶⁾.

¹⁾ *C. G. Heuermann*, alumne fra 1786 til sin død 1791. ²⁾ Konsistoriums kopibog ^{18/11} 1786 og ^{21/12} 1786. ³⁾ Konsistoriums kopibog, kgl. reskript af ^{28/9} 1766. Jfr. Nyerup: Histor. statist. skildr. af Danmark-Norge, III, 1, s. 339. ⁴⁾ *J. Søeborg*, alumne fra 1778—83, senere sgpr. i Byrum, d. 1817; — og broderen *A. J. Søeborg*, alumne fra 1783—87, senere sgpr. i Aastrup, d. 1815. Jfr. L. Koch: Oplysningstiden, s. 316. — *H. Søeborg*, alumne fra 1798—1802, blev 1814 førstepedel ved universitetet. Jfr. Erslew. ⁵⁾ Konsistoriums kopibog ^{29/3} 1801. — ⁶⁾ Konsistoriums kopibog ^{24/1} 1800. Det pædagogiske seminarium blev oprettet 1799.

Ole Borch havde i sin fundats slet ikke ladet sin familie have nogen ret til at udnævne alumner og heller ikke givet sin slægt fortrinsvis adgang. De idelige stridigheder, der førtes om retten til at udnævne alumner til Elers kollegium, hvor denne ret til dels er overladt slægten *Elers*, har da intet side-stykke i Borchs kollegiums historie. Men det var naturligt, at konsistorium, naar der blandt ansøgerne fandtes medlemmer af familien *Borch*, gerne tog hensyn til dem, naar de ellers i flid og dygtighed kunde maale sig med konkurrenterne. At konsistorium dog ikke i alle tilfælde har ment at kunne give dem adgang, der paaberaabte sig slægtskab med *Ole Borch*, ses af, at student *Michael Borchs* ansøgning 1745 om at faa kollegiet ikke blev bevilget, skønt han kunde godtgøre, at hans oldefa'r, *Lage Borch*, raadmand i Trondhjem, havde været broder til *Ole Borch*¹⁾. Der findes ellers i dette tidsrum blandt alumnerne 5 af navnet *Borch*; ingen af dem er meget kendte²⁾. Den bedst kendte er *Førgen Borch*, søn af præsten i Nakskov, *Andreas Borch*; han henvendte sig 1789 til konsistorium og bad om adgang til at søge plads paa Borchs kollegium, skønt han ikke havde taget den filologiske eksamen — paa grund af »en haard og langvarig sygdom«, og indsendte tillige en genealogisk tabel, hvoraf det fremgik, at han i lige linie nedstammede fra *Ole Borchs* bro'r, *Jacob Borch*, der havde været præst i Skaane³⁾. Konsistorium tog da ikke i betænkning, ogsaa i betragtning af at, han havde bestaaet sine tidligere eksaminer smukt og kunde fremlægge gode attester fra professorerne, at give *Førgen Borch* en plads paa kollegiet⁴⁾, hvor han saa var alumne fra 1790—93 og i den tid skrev to disputatser⁵⁾ for stipendiet og 1792 disputerede for magistergra-

¹⁾ Konsistoriums arkiv, nr. 157. M. B.s ansøgn. af ²⁸/₇ 1745. ²⁾ *Chr. Borch*, alumne fra 1732—36, *A. Borch*, alumne fra 1739—41, *C. Borch*, alumne fra 1760—65, *A. Borch*, alumne fra 1765—70 og *F. Borch*. Jfr. Erslew.

³⁾ Konsistoriums kopibog ¹⁶/₁ 1790, J. B.s ansøgn. til kongen af ³⁰/₁₂ 1789.

⁴⁾ Acta consistorii ¹⁰/₂ 1790. ⁵⁾ De libro V. T. apocrypho, qui inscribitur Tobiae. 1791. De christianismo Alexandri Severi 1792.

den. Han blev siden præst i Gloslunde og døde dér 1824. Men foruden disse fem af navnet *Borch*, findes der blandt alumnerne andre, som har kunnet paaberaabe sig slægtskab med kollegiets stifter og til dels derved er kommet ind paa kollegiet. Der er saaledes to, fa'r og søn, af navnet *Cruse*. *Valentin Cruse*, der var alumne fra 1731—36, paastod nemlig, at hans bedstefa'r *Jacob Burchhard* havde været gift med en bro'rdatter af *Ole Borch*¹⁾. *Valentin Cruse* døde som præst og provst i Grevinge 1774, og hans søn *Niels Christian Bang Cruse* kom nogle aar efter ind paa kollegiet og var alumne fra 1779—82; at han kom ind paa kollegiet, skyldtes vel dels det, at han kunde paaberaabe sig, at han nedstammede fra stifteren, men efter samtidens mening ogsaa det, at professor *Bång*²⁾, som var hans slægtning, havde taget sig af ham. Han var nemlig saa utroligt uvidende og enfoldig, at han ikke paa anden maade kunde have skaffet sig plads paa kollegiet. At hans udnævnelse til alumne vakte stor misfornøjelse blandt studenter, er kun rimeligt, selv om den maade, hvorpaa de blottede hans uvidenhed og drev løjer med ham, maaske kan kaldes noget hjerteløs. Men hele denne begivenhed skal nærmere omtales senere; nok er det, hans medalumner naaede deres maal og fik ham fjernet herinde fra. Senere blev han præst paa St. Hans hospital her i byen, og til sidst selv inde-spærret som gal. Han døde 1808³⁾. — *Johannes Hierrild*, der var alumne fra 1775—80 og senere blev sognepræst i Vilslev og Hunderup, kunde føre sin mors slægt tilbage til *Ole Borchs* søster, *Maren*⁴⁾; og *Oluf Borch de Schouboe*⁵⁾, en sønnesøn af stiftamtmanden i Aarhus af samme navn, som 1747 var blevet optaget i den danske adelsstand og var gift med en datter-datter af *Ole Borchs* søster *Anna*, der havde været gift med en brygger ved navn *West*, var alumne her fra 1798—1800⁶⁾.

1) Kalls sml. 149. fol. 2) *F. L. Bang* (f. 1747, d. 1820), J. P. Mynsters plejefa'r, professor medicinæ. Om *Cruse* jfr. J. P. Mynster: Meddelelser om mit levnet, s. 19 f. 3) Jfr. H. Steffens: Hvad jeg oplevede. II, 164 ff.
4) Kalls sml. fol. 149. 5) Jfr. Biograf. lex. 6) Jfr. genealogiske tabel i J. Borchs ansøgn. af ³⁰/₁₂ 1789.

Da hans fa'r havde været stiftamtmand i Bergen, var han opvokset i Norge, og nogle aar efter, at han havde fuldført sine studier her i landet, rejste han atter til Norge, hvor han kom til at beklæde forskellige vigtige poster, deltog en del i røret 1814 og døde som statsraad 1844. —

Hvordan det iøvrigt er gaaet til ved besættelsen af pladserne, om personligt kendskab eller nært slægtskab har faaet lov at være bestemmende for konsistorium, saa at de bedst kvalificerede er stødt til side for at give mindre begavede professorsønner plads, er det i det hele vanskeligt at udtale sig om. Men i hvert fald klages der gentagne gange over nepotisme og tales om en tid, »da enhver consistorialis efter skifte besatte sin plads paa Borchens collegium«¹⁾. Og et andet sted hedder det: »Som bevis paa nepotisme (eller efter mundheldet: det kommer over os og vore børn), anfører man, at tre *Horrebower*, fire *Wøldiker* og to *Kaller* foruden en slump *Anchersener*, have haft Borchens collegium, og at der ligeledes blandt decani have som oftest været to, tre professorsønner«²⁾. Det er vist neppe muligt i alle tilfælde at sige de gode professorer fri overfor en saadan beskyldning; vistnok har de af og til i deres varme omsorg for børn og nærmeste slægtninge eller bekendte ladet sig henrive til en mindre hensynsfuld optræden overfor andre ansøgere; men det maa rigtig nok tillige huskes, at flere professorsønner kan regnes blandt kollegiets bedste alumner, og at alumner og studenter flere gange har raabt op om nepotisme, hvor der aldeles ingen grund var til det³⁾. Til en særlig skarp konflikt kom det 1785, efter at professor *Jacob Badens* 19aarige søn *Thorkil* aaret i forvejen var udnævnt til alumne. Ved hans første disputats 1785 kom hans medalumners uvilje mod ham og mod konsistorium, fordi det havde udnævnt ham, som de vel især

¹⁾ Philomusus: Om stiftelser (1771), s. 115. ²⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 103. ³⁾ Professor *Bugge* giver 1785 *J. L. Rottbøll* sin stemme »omendskjönt de hr. alumni ganske vist vil udraabe det for nepotismus«. Cirkulære ²⁸/₁₀ 1785.

paa grund af hans ungdom ansaa for uværdig til dette stipendium, klart til orde, og en del af alumnerne blev irettesat af konsistorium i en skrivelse, hvori det bl. a. hed: »Ligesaa uanstændig og lastværdig erkjender consistorium den af nogle opponenter i deres tale brugte dristighed, at de ved deres opposition vilde bedømme om consistorii denomination var falden paa meere eller mindre værdige studentere, eller om dermed var foregaaet nogen partiskhed«¹⁾. —

Konsistorium taalte ikke gerne, at andre blandede sig i dets sager, og det gjaldt ogsaa med hensyn til udnævnelse af alumner til kollegierne. Det saa ikke med velvilje paa, som det skete nogle gange før midten af aarhundredet, at folk henvendte sig med ansøgninger til kongen, og i regelen blev de da ogsaa afviste. Men foruden ved de reskripter, der er nævnt, hvorved studenter af bestemte fag privilegeredes, er der dog i dette tidsrum nogle faa tilfælde, hvor regeringen har grebet bestemmende ind. Det er allerede nævnt, at arveprins *Frederik 1773* anbefalede *J. H. Tauber* til en plads paa Borchs kollegium, saa han mod eforens vilje kom herind; ligeledes skal arveprinsen aaret i forvejen have anbefalet *N. D. Gunnerus*²⁾, der boede her fra 1772—74 og siden blev amtmand i nordre Bergenhus amt i Norge. Men da prinsen 1778 i en kabinetskrivelse anbefalede islænderen *Fonas Gislesen* til en ledig matematisk plads³⁾, henviste konsistorium til den bestemmelse, at den matematiske plads skulde forbeholdes studenter, der havde øvet sig i observatoriet paa Runde Taarn, og der var nu netop en, der i 1¹/₂ aar havde gaaet dér og uddannet sig i praktisk astronomi »i det haab at nyde stæd i collegio«⁴⁾. Dog kom *Gislesen*⁵⁾ ind paa kollegiet samme aar, men paa en anden plads og var her til 1783; senere blev han fysikus i Drammen. —

Vi har nu nævnt betingelserne for at blive alumne og set,

¹⁾ Acta consistorii 7/9 1785. ²⁾ *N. D. Gunnerus* (f. 1751, d. 1789), — jfr. Biograf. lex. ³⁾ Konsistoriums kopibog 2/5 1778. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog 2/6 1778. ⁵⁾ *J. Gislesen* (f. 1750, d. 1804) jfr. Nyerup og Carøe.

hvorledes forskellige faktorer har spillet ind ved besættelsen af pladserne; der staar nu kun tilbage i denne sammenhæng at gøre et par bemærkninger om de forhold, der mødte den udnævnte alumne paa kollegiet, og hvilke kaar han maatte gaa ind under. — Den nye alumne, som flyttede ind paa kollegiet, kom i regelen til at bo i stuen i et værelse under trappen, der blandt studenter almindeligt kaldtes »ammestuen«¹⁾. Her fik han lov til at bo indtil næste udflugtning. De ældste alumner havde saaledes de bedste værelser, og det var utvivlsomt stuerne paa 1. sal ud til gaden. — Har der end i den første tid efter branden været ført noget tilsyn med alumnernes liv paa kollegiet, saa bestemmelserne for morgenandagt og udeblivelse fra kollegiet til dels er blevet overholdt, saa gælder det som omtalt aldeles ikke i slutningen af aarhundredet. Der kan paa ingen maade tales om tvang, selv om professorerne af og til kunde tilholde de yngste af alumnerne til at høre bestemte forelæsninger. Det eneste krav, der stilledes uden afslag i saa godt som hele denne periode til dem, der var alumner paa Borchs kollegium, var, at de hvert aar skulde skrive en disputats paa latin. For alt andet kunde de uden store vanskeligheder fritages, men om disputatsen udeblev, kunde det faa meget skæbnesvangre følger. Det er ikke sjældent, at alumner faar tilladelse til at rejse baade af byen og landet en tid og dog beholde deres plads paa kollegiet; saaledes fik de to islandske studenter, filologen *Eggert Olafson* og medicineren *Bjarne Paulson*²⁾, da de 1752 blev udvalgt til paa statens bekostning at foretage en studierejse til Island, lov til stadigt at nyde deres stipendium som borchianere³⁾. Det samme var tilfældet med botanikeren *Georg Tycho Holm*⁴⁾, som 1750

¹⁾ Dansk maanedsskrift 1865, I, 460. ²⁾ *E. Olafson*, alumne fra 1750—55, senere vicelaugmand paa Island, d. 1768. Biograf. lex. *B. Paulson*, alumne fra 1751—56, senere landfysikus paa Island, d. 1779. Biograf. lex. ³⁾ Acta consistorii 11/4 1752. ⁴⁾ *G. T. Holm*, alumne fra 1748—53, senere professor i økonomi, d. 1759. Biograf. lex.

rejste til Upsala for at studere under professor *Linne*¹⁾; 1775 fik student *Seidelin* tilladelse til at rejse med professor *Rottboll Friis* til Holsten »for at være ham til hjælp i hands svaghed«, og blive hos ham til Mikkelsdag uden at miste sin plads paa kollegiet, »men kunde ikke i denne tiid nyde stipendium«²⁾. Det var i *Holms* tid. Og i 1790erne, da *C. F. Krabbe* og *Chr. G. Hansen*³⁾ skulde rejse nogle maaneder med flaaden som skibskirurger, udvirkede de, at konsistorium tillod, at deres pladser maatte staa aabne til deres hjemkomst⁴⁾. Saaledes er der mange eksempler paa, at der er gjort undtagelser fra regelen om, at en alumne kun maatte være 3—4 uger borte fra kollegiet; men der høres derimod aldrig om, at konsistorium har fritaget nogen fra at disputere. Derimod klages der nogle gange over alumner, der ikke har opfyldt denne pligt, ja, der fortælles om udvisning af studenter, der er kommet til kort ved disputatsen. Det er tidligere nævnt, at det et par gange er sket, at konsistorium har udvist alumner, fordi de i længere tid uden tilladelse var borte fra kollegiet; men foruden af disse to grunde, er der eksempel paa, at en alumne har maattet forlade kollegiet, fordi han havde gjort sig skyldig i tyveri. Det var i aaret 1747, at stud. med. *Erik Gerhard Schytte* for konsistorium tilstod, at han i kollegiets bibliothek havde laant en del bøger, som han saa dels havde solgt og dels havde pantsat. Inspektør *A. Anchersen*, som havde ansvaret for bibliothekets bøger, gør i en skrivelse rede for, hvorledes det var gaaget til; bøgerne var laant *Schytte* af tidligere inspektorer mod et bevis; dette var ganske vist ulovligt; men det havde dog altid været skik, at alumnerne kunde laane bøgerne med ind paa deres kamre, da det om vinteren var alt for koldt at sidde paa bibliotheket og læse. Og da der ellers

¹⁾ Den kongelige befaling med tilladelsen i konsistoriums arkiv, nr. 157, dateret 14/8 1758. — jfr. acta consistorii 9/9 1750. ²⁾ Acta consistorii 7/6 1775.

³⁾ *C. F. Krabbe*, alumne fra 1793—94, ukendt. — *Chr. G. Hansen*, alumne fra 1795—96 og fra 1797—1800, senere bataillonskirurg i Norge, d. 1809. Carøe.

⁴⁾ Acta consistorii 21/5 1794 og 20/4 1796.

ikke havde været noget at udsætte paa Schyttes opførsel, havde han i tidens løb laant 23 medicinske bøger paa bibliotheket, og de var nu væk. *Anchersen* foreslaar da, »at ifald benævnte *Schytte* af collegio for denne hans uanstændige opførsel skulde blive ekstruderet, hans plads da maatte saa længe |: ligesom forhen i lige casu paa Walchendorfs collegium skal være skeet |: staae aaben, indtil den collegio af ham tilføyede skade kunde af det stipendio, som han af collegio skulde have oppebaaret, blive erstattet« ¹⁾. Konsistorium gik ind paa dette forslag; Schytte blev udvist og hans distributs ved juni termin 1748 anvendt til at erstatte en del af de bortkomne bøger; og den sum, der endnu skulde til for at dække tabet helt, lovede *G. T. Holm*, der fik Schyttes plads, at skaffe til veje. Denne *Schytte*, som var født i Norge, rejste nu tilbage til sit hjemland, gav sig til at studere theologi, var en tid missionær i Lapland og virkede siden som præst forskellige steder, indtil han 1808 døde som provst og titulær professor i theologi. Han nævnes som »en af Norges fremragende mænd, baade som præst og læge« ²⁾.

¹⁾ A. Anchersen til konsistorium 18/11 1747 — i konsist. arkiv nr. 157 med en fortegnelse over de stjaalne bøger. Jfr. konsistoriums kopibog. ²⁾ Artiklen i biograf. lex, om *E. G. Schytte* — af *D. Thrap*.

III. STUDENTERLIV OG KOLLEGIELIV

DET andet kollegium blev bygget paa en tid, da universitetet næsten udelukkende var en præsteskole og endda en maadelig præsteskole. Det theologiske studium var det eneste, der kunde føre sine dyrkere ind i embedsstilling, og alt var indrettet paa, at ogsaa de studenter, som vilde studere sprog, historie, medicin eller jura, tillige skulde ofre nogen tid paa theologien og tage den theologiske eksamen. Saaledes var det 1730; men snart begyndte den udvikling, der efterhaanden frigjorde de forskellige videnskaber fra deres afhængighed af theologien. Med den ny fundats af 1732 indførtes vel ikke betydelige forbedringer, men allerede det, at det nu blev bestemt, at en professor ikke mere skulde rykke op fra det ene fakultet til det andet, men blive ved sit fag, maa betegnes som et klart fremskridt. Af større betydning blev det, at der fra 1736 indrettedes en juridisk eksamen — og at der arbejdedes for at fremme det kirurgiske studium. Under Frederik V er det »at studiosus oeconomiae og inspector collegii medicei — — *Ole Stockfleth Pihl*«²⁾ bliver udnævnt til professor i økonomi, Kratzenstein indkaldes, der oprettes et »Naturalie- og husholdningskabinet« paa Charlottenborg, hvor

¹⁾ Den følgende fremstilling hviler hovedsageligt paa E. Holms: Danmark-Norges historie fra 1720—1814. ²⁾ Kgl. reskript af ²⁷/₈ 1762, — i konsistoriums kopibog. *O. S. Pihl*, alumne fra 1757—62, senere sorenskriver i Norge, d. 1765. Biograf. lex.

den tidligere nævnte *G. T. Holm* faar ansættelse, observatoriet paa Runde Taarn bliver sat i forsvarlig stand, og der føres en længere forhandling om, hvorvidt theologiske studenter bør tilskyndes til at give sig af med naturvidenskabelige studier. Denne vidt gaaende interesse for naturstudierne holder sig ogsaa under Christian VII, men selv om der ogsaa fra universitetets side gøres en del for at give de nye fag, hvad der tilkommer dem, holder dog hele det gamle system igen. Der var ikke kommet nogen grundig reform af studiet ved universitetet; latinskolernes største opgave saa man endnu stadigt i det at lære drengene at tale latin, og for universitetet gjaldt det hovedsageligt om at uddanne landets præster, saa at de med en del kendskab til den gængse dogmatik kunde drage ud og forkynde kristendommen uden særmeninger paa noget punkt og forøvrigt vejlede deres sognebørn i alskens praktiske spørgsmaal. Da der under Struense blev givet trykkefrihed, fremkom der blandt meget andet ogsaa en del kritik over tilstandene ved universitetet, og der var paatænkt en del reformer, som imidlertid ikke kom til udførelse, da det saa hurtigt var forbi med Struenses regimente. Den mand, der i den følgende tid havde størst indflydelse paa universitetets udvikling, er *Guldberg*. Ham kan vi takke for skoleforordningen af 11. maj 1775; de vigtigste bestemmelser i den er, at hovedsprogene latin, græsk og hebraisk nu skulde læres grundigere og bedre, og at modersmaalet skulde være et fag i skolerne. Ved universitetet blev der indrettet en filologisk eksamen. — 1785 oprettedes det kgl. kirurgiske akademi, og 1788 kom den nye universitetsfundats, der indførte flere vigtige forandringer, hvorved eksaminerne blev omordnet. Saaledes blev der indført en større eksamen for dem, der vilde være lærere ved de lærde skoler. Selv et saa løst rids som dette af, i hvilken retning udviklingen gik, kan vise, hvorledes theologien i løbet af aarhundredet lidt efter lidt maatte indrømme andre fag større og større plads ved universitetet, og at der oftere og oftere i tidens løb løftede sig røster om, at modersmaalet burde stilles paa lige fod med

latinen. Mellem aarene 1730 og 1800 har universitetet forandret sig fra at være en præsteskole til et akademi, hvor alle videnskaber kunde glæde sig ved at have adgang om end ikke under lige gunstige vilkaar. Stærke aandelige strømninger havde virket en frigørelse i mange retninger, saa der er en milevid forskel i tankesæt og livsopfattelse hos den akademiske verden i 1730 og 1800. Det kom af og til til voldsomme brydninger mellem gammelt og nyt; kritiklystne frihedsraabere rejste sig mod traditionernes fastansatte haandhævere, og de tildelte hverandre drøje hug. Det gamle lod sig ikke sparke ud, og det nye blev heller ikke kvalt, men af kampen fremgik en ny tilstand, som af os, der ser den paa saa lang afstand, dog kan betegnes som fremskridt.

Der kan ikke her være tale om at gaa nærmere ind paa, hvilke aandelige strømninger, der har sat den lærde verden i bevægelse i denne periode; kun ganske antydningssvis skal det nævnes. I de første aar, det ny kollegium stod, var hele København, fra palæerne til Nyboder, fra matroser til ministre, optaget af det røre, pietismen havde vakt her i byen. Og ikke mindst studenterne tog ivrigt del i de kampe, der udkæmpedes med mund og pen i denne tid. Det var kommunitetsalumner, der i januar 1732 drog igennem gaderne og under megen raaben og larmen forstyrrede pietisternes forsamling¹⁾, og uden tvivl var det studenter, der var forfattere til en række af de smædeskrifter, der paa den tid kom ud blandt folk. Baade blandt pietisterne og de orthodoxe fandtes studenter mellem de heftigste ivrere. Af den mængde smaaskrifter, der var saa almindelige i de tider, skal nævnes et par eksempler. Fra pietistisk side findes et med følgende pragtfulde titel:

»Forgyltde horn paa den blæck-matriculeret student af libertiners skole, som efter sin orthodoxe oxemaade løb gal paa Kiøbenhafns gader fastelauns mandag 173 for at stange Christi-lemmer i sær hørkræmmer-svenden i Børsen, no 3; for-

¹⁾ Kirkehist. sml. 5, IV, 289.

færdiget udi marter-ugen af moralistens humble serviteur udi digter-konsten«¹⁾. Derefter følger saa et langt digt i almindelige pietistiske vendinger. — Fra modstandernes side kan nævnes et lille digt med følgende overskrift:

»Pietistisk paa langs, luthersk paa tvers, opfundet ved skers, sammenbundet i vers spundet tvundet og vundet udi fuld galop af hastig kop; fra taa til top, en gudsforgaaen krop.«

Efter nogle ironiske verslinjer om pietisterne i almindelighed findes følgende bemærkninger:

»Læst og paaskrevet i forsamlingen af Anders Spottemule og Jonas Suurmule |: syskende-børn |: , Jeppe Selvklog og Ole Lukøye |: svogere |: , Jens Brautere, Christen Pralere og Povel Grossprecher |: alle 3 een mands børn :|«²⁾.

Da studenten *Jesper Støvring* i disse aar udgav en bog: »Viisdom for de eenfoldige« anklagede professor *M. Wøldike* ham for konsistorium, fordi der, efter at bogen var approberet, ikke blot foran var indsat en dedikation til dronning *Sofie Magdalene* og hendes mor markgrevinde *Sofie Christiane*, og bagi tilføjet en ret herrnhutisk farvet salme, men ogsaa var gjort en del forandringer i bogens tekst, der kunde forraade vrang lære. Konsistorium dømte da, at Støvrings »ulovlige omgang« ikke skulde komme professor Wøldike »til præjudice eller ansvar i nogen optænkelige maader«³⁾.

Striden mellem pietister og orthodoxe stod særligt paa i aarene 1732—34; hvor stor en rolle studenterne ved denne lejlighed har spillet, kan ses af, at kongen, efter at en kommission havde undersøgt sagerne, lod udgaa en forordning, hvori studenternes optræden dadles stærkt, og professorerne tilholdes

¹⁾ Kalls sml. 517. 4. protokol ²⁸/7 34.

²⁾ Kalls sml. 517. 4.

³⁾ Konsistoriums rets-

at advare og straffe de skyldige. De havde sat usandfærdige rygter i omløb, hedder det, kritiseret personer og skrifter og »belagt dem med uanstændige navne«, ja udspreedt ugudelige skandskrifter, »hvilke dog efter sproget og deres indhold ej kan komme fra nogen anden end de saa kaldede studenter«¹⁾. Det følger af sig selv, at dette røre i byen, ogsaa har optaget sindene paa Borchs kollegium; orthodoxe og pietister har staaet overfor hinanden dér som andetsteds, men nogen videre rolle i disse stridigheder har borchianerne ikke spillet. Det var de yngste studenter, der gjorde spektakler og skrev smædeskrifter; en alumne paa kollegiet ansaa det sikkert under sin værdighed at tage del i deres drengestreger, men uden tvivl har spørgsmaalene været genstand for indgaaende drøftelse. Der findes en beretning om, hvorledes det gik til ved pietisternes forsamlinger, af en *J. Kaalund*, der sandsynligvis er den *J. V. Kaalund*, som var alumne paa kollegiet fra 1732—34, som fik det lassonske rejsestipendium, var udenlands 1735—36 og senere blev præst i Vorbasse, hvorfra han dog efter et par aars forløb fik sin afsked og flyttede til København, hvor han saa levede af at digte bryllups- og begravelsesvers indtil sin død 1767²⁾. Hans fremstilling af det møde, han har overværet blandt pietister, røber snarest uvilje mod dem³⁾; de fleste af beboerne paa kollegiet har vel nok betragtet hele pietistrøret som noget sværmerisk, og vi finder ingen af deres navne blandt det kendte forsamlingsfolk. Men der er dog vidnesbyrd om, at enkelte af alumnerne i disse aar har haft sympati for pietismen; der findes fra 1735 en disputats af *Samuel Friedlieb*⁴⁾ med titlen: »Qua fata orthodoxorum et heterodoxorum in Caino proto-sophista et Abele proto-martyre præfigurata et in V. T. continuata«, der ganske tydeligt sætter Cain frem som typen paa en orthodox og Abel som den for-

¹⁾ Kirkehist, sml. 5, V, 726 ff. ²⁾ Jfr. Biograf. lex. og Badens universitetsjournal 1794, s. 80. ³⁾ Krhist, sml. 5, IV, 291 f. ⁴⁾ *S. Friedlieb*, alumne fra 1731—36, senere sgpr. i Mariager, d. 1769. Worm, Wiberg.

billedlige pietist. Ogsaa *Joh. Wowerius*¹⁾ disputats fra 1739: »Dissertatio biblico-critica de battologia precum a Christo ve-tita«, røber sympati for og paavirkning af pietismen.

Selv om pietismen nu i de følgende aar blev begunstiget stærkt og fik en del indflydelse ved universitetet, havde den dog ikke ret længe nogen betydning for studenterstanden i det hele. Men med pietismen var fulgt en iver for at gøre nytte i alle livets forhold; og utvivlsomt har denne lyst til at gavne sit folk paa forskellig maade fundet stærk genklang hos de unge. Det kan saaledes nævnes, at *Thomas Severin Heiberg*, der boede paa kollegiet fra 1763—68, senere som præst i Saaby fik fortjenstmedaillen i guld, fordi han havde taget sig af et floretspinderi dér i sognet²⁾. Men der kom andre strømninger til; *Leibniz*' og *Wolffs* filosofi fandt mere og mere indgang herhjemme. Interessen for naturvidenskaberne tog stærkt til, og selv theologerne mente at burde tage den demonstrerende methode op indenfor deres felt. *Holberg* betegner det endogsaa som en kristens pligt at bevise, at aabenbaringen i alle maader stemmer overens med den sunde fornuft. Denne lyst til at benytte den logisk matematiske bevismaade overfor kristendommens sandheder træffer vi ogsaa hos de to tidligere alumner, senere professorer i Sorø, *Jens Kraft* og *Jens Schelderup Sneedorff*³⁾. *Benjamin Dass*, der var alumne paa Borchs kollegium fra 1734—35, var allerede dengang en ivrig

¹⁾ *Johs. Wowerius*, alumne fra 1736—40, senere præst i Assens, d. 1776. Wiberg. — I 1760erne havde herrnhutterne i deres studenterkreds medlemmer fra regensen og kollegierne; hvorvidt der i denne kreds har været borchianere, staar nu neppe til at oplyse; men to disputats herindefra, nemlig *A. C. Faber*: Quod sanguis Christi pretiosissimus in V. T. sit præfiguratus probatus ex dicto Pauli in ep. ad ebr. 9, 8. — 1761, hvis slütningsord er: Agno qui mas-tatus est et nos sanguine suo redemit, sit gloria in secula seculorum, — og *Cl. Borch*: De cruce salvatoris nostri in V. T. — — — 1761, viser tydeligt sympati for denne kristendomsform. Krhist, sml. 4, V, 638 ff. ²⁾ *P. S. Heiberg* (f. 1738, d. 1819) jfr. Biograf. lex. og L. Koch: Oplysningstiden, s. 317. ³⁾ *J. Kraft*, alumne fra 1740—44, jfr. Biograf. lex. — *J. S. Sneedorff*, alumne fra 1742—47, jfr. Biograf. lex.

tilhænger af *Wolffs* filosofi¹⁾, og saa sent som 1770 skrev *J. W. Bentzon* en disputats herinde mod Leibniz' opfattelse af underne²⁾. Men ved aarhundredets midte kan vi tillige nævne den nationale retning, der blandt sine mænd først og fremmest maa regne *Eilschow*³⁾, der var alumne paa Borchs kollegium fra 1747 til sin død 1750, og her skrev de betydeligste af sine skrifter. Han og *Sneedorff* stod sammen i kampen mod tidens taabeligheder og betonedede atter og atter modersmaalets ret overfor de fremmede sprog, som var ved at stille landets sprog helt i skygge. Og ved siden af denne fremhævelse af det nationale gik ofte en tale om frihedens goder, som *Sneedorff* engang udtrykker det: »Frihed har altid den virkning, at den gør folk mere fornuftige og mere virksomme«⁴⁾. — 1756 var det, en kreds af alumner, nemlig den senere biskop *Tønne Bloch*, juristen *Jens Bing Dons*, islænderen, den som bibliothekar kendte *John Erichsen*, *Ole Stockfleth Pihl* og *Chr. M. Rottboll*, der senere blev biskop i Viborg, sammen med bogtrykker *Lillie* udsendte: »Efterretninger om nye bøger og lærde sager i Danmark og Norge.« Det indeholder anmeldelser af videnskabelige og opbyggelige skrifter; forskellige kollegiedisputatser er recenseret der, men foretagendet gik kun til sommeren 1757, da det blev standset af *Pontoppidan* paa grund af en anmeldelse af hans bog: »Verdens nyhed«⁵⁾. Dette blad er sandsynligvis blevet læst ivrigt i studenterkredse, men har ellers neppe haft nogen videre betydning.

Trykkefriheden, som blev indført i Struenses tid, fremkaldte en strøm af skrifter, der indeholdt forslag til reformer af saa

¹⁾ *B. Dass* (f. 1706, d. 1775) en tid rektor i Trondhjem, skriver 1735: *Epistola ad illustrem virum*, og forsvarer *Wolff*. Jfr. Biograf. lex. ²⁾ *J. W. Bentzon*, alumne fra 1768—73, senere sgrpr. i Gladsakse, d. 1823. Disputatsen: *De inepta Leibnitzii distinctione inter miracula*. ³⁾ Jfr. Biograf. lex. ⁴⁾ *E. Holm*: Danmark-Norge. 1720—1814. III, 2. afd., s. 454. ⁵⁾ Se herom: *N. M. Petersen*: Litteraturhistorie (I. udg.) 5, 2., s. 217: De blev kaldt for prokansleren og tilholdt »at være mere moderate herefter«. Jfr. *Krhist. sml.* 5, IV, 144: om *Bloch*, at han blev forvist for en recension.

godt som alle forhold i staten. Flere af disse smaaskrifter tog sigte paa universitets- og studenterforhold, og blandt forfatterne kan nævnes *J. H. Tauber* og *R. Fleischer*¹⁾, der ved denne tid boede paa kollegiet. Men denne periode var kun saa kort, og den ikke fik videre betydning for udviklingen. »Den yndige overensstemmelse« mellem skriften og den sunde fornuft var stadigt et kært thema for theologerne, mens religiøs ligegyldighed bredte sig rundt omkring. Den gamle orthodoxe theologi ansaas i moderne theologers kredse for en samling af uhyrligheder, der var sammensat paa den ubehændigste maade; langt bedre kunde de forlige sig med den nye retning i Tyskland, der var repræsenteret af *Ernesti* og især af *Semler*. Hos dem kommer bibelkritiske synspunkter frem; og vel maa det indrømmes, at tiden havde en del at lære hos denne retning; men det falder dog tydeligere i øjnene, hvor ufrugtbar deres kritik blev, saa der nu sendtes unge mænd ud som præster, der med rette kunde betegnes som fornuftsværmere og oplysningshelte. Der er tydelige eksempler paa, at man har forsøgt at tillempe troen efter sund fornuft og derved enten har maattet forkaste eller bortfortolke skriftens ord. I de religiøse brydninger, der finder sted i slutningen af aarhundredet, deltog *N. E. Balle* som en af de betydeligste. Hjemkommet fra en udenlandsrejse fik han sidst paa aaret 1770 plads paa Borchs kollegium, men blev her kun et halvt aars tid, da han saa for at blive gift tog præsteembede i Jylland; allerede aaret efter blev han udnævnt til professor og hilstes af de yngre med stor begejstring, fordi de i Balle mente at faa en dygtig mand, der vilde kunne give en bedre uddannelse end de gamle professorer kunde og tillige forstod og var en tilhænger af den nye theologiske retning. *Balle* var en energisk og afholdt professor, men i tidens løb blev han en modstander af den radikale retning herhjemme og kom efterhaanden i tidens øjne til at staa

¹⁾ *R. Fleischer*, alumne fra 1765—70, senere sgrpr. i Ballerup, d. 1804.

som forsvareren af alt det gamle¹⁾. Samtidigt med Balle var *Claus Frees Hornemann*²⁾ (alumne paa Borchs kollegium fra 1773—76) professor i det theologiske fakultet; han var »fuldblods rationalist« og kunde ved sin fortolkningskunst faa skrifternes fortællinger til at stemme med »den sunde fornuft«. Saaledes var de fleste unge theologer ved aarhundredets slutning stærkt paavirket af en rationalistisk tankegang og utvivlsomt ikke mindst de theologer, der fik plads paa Borchs kollegium; som et enkelt vidnesbyrd herom kan nævnes, at *F. C. Bendtsen*³⁾ 1797 indledte sin disputats: »De quæstione num existat diabolus nec ne?» med følgende vendinger: »Doctrinam de malis angelis et in primis de diabolo et negari et exstirpari posse sine ulla humanæ pietatis virtutisque corruptione et jactura, est sententia, cujus veritatem nemo non concedit vel concedere debet nostra ætate. Manet religio christiana ejusque interna præstantia et divinitas, etsi tolluntur istæ, e philosophia et theologia judaica depromptæ loquendi formulæ et imagines.« I grove træk kan udviklingen indenfor theologien i Danmark i den sidste halvdel af det 18. aarhundrede siges at være denne: en stadigt fortsat drøftelse af forholdet mellem den kristne tro og den menneskelige fornuft, der i begyndelsen blev bestemt som ganske harmonisk, idet intet i troen var imod, selv om en del var over fornuften. Dette »intet imod fornuften« blev imidlertid senere et løsen, som alt skulde indrettes efter, og under dette blev kristendommens indhold ofte skudt til side, for at fornuftens krav kunde opfyldes. At der tillige i disse aar blev taget et arbejde op for at dygtiggøre de unge theologer til den praktiske side af deres gerning, skal senere omtales.

Mere og mere højkrøstet blev i aarenes løb den kritik, der

¹⁾ Af de mænd, der stod nærmest Balle i denne kamp, kan *J. W. Bentzon* og *R. Fleischer* nævnes. Jfr. Koch: Oplysningstiden, s. 264. ²⁾ *C. F. Hornemann* (f. 1751, d. 1830) vandt ved en disputats her paa kollegiet Guldbergs yndest; den handlede om Philos forhold til septuaginta. 1776 blev han professor. — Biograf. lex. og N. M. Petersen: Litteraturhistorie. VI, s. 216. I. udg. ³⁾ *F. C. Bendtsen*, alumne fra 1793—93, senere sgpr. i Rye, d. 1834. Erslew.

rettedes mod det nedarvede paa alle omraader. Sammen med den tyske filosofi finder den franske oplysning indgang herhjemme, og dens tanker blev optaget af flere unge. En af de heftigste ivrere var *N. D. Riegels*, der 1787 skarpt kritiserede forholdene ved universitetet i anledning af, at prokansleren, *H. F. Fanson*, havde udsendt: »Beskrivelse over universitetets midler og indkomster«. En ligesindet havde Riegels her paa kollegiet i *Jacob Fust Gudenrath*¹⁾, der var alumne fra 1780—85 og altid var opfyldt af kritik og misfornøjelse med forholdene herhjemme. Hans disputats 1784 hed: »De præcipuis impedimentis, quibus, uti tempora nunc sunt, culturæ artium liberalium nocetur« og vakte efter hans eget udsagn en del opmærksomhed; han siger: »Jeg har ikke nogen tid seet collegiets auditorium mere fuld af tilhørere end den gang. Saa megen sensation opvakte materiens nyhed«²⁾. Han anker heri bl. a. ogsaa over selve disputatsvæsenet. 1785 havde *Gudenrath* en strid med provsten paa kommunitetet angaaende pladsen som dekan ved det andet juridiske bord, som han nu skulde miste, fordi han havde ventet for længe med at tage eksamen³⁾; og da en privat henvendelse fra professor *Fanson* til *Gudenrath* intet frugtede, blev han irrettesat i alle de øvrige dekaners paahør. 1790 udbeder han sig gennem kancelliet en kopi af sin ansøgning om det juridiske dekanat »for at lade den optrykke iblandt andet til oplysning om de offentlige sagers bestyrelse, i den hensigt at fraraade sine medborgere at søge vejen til embeder og værdigheder i staten igiennem fliid og duelighed og lovens allerhelligste varetægt«⁴⁾. Og aaret efter ansøgte han kancelliet om at faa løfte »paa det første overdommerembede eller anden for ham ligesaa convenable justitsbetjening eller ogsaa paa det første rektorat, han maatte finde tjenligt for sig og derfor ansøge«; gennem konsistorium fik han den besked, »at hans ansøgning ikke qua-

1) *J. F. Gudenrath*, alumne fra 1780—85, konkurrerede 1788 til det juridiske professorat, men uden held og levede siden her i byen som manuduktør, d. 1825. Biograf. lex. 2) *Iris*, 1791, IV, 174. 3) Konsistoriums kopibog 16/4 1785. 4) *Acta consistorii* 24/11 1785.

lificerer sig til forestilling«¹⁾. Det kan her i forbigaaende nævnes, at *R. Nyerup*²⁾ 1785, da han boede paa Borchs kollegium, nær var kommet i en alvorlig konflikt med kancelliet. Han havde nemlig tilladt sig i et lille skrift: »For publikum« at kritisere politimesterens dom over bogtrykker *Schultz*, fordi han havde ladet et anonymt flyveskrift: »Brev fra Z til U« udgaa fra sit trykkeri. Politimesteren klagede til kancelliet, og i juni 1785 fik konsistorium paabud om at kalde magister *Nyerup* for sig og give ham en alvorlig irettesættelse, fordi han havde udgivet dette skrift, »hvorved han viser en utidig vittighed og tydelig ytrer en ham uvedkommende og i sig selv utilladelig stiklen paa politiemesters embede«³⁾. For denne gang skulde det blive herved, men hvis han atter indlod sig paa »slig uanstændig og utilbørlig skrivemaade« vilde han blive strengt straffet. Men sagen var ikke hermed forbi. Sammen med en ven, *Aabye*, lod *Nyerup* nogen tid efter en brevveksling: »Breve fra A. til N. og fra N. til A.«, trykke, og heri angreb de meget frimodigt kancelliets optræden. Følgen heraf var, at kancelliet forlangte de to unge mennesker, der saaledes opkastede sig til dommere, alvorligt afstraffet, og foreløbigt blev det overdraget fiskalen at undersøge sagen nærmere. Det trak op til en alvorlig dom over *Nyerup* og *Aabye*, men ved andragender til kongen og kancelliet, hvori de indrømmede deres ubesindighed og lovede bedring, lykkedes det dem at faa sagen standset⁴⁾.

De sidste aar af aarhundredet frembyder mange eksempler paa, hvor dyb kløften var ved at blive mellem den unge og den gamle slægt herhjemme. Fra ungdommen møder vi ofte en hensynsløs og kun til dels berettiget kritik af myndighedernes optræden paa saa godt som alle omraader, og overfor den staar de ledendes mangel paa forstaaelse af det, der begejstrede

¹⁾ Konsistoriums kopibog 16/7 1791. ²⁾ *R. Nyerup*, alumne fra 1781—85, universitetsbibliothekar og regensprovst, d. 1829. Biograf. lex. ³⁾ Konsistoriums kopibog 4/6 1785. ⁴⁾ Om hele denne sag se *R. Nyerup: Luxdorphiana*, s. 183—254 og *R. Nyerups levnetsløb* (1829), s. 27 ff.

de unge, og deres haardhændede straffe af letsindige ytringer og kaade skriverier, som om det var statsfarlige forbrydelser.

Men ved aarhundredskiftet oplevede Danmark en stor forandring i disse forhold. Samtidigt med, at *Kants* tanker naaede herop og fandt varm tilslutning hos flere unge, begynder ogsaa naturfilosofien at optage sindene herhjemme. Som en nødvendig og gavnlig reaktion mod den hidsige oplysningsjagt og evige pukken paa fornuft, kommer den og vinder ørenlyd hos mange — især efter *Steffens'* besøg. Paa flere omraader fænger de nye tanker —, og den saakaldte romantiske retning medfører i den følgende tid en fornyelse af aandslivet paa saa godt som alle felter. Men til denne fornyelse bidrog ogsaa særlige hjemlandske forhold. Havde partierne før staaet skarpt mod hinanden og ikke levnet hverandre megen ære, ser vi dem nu staa samlet og enigt om det at forsvare landet mod den engelske fjende. Følelsen af tidens alvor drev folk af de forskelligste livsopfattelser sammen; talen om krigen ængstede, men følelsen af at lide uret optændte i alle klasser en harme, der drev frygt og ængstelse paa flugt. Ikke mindst indenfor den akademiske verden træffer vi i denne tid samfølelsen; alle vil kæmpe for Danmarks ære, alle vil ofre efter bedste evne. Det var den 25. marts 1801, kronprinsen lod udgaa en opfordring til studenterne til at tage del i byens forsvar, og konsistorium lod straks bekendtgøre, at det modtog indmeldelser fra samme dags eftermiddag kl. 4 og næste dag fra kl. 8 om morgenen¹⁾. Der blev stor tilstrømning, og i løbet af et par dage var der indtegnet 1100 akademiske borgere. Kronprinsen tillod da, at studenterne dannede et særskilt korps, der skulde hedde »Kronprinsens liv-korps«; til dets leder udnævntes kammerherre *Hauch*, og det fik en fane med følgende indskrift: »Videnskabens dyrkere for kongen og staden«. Medlemmerne

¹⁾ Acta consistorii ²⁵/₃ 1801, jfr. Engelstoft: Universitetsannaler, 1808, I, 177—292, og Ny kgl. sml. 1571, fol.

af dette korpset fik snart en særskilt uniform¹⁾, og øvelserne begyndte den 28. marts. Disse øvelser var i den første tid meget festlige; der blev omdelt sange i massevis²⁾, og sandsynligvis har der ogsaa været musik af medlemmer af det kongelige kapel. Korpset modtog endnu i marts maaned en gave paa 1000 rdlr. af kammerherre *Lindencrone*. Allerede den 2. april har vi kampen mod englænderne, og der kunde ikke paa det tidspunkt være tale om at lade studenterkorpset deltage. Medlemmerne af korpset blev da fordelt i byen som brandvagter. Efter kampen uddannedes korpset videre; det blev organiseret og fik befalingsmænd, som til dels valgtes af de menige. Lørdagen den 19. april drog korpset med musik og faner gennem byen, og medlemmerne aflagde den dag troskabsed og indviede fanerne. Til denne festdag var det, borchianeren *Niels Wulfsberg*³⁾ havde digtet en sang paa fire vers, hvoraf det første og det sidste lyder saaledes:

Vi sværge til Frederiks Banner
 At gange frimodig i Krig,
 Hvad enten mod Vold og Tyranner,
 Mod krybende Falskhed og Svig.
 For Daniens Tryghed og Ære
 Vil ingen den seneste være.
 Ej Staal og ej Guld, ikke Lænker og Baand
 Skal vriste vor Fane af blødende Haand.

— — —
 Naar Pallas sit Aasyn bortvender
 Og staar som Minerva igien,
 Den natlige Lampe vi tænder
 Og tye til Skribenterne hen.

¹⁾ Uniform: Mørkeblaa klædes trøje med hvide kanter, sort fløjel, krave og opslag, hvid vest, graa pantalons med sorte silkesnore i sømmene, korte halvstøvler med en silkedusk foran, en rund hat med sort fjer, hvid kokarde; over højre skulder sort lædergehæng til sidegevær, over venstre skulder et til patron-taske. — Billede i Bruun: København III, 903. ²⁾ Disse sange er samlet i tre smaa bind: Hædersminde for 2. april. *R. Nyerup* digtede: »Dan konning stander paa høje lofts bro —«. Om korpsovelserne og stemningen dér, jfr. *C. L. Strøm* (al. fra 1795—1800): Ungdomsminder, s. 47 f. i Bobé og Dumreicher: Gemt og glemt I. ³⁾ *N. Wulfsberg*, alumne fra 1799—1801, senere redaktør i Norge, d. 1852. Biograf. lex.

Vi Værget bag Bogstolen giemme,
 Dog aldrig vor Fane vi glemme;
 Men altid staae rede at stride og døe
 For Fredrik og Æren og Frihed og Møe!

Korpset bestod kun til hen i sommeren; i juli maaned fik medlemmerne paabud om at aflevere vaabnene, men uniformen maatte de beholde »som en hædersdragt til erindring om deres patriotiske grundsætning og hs. majestæts bifald til samme«¹⁾. Flere officerer og menige ønskede korpset opretholdt, men det lykkedes dem ikke at faa dette ønske opfyldt. Men aarsdagen efter slaget holdt studenterne en stor fest, der var arrangeret af en kommitté, hvori bl. a. *K. L. Rahbek* og borchianeren *Obdrup*²⁾ havde sæde. — Skal vi nærmere gaa ind paa, hvem af de daværende alumner her paa kollegiet, der var medlemmer af kronprinsens livkorps, maa foruden *N. Wulfsberg* og *W. A. Obdrup* endnu nævnes: *Søren Bay*, *A. C. Gierlew* og *P. Krog Meyer*, af forhenværende alumner: *B. Fernet* og *Ole Borch Schouboe*, og af studenter, der senere blev alumner: *L. Stoud Platou*, *Tage Müller*, *M. Petersen*, *C. Raben*, *P. O. Brøndsted*, *Erik Tauber*, *C. Dahl*, *N. Gude*, *S. Svendsen*, *F. Sommer*, *H. Kofod*, *N. Stochfleth Schultz* og *Chr. Huulegaard*³⁾.

De følgende aar faldt der atter ro over sindene, men længe fik vi ikke lov til at nyde freden. I sommeren 1807 truede krigen igen landet, og studenterne samledes paa ny i kronprinsens livkorps under deres tidligere fører⁴⁾. Den 14. august var der indskrevet omtrent 800 studenter i korpset, som saa i de følgende dage fik vaaben og uniform⁵⁾ og højtideligt aflagde ed paa, at de vilde ofre liv og blod for konge og fædreland. Der holdtes øvelser to gange om dagen i den første tid, og

¹⁾ Konsistoriums kopibog ²³/₇ 1801. ²⁾ *W. A. Obdrup*, alumne fra 1801—06, stud. med., d. 1810. Nyerup. ³⁾ Fortegnelsen over studenter-korpsets medlemmer: Engelstoft: Univ. annal. 1808, I, 234 ff. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog ¹¹/₈ 1807 — Engelstoft: Universitets annaler 1807, II, 293 ff. ⁵⁾ Uniform: Sort kjole med rød krave, hvid vest og graa pantalons, rund hat, hvid kokarde med sort fjer. Først paa aaret 1809 forandredes den, saa de nu fik lange sorte benklæder med sorte silkesnore og paa hovedet en sjako af læder med sort fjer.

som tidligere nævnt blev der indrettet spisesteder for studenterkorpsets medlemmer. Under bombardementet i september var en del af korpset opstillet ved Vesterport, mens andre var udkommanderet til sikkerhed for universitetets bygninger; blandt de saarede og døde fandtes ogsaa en del studenter, og manges ejendom var gaaet tabt ved branden. Konsistorium tilstod de brandlidte medlemmer af livkorpset en understøttelse paa 20—25 rdlr., og i den fik flere borchianere del. Efter bombardementet udtalte general *Peymann* sin fuldkomneste tilfredshed og sin varmeste taknemlighed for dets tjeneste under krigen. I de følgende aar vedblev korpset at bestaa, men sandsynligvis under ringere og ringere tilslutning, indtil et kgl. reskript 1812 paabød, at »alle studerende ved Københavns universitet skulle, naar ikke legems svaghed forbyde dem det, være pligtige at indtræde i vort livcorps, saasnart de have taget examen artium og forblive der, indtil de have taget embedseksamen eller forlade universitetet«¹⁾.

Som medlemmer af studenterkorpset 1807 kan vi nævne følgende daværende borchianere: *O. Bull*, *C. A. Dahl*, *N. H. Gude*, *N. Stochfleth Schultz* og *Chr. Huulegaard*, og af tidligere alumner *G. Sverdrup*, *L. Stoud Platou*, *M. Vesterboe*, *J. Kofod* og *C. Raben*²⁾.

Naar vi derefter gaar over til at betragte studentervivet i snævrere forstand, som det formede sig ved universitetet og i det private samvær, er det af betydning stadig at have i minde, hvorledes de store linjer i tidens aandsliv var; thi de nye tanker finder ofte ind i et folk gennem dets studenterverden. Der findes gerne modtagelighed for det nye, selv om man ogsaa der vel træffer dem, der i deres hjem har levet sig ind i den ældre slægts synsmaader, saa de stiller sig afvisende overfor alt moderne. Dog — de nye strømninger brydes først der og

¹⁾ Engelstoft: Universitets annaler 1812, s. 311 ff. ²⁾ Engelstoft: Univ. annaler 1807, II, 314 ff.

præger mange, saa den, der vil danne sig et billede af studenterlivet og den enkelte students tankegang og stemning i et bestemt tidsrum, nødvendigvis maa klare sig tidens retning og hovedstrømninger. Ganske løst og kun antydningssvis er dette forsøgt i det foregaaende. —

Der kan som indledning til omtalen af studenterlivet nævnes et par træk, der viser, at der var bestræbelser fremme for at hjælpe de studerende paa forskellig maade.

Allerede 1761 udsendtes et kongeligt reskript, hvori det hed: »Saa ville vi og, at aarligen ved nye aars tiider udi aviserne skal bekjendtgjøres og paa den sorte tavle ved studii-gaarden opslaaes fem saadanne betydelige problemata biblica, moralia, mathematica, physica og historica, som I samtlige have at udsøge enhver efter sit facultet, og dennem i forveyen patrono foreviise, da de bedste besvarelser maa belønnes med et præmio af 20 rdlr. communitetets penge, om hvilke præmiers uddeelse skal voteres af samtlige professoribus og vota indsendes til patroni approbation«¹⁾. Skønt professorerne ikke var villige til at gaa ind paa denne ordning, da de mente, det var bedre, om studenterne selv valgte prisspørgsmaal »saaledes som det skeer i Göttingen« og ikke fandt det rigtigt at tage præmierne af kommunitetets penge²⁾, blev den dog ført igennem, men stod kun ved magt til 1768.

Der blev bestemt spørgsmaal og forhandlet, om besvarelserne skulde skrives eller trykkes, om hvornaar de skulde afleveres o. s. v. Da spørgsmaalene i foraaet 1762 blev bekendtgjort, var det fastsat, at besvarelser skulde indleveres inden december maanedes udgang, og at hver professor skulde have et eksemplar foruden det, der skulde henlægges i det theologiske fakultets arkiv³⁾.

Af dem, der 1763 fik præmierne, var de to borchianere: nemlig *Chr. Gothold Seydlitz*⁴⁾ for en besvarelse af det mo-

¹⁾ Konsistoriums kopibog ^{18/9} 1761. ²⁾ Konsistoriums kopibog ^{6/2} 1762; jfr. Badens: Univ. journal 1793, s. 9 ff. ³⁾ Acta consistorii ^{21/4} 1762. ⁴⁾ *Chr. G. Seydlitz*, alumne fra 1759—64, senere professor i Odense, d. 1796. Biograf. lex.

raliske spørgsmaal: »In quo verus consistit dispensus in controversia de moralitate. Utrum objectiva an subjectiva? et nullane illum conciliandi ratio?« ja, han fik endogsaa lov til at lade sin afhandling trykke paa universitetets frikonto¹⁾. Den anden, der fik præmie, var *M. Kjær*²⁾ for en besvarelse af det historiske spørgsmaal: »Utrum Gothi et Gethæ una eademque gens fuerunt?« Der kan ingen tvivl være om, at disse prisspørgsmaal har haft den virkning at tilskynde og opmuntre studenterne; og det var vel det, man senere i aarhundredet indsaa, da der igen blev truffet en lignende ordning. 1792 blev det nemlig bekendtgjort, at der herefter aarligt skulde udsættes 8 præmier for de bedste besvarelser af 8 prisspørgsmaal. Præmierne skulde nu bestaa i en medaille af 40 rdlrs. værdi, og mens tidligere alle besvarelser skulde være paa latin, blev valget nu frit mellem dansk og latin i alle fag, med undtagelse af æstetik og filologi, der henholdsvis skulde være paa dansk og latin. Da præmierne 1793 blev uddelt, forelaa det enestaaende tilfælde, at den samme mand fik to præmier; det var *C. F. Degen*³⁾, der var alumne paa Borchs kollegium fra 1790—94; han havde indsendt besvarelser baade paa det theologiske spørgsmaal: »In quibusdam præcipue doctrinis cum theoreticis tum practicis, cernitur religionis christianæ præstantia« og paa det matematiske: »Exponere methodum universalem inveniendi diametros et centra curvarum« og vandt prisen for dem begge. Skønt han ikke havde taget den filologiske eksamen, fik han 1793 paa professorernes indstændige anmodning lov til at beholde sin plads paa kollegiet endnu to aar som »een af de unge mænd, der nu meest pryde samme«⁴⁾. Der kan ikke her være tale om at nævne alle de borchianere,

¹⁾ Acta consistorii $\frac{9}{2}$ og $\frac{18}{5}$ 1763. ²⁾ *M. Kjær*, alumne fra 1763—68, senere sgpr. i Hillerød, d. 1786. Nyerup. Wiberg. ³⁾ *C. F. Degen*, alumne fra 1790—94, senere professor ved univ. i matematik, d. 1825. Biograf. lex. ⁴⁾ Konsistoriums kopibog $\frac{9}{12}$ 1793.

der i tidens løb har besvaret universitetets prisspørgsmaal; men det er dog rimeligt at gøre opmærksom paa, at *L. Stoud Platou*¹⁾, den senere professor i Kristiania, 1801 fik prisen for besvarelsen af spørgsmaalet: »Var det gavnligt for nordens skønne litteratur, om den gamle nordiske mythologi blev indført og almindelig antaget i stedet for den græske?» Nogle maaneder efter fik han plads her paa kollegiet. Som bekendt havde ogsaa *Adam Oehlenschläger* indsendt en besvarelse af det nævnte spørgsmaal²⁾. —

Paa et helt andet omraade er der i slutningen af aarhundredet planer fremme om at gøre noget for studenterne. 1786 indsendte kancelliraad *Næsted* et forslag til konsistorium om at indrette en sygekasse for studenter. Som tilstanden var, maatte studenter i sygdomstilfælde ofte sælge deres klæder og bøger, og det gjorde dem forsagte og modfaldne; hvor meget bedre vilde det ikke være, om syge studenter kunde faa fri pleje paa Frederiks hospital. *Næsted* gaar saa nærmere ind paa, hvordan de nødvendige midler kunde skaffes til veje; for det første skulde de legater, der var bestemt til syge studenter, henlægges til et fond i dette øjemed, men da de ikke nær slog til, kunde der paalægges dem, der nød de større stipendier, bestemte afgifter til denne sygekasse, saa at f. eks. alumnerne paa Borchs og Elers kollegier halvaarligt betalte 1½ rdlr.³⁾. Skønt dette forslag aabenbart er blevet meget velvilligt modtaget i konsistorium, og den betænkning, der indhentedes fra kvæsturen⁴⁾, ogsaa er ret venlig, blev det dog ikke ført ud i livet; men i flere aar forhandlede denne sag, og saa sent som 1799 havde en kommission tanken om en studentersygekasse under overvejelse⁵⁾. —

Det er ingen fremtrædende rolle, studenterne i denne peri-

¹⁾ *L. S. Platou* (f. 1778, d. 1833), alumne fra 1801—03. Biograf. lex

²⁾ Badens: Univ. journal 1801, s. 16. ³⁾ Konsistoriums kopibog ^{21/9} 1796.

⁴⁾ Konsistor. kopibog ^{5/10} 1786. ⁵⁾ Acta consistorii ^{24/4} 1799.

ode spiller i samfundslivet. »De sorte«, som de af og til kaldtes, var kun lidet agtede i den jævne befolkning, selv om der kan være tilfælde, hvor borgernes sympati for dem lægger sig for dagen. Mange studenter var trykket af fattigdom, deres klæder var luvslidte, og de maatte til dels leve af borgernes naade som lærere for deres børn. Og det var en ussel betaling, disse lærere maatte nøjes med; man bød dem at undervise 3—4 børn 5—6 timer dagligt for kosten og »lidt til nyt-aar«, eller gav dem 2 β i timen, mens »en haarskærer« kunde tjene 24 β i et kvarter¹⁾. — 1736 hørte spisingen paa kom-munitetet op, og kommunitetsalumnerne fik i stedet 4 $\frac{1}{2}$ ugentlig i kostpenge; det var et meget ringe vederlag for de to daglige maaltider, hvori denne understøttelse tidligere bestod. Under saadanne forhold er det klart, at mange unge studenter fra uformuende hjem maatte døje en del savn herinde de første aar. — Studenternes deltagelse i kampene mod eng-lænderne i begyndelsen af det 19. aarhundrede øgede deres anseelse i høj grad, saa borgerne i disse aar nærmest gjorde stads af dem. —

Uden videre kan de almindelige studenterkaar ikke overføres paa borchianerne; flere af dem var, samtidigt med, at de havde kollegiet, kommunitetsalumner, og nød saaledes efter tidens forhold rigelig understøttelse, og mange af dem, der havde taget embedseksamen, blev dekaner ved kommunitetet, og skulde lede de latinske øvelser ved de forskellige »borde«; og selv om den løn, de fik for det, kun var ringe, var det dog attraaede stillinger, og fra 1759 fik disse dekaner paalagt som pligt at holde forelæsninger mod rimelig betaling²⁾. Nogen indtægt skaffede det dem ogsaa, selv om det kun er et

¹⁾ *Gregers Peersens* svar paa det spørgsmaal: Hvi studiosi ere saa ringe agtede i Kjøbenhavn. Jfr. Reinhardt: Kommunitetet og Regentsen, s. 254, og P. N. Thorups levnet, s. 19. ²⁾ Reinhardt: Kommunitetet og Regentsen, s. 201 og 281 f.

undtagelsestilfælde, at en dekan havde 30 tilhørere, saaledes som det siges, at *Chr. G. Seydlitz* skal have haft ¹⁾. —

Var der end saaledes forskel paa kaarene, følte studenterne sig dog som hørende sammen, som en stand, der ikke fandt sig i, at nogen gik deres ære for nær; herpaa kan nævnes et par karakteristiske eksempler.

I juli 1750 var der fra universitetet udsendt en: »Intimation for studiosos — angaaende lectionum og collegiorum frequentation«, hvori der siges, at studenterne ofte paa grund af uvidenhed om deres pligter vanærer universitetet og er forsømmelige; for at raade bod paa det, har professorerne da nu ladet optrykke de artikler i fundatsen, der handler om de studerendes pligter til flittigt at høre forelæsninger og til en bestemt tid at studere ved universitetet, inden de maa tage nogen eksamen. — Faa dage efter var der i avisen »Kjøbenhavns post-rytter« en artikel om »den nye indretning ved universitetet i Cambridge, som hensigter til de studerendes gode og ærbare sæder«, hvori det bl. a. hed: »Man seer da, at der overalt ved de poleerte universiteter foretages en politisk reformation med studenterne, som er desto nødvendiggere, for at den store frihed, de have tiltaget sig, dog kan blive svækket og indskrænket, da den forargelse, som foraarsages ved deres ryggesløse og vilde opførsel, giver stor forargelse blandt meenige mand, og ofte har draget onde sviter efter sig. Man erfarer, at det kjøbenhavnske universitet er lige saa omhyggelig i at see paa den studerende ungdoms bedste og at holde al ryggesløshed og uordentlighed i tømme; dette øyemærke viser øyensynlig den for nyelig publicerede intimation for studenterne« ²⁾.

En fjorten dages tid senere indkom der til konsistorium en klage over disse »for samtlige civibus academiae nærgaaende expressioner«. Navnlig talen om deres ryggesløse og uordentlige opførsel var uretfærdig, og efter indsendernes mening burde

¹⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 107. Jfr. Adresse contoires efterretninger nr. 181, 1771. ²⁾ Kjøbenhavns post-rytter ³/₈ 1750 (nr. 62).

udgiveren, bogtrykker *Høpfner*, »mulkteres i sine aviser for det, som han — uden grund til grov fornærmelse skriver«. Klagens underskrift saa saaledes ud:

»Deres allerydmygste tjenere

*Frideric Carl Muncheberg*¹⁾, inspector collegii medicei,
paa samtlige alumnorum vegne.

Nicolaus Gundestrup, inspector coll. walchendorphiani,
paa sine og samtlige alumnorum vegne.

*Hans Pedersen Lange*²⁾, inspector coll. elersiani,
paa egne og samtlige alumnorum vegne.

Johannes Høyer, paa egne og samtlige alumnorum vegne
i 1ste og 2den inspection i coll. regium.

Johannes Windekilde, paa egne og samtlige alumnorum vegne
i 3die og 4de gang.

Paa samtlige alumnorum vegne i 6te inspection,
Søren Hiorth.

Regensprovsten, *J. O. Bang*, havde paategnet klagen og bedt konsistorium om at tage sig af den, da han kan forsikre, at der hverken blandt regensianerne eller kommunitetsalunnerne findes en eneste, »som med billighed kan beskyldes for at være ryggesløs og uordentlig«; og en avisskriver bør dog ikke have lov til at udsprede onde rygter om vort universitet, »som i udvortes anstændighed overgaae andre universiteter i Europa«³⁾.

P. Holm, der var rektor i det aar, lod klagen cirkulere blandt konsistoriums medlemmer og udtaler som sin egen mening, at studenterne er i deres fulde ret, naar de klager over »slig dennem saa offentlig paaførte blame«; dog er det neppe rigtigt at forlange *Høpfner* mulkteret, men han bør »straks

¹⁾ *F. C. Muncheberg*, alumne fra 1745—50; senere birkedommer og byfoged i Skanderborg, Nyerup. ²⁾ Om *H. P. Lange*, jfr. *R. Vestergaard*: *Elers kollegiums historie*, s. 73 og 75. ³⁾ Denne skrivelse, som er dateret 17/s 1750 findes in originali i konsistoriums arkiv nr. 197; jfr. konsistoriums kopibog.

tilholdes at revocere ved en af consistorio foreskreven formular«. Alle professorer er enige om at fordømme avisens udtalelser, ja, en af dem betegner journalisten som »et dumt, fremfusende og malicieux menneske«; men der er forskellige meninger om, hvordan der skal skaffes studenterne oprejsning; én ønsker, at udgiveren skal bede dem om forladelse og desuden betale mulkt, mens en anden mener, de skal lade sig nøje med at protestere i den berlingske avis¹⁾. Sagen kom for i konsistoriums møde den 9. september, og det blev bestemt, at der skulde tales med *Høpffner* om at tilbagekalde disse udtalelser og give studenterne en undskyldning²⁾. Hvad resultatet er blevet af disse forhandlinger, kan jeg desværre ikke oplyse; i *Høpffners* avis findes ingen tilbagekaldelse, saa det er vel sandsynligst, at konsistorium og studenterne har maattet nøjes med en privat undskyldning, om de overhovedet har faaet nogen. --

Et andet tilfælde, som kun gælder alumnerne paa *Borchs* og *Elers* kollegier, kan ogsaa fremdrages i denne sammenhæng. Det var i aaret 1771, at der paa »Den danske skueplads« blev opført et stykke, som hed: »Tronfølgeren i Sidon«. Kritikeren *P. Rosenstand Goische* betegnede det i sin »Dramatiske journal« som »et elendigt misfoster«, og dette blev direktør *Bredal* saa vred over, at han for at hævne sig skrev et stykke, han kaldte: »Den dramatiske journal«, hvori han af bedste evne sværtede journalisterne i almindelighed og *Rosenstand Goische* i særdeleshed. *Bredal* bestemte sig til at lade dette stykke opføre, og det vakte stort røre i byen. Studenterne stod denne gang paa journalisternes side og besluttede at pibe stykket ud; men direktionen fandt støtte hos en mængde officerer, der ikke vilde taale, »at en blæksmører spillede en af hs. majestæt bestaltet direktør og galant mand paa næsen«. Stykket kom frem den 25. november 1771, og i theatret var der en klappen og piben af de to parter, indtil der tilsidst opstod slagsmaal

¹⁾ Cirkulære 19/8 1750.

²⁾ Acta consistorii 9/9 1750.

mellem studenter og officerer, et slagsmaal, som ikke var til ende, da studenterne biev smidt udenfor, men som førtes videre paa gaden — ogsaa i de følgende dage. Borgernes sympati var afgjort paa studenternes side; og officererne eller »stivstøvlerne«, som de kaldtes, maatte i den følgende tid døje en del haan. Værst gik det vel ud over dem i *Johannes Ewalds* stykke: »De brutale klappere«¹⁾. Men i denne tid var det, direktør *Bredal* et par gange havde udtalt sig om, at studenter paa Borchs og Elers collegier havde opfordret ham til at lade »Den dramatiske journal« opføre. Dette kom alumnerne for øre, og de vilde ikke lade det sidde paa sig, at de saaledes mod hele deres stand skulde have opmuntret til opførelsen af et saa elendigt stykke. De fandt det rigtigst at protestere mod sandheden af *Bredals* ord offentligt; og fra begge collegier fremkom der erklæringer, der haanende stempler dette rygte som usandhed. Fra Borchs collegium er den holdt i meget kraftige og overlegne vendinger; den lyder saaledes:

Til erindring fra studenterne
paa
Borchens collegium²⁾.

Vi have tilforladelig efterretning om en opførsel af hr. borgemester *Bredal*, som vores ære befaler os offentlig at paaanke. Hr. borgemesteren har i selskaber ladet sig forstaae med, at vi skulle have udsendt nogle for at begjere af ham, at hans nydelige Dramatiske Journal maatte opføres paa skuepladsen. Om andre collegier eller enkelte personer have gjort det, er ikke vores sag; men vi vilde nok paa den gode smags vegne have bedet os friet for deelagtighed i en begjering, som vi aldrig have gjort eller agte at gjøre

¹⁾ Th. Overskov: Den danske skueplads II, 467 ff. og P. Hansen: Den danske skueplads I, 288 ff. ²⁾ Adresse contoires efterretninger, ²⁹/11 1771 (nr. 194).

af agtelse for hr. Bredals person; og endnu mindre af indbildning om hans lystige original-stykkets fortreffelighed. Imidlertid maa hr. B. og forlade os, om vi endnu ikke have fattet saa nedrige tanker om vore studerende medborgere, saa at vi kunde troe, noget heelt collegium eller betydeligt selskab skulde have ved en begjering opmuntret ham til at gjøre sig endnu mere latterlig for det fornuftige publicum. Ney, kiere hr. B. vi have selv mere medlidenhed med Deres skrøbelighed, og vi tiltroe ogsaa andre den. — Om vi og formodede, at De kunne troe, den gode smag lod sig commendere ved kaarder, stokke, skiildsord o. s. v. skulde vi da vel ønske, at De offentligen gav derpaa et Deres egen ære saa fornedrende beviis. — Dersom det ellers lyster hr. B. at vide, hvad virkning hans ubetænksomme skrit have gjort hos os, da forsikre vi høytideligen: At om vi tilforn undertiden med fornøyelse besøgte den danske skueplads, da haver den skiændige voldsomhed sidste mandag, til hvilken hr. B. er første og fornemste aarsag, gjort os skuepladsen saa væmmelig, at vi ikke blive der igjen tilskuere, førend hr. B. enten offentligen forsoner sin forbrydelse imod publicum, eller og ved at nedlægge sit directeur-embede, hielper os til at glemme sig og sit ubesindige foretagende. Saa længe til publicum ved høyere foranstaltning (og den vente vi vist) igjen kan bruge sin ædle frihed, uden fjendtlig at behandle hinanden, saa at een stand især, som vi ellers bær megen agtelse for, sværtes, maae hr. B. gierne for os føde sin vellyst med galleriebassisternes hurra. Den heftighed og haardhed, hvormed de herrer dramatiske journalister angrebe hr. B., syntes os ogsaa vel meget; men hans paafølgende fremfusenhed og uærbødighed mod publicum lærer os, at han gierne kunde fortjene den skruppelse. Saa god, saa ædel, som de herrer journalisters sag er, saa megen standhaftighed venter vi hos dem; og det var fornærmeligt for dem, om vi vilde troe,

at hr. B. usle væv, taabelige støyen eller hr. *Roses* latterlige dom¹⁾ kunde indjage dem skræk.

N. B. Vi ville ikke dølge, at et par af os ikke har samtykket i denne forklarings bekjendtgjørelse. Om de skulde findes paa listen, maa hr. B. til sin egen vederqvægelse selv umage sig at eftersee. Fornuftige skionne ellers letteligen, at der kan være andre og flere aarsager, hvorfore to eller tre ikke stemmer overeens med de øvrige. Men vi have slet ingen grund til at troe, at nogen af disse for at styrke hr. B. hævnelyst, skulde have paadigtet os andre sin smag.

Borchs-collegium, den 28de november 1771.

Derefter følger en lignende erklæring fra Elers kollegium; den er dog meget kortere og mindre udæskende. Følgen af denne begivenhed var, at theatret i lang tid kun blev meget ringe besøgt. — Saaledes vogtede studenterne om deres ære ved forskellige lejligheder, og ikke nok med det, men der er vidnesbyrd om, at de ønskede et mærke, hvorved de kunde skelnes fra de andre stænder. De havde ikke mere nogen særlig dragt eller andet kendetegn paa, hvad de var, og det er aabenbart af en del blevet følt som et savn. I aaret 1780 indgav nemlig en del studenter en ansøgning til kongen, hvori de bad om tilladelse til at bære en hvid sløjfe paa hatten. Konsistorium, som faar deres skrivelse tilsendt, erklærer, at en saadan tilladelse næppe vil være til nogen sand nytte for studenterne; »men det meget meere maatte være at befrygte, at samme kunde give anledning til partieaand og andre slette følger og maaskee forstyrre den roe, som hidindtil haver hærsket ved vores universitet«²⁾. Dermed var denne tanke afvist,

¹⁾ *C. P. Rose* (f. 1723, d. 1784) var skuespiller og havde i adresseavisens nr. 181 og 191 1771 stærkt kritiseret journalisternes optræden og paastaet, at personligt had drev dem til deres kritik. Jfr. Biograf. lex. ²⁾ Acta consistorii ²²/₁₂ 1780. Den nu brugelige studenterhue er af langt nyere dato; 1856 blev en del studenter enige om at bære en sort klædeshue med hvid snor og ko-

og først ved studenterkorpsets oprettelse fik akademikerne en særlig uniform, og man var nøjeseende med, at ingen uniformeret student vanærede sin stand. —

Indtil 1771 havde konsistorium domsret over alle akademiske borgere; sager, de førte indbyrdes, eller processer, der blev anlagt mod studenter, skulde paadømmes af professorerne. Derved fik de en betydelig magt, som paa den tid ansaas for nødvendig for at holde disciplin blandt de studerende. Det var da ogsaa meget mod konsistoriums vilje, at denne myndighed 1771 blev frataget dem, saa at disse sager herefter skulde føres for hof- og stadsretten¹⁾; det mente, at al orden ved universitetet nu vilde forsvinde, naar der ingen magt var mere, som kunde straffe, og aaret efter henvendte det sig til kongen med en indtrængende ansøgning om dog at faa jurisdiktionsretten tilbage — men forgæves²⁾.

Kun sjældent høres der om uordenerne paa universitetet; forelæsningerne er gerne paahørte i ro, og hvad der i studenterverdenen er forefaldet af optøjer og slagsmaal, er udspillet andre steder. Der er dog undtagelser; det var en eftermiddag ind under júl 1766, at studenterne i et auditorium blev saa lystige, at de ikke alene gjorde en utilladelig støj, men ogsaa væltede »den eene skranke« og morede sig med at kaste deres hatte hen mod lysene, der stod tændte paa bordet, saa lysestagerne væltede og faldt paa gulvet, »og lyset blev brækket«. Pedellerne, som paa den tid skulde holde orden, var meget opbragte over studenternes opførsel og henvendte sig til konsistorium for at faa dem sat alvorligt i rette³⁾. Og nogle dage efter udsteder professorerne et højtideligt, latinsk monitum til studenterne, hvori de formaner til at vise de akademiske love, handlinger og steder saavelsom pedellerne den tilbørlige respekt

karde; det blev senere forandret til en silkehue. H. C. A. Lund: Studenterforeningens historie II, 476 f. ¹⁾ Kgl. frdn. ^{15/8} 1771. ²⁾ Konsistoriums kopibog ^{28/3} 1772. ³⁾ Konsistoriums arkiv nr. 197.

og trues med straf, hvis dette ikke sker¹⁾. Faa aar efter hedder det i en skrivelse fra konsistorium: »Det har nu paa nogle aars tiid oftere end forhen tildraget sig, at nogle af studenterne her ved universitetet imod rectorem og consistorium have viist ulydighed og ikke efter indkaldelser haver vildet sistere sig for os«²⁾.

Som eksempler paa, at studenter har sat sig op mod eller været ulydige overfor professorerne, skal der nævnes et par tilfælde. 1734, da professor *Detharding* holdt disputats, opponerede *Frands Mygind*³⁾, »et af universitetets største hoveder«, og »overbeviste«, som der siges, professoren om, at han var »en dosmer«⁴⁾; sagen kom for konsistorium, og *Mygind* blev forvist fra universitetet. Forgæves søgte *Ivar Rosenkrantz* at faa denne landsforvisning hævet; *Mygind* maatte blive udenfor Danmark, men vandt sig inden sin død et stort navn i udlandet. —

»Tirsdagen, d. 4 maji 1745 blev consistorium extra ordinem samlet i anledning af en klage fra hr. professor *Holm* for at efterspørge og undersøge saavel anden studenternes discipline paa Regentsen som og især 2 libellos famosos, som vare opslagne imod hr. prof. *Holm* paa Regentsen, og hvilke han til rectorem magnif. hafvde indleveret«⁵⁾. Regensianerne havde smædet deres provst ved to opslag, et paa dansk og et paa latin, og forfatteren af disse skandskrifter havde lovet »at der skulde følge et grædsk skrift af lige indhold og et diploma efter, som skulde gjøre ende med provsten.« Konsistorium maatte tage affære, og 19 studenter fra Regensen blev indkaldt til forhør, og omsider blev det da opklaret, hvem forfatteren var. Men hele denne uro og forbitrelse mod *Holm* skyldtes en strid mellem portnerkonen Maria Greve og en af hendes piger, Mette Sørensdatter, som regensianerne aabenbart har villet

¹⁾ Konsistoriums kopibog ²²/₁₂ 1766. ²⁾ Konsistoriums kopibog ²⁴/₃ 1770.

³⁾ Jfr. Biograf. lex. ⁴⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 100; jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 265. ⁵⁾ Konsistoriums retsprotokol ⁴/₅ 1745.

hjælpe, mens *Holm* nærmest har taget portnerkonens parti¹⁾. Saaledes kunde der fremdrages flere eksempler paa, at der har været ret skarpe sammenstød mellem professorer og studenter, men der klages ikke saa højlydt som tidligere over professorernes embedsførelse²⁾, mere over deres tilbageholdenhed overfor de studerende, deres stolthed og »buthed«; 1770 hedder det, at universitetets lærere nu snart alle er »temmelig høflige, ja omgjængelige«³⁾. Og det er tydeligt, at der i tidens løb er kommet mere forbindelse mellem lærere og elever; kollegianterne er naturligvis oftere kommet i personlig berøring med professorerne, og der er mange eksempler paa,

1) Register over indstævnte ^{28/4} 1745: »Mette Sørensdatter har indstefnet til i dag Knud Knudsen, portner paa Regentzen, med hustru Maria Greve og tvende piger Johanna og Catharina, samt til vidner: professor Holm med hans søster og tjenere og 22 studenter som vidner skal aflegge.«²⁾ Som vidnesbyrd om studenternes syn paa professorerne og deres embedsførsel i slutningen af det 17. aarh. kan følgende anføres. Det er den første side af et manuskript i Kalls sml. 517, 4:

Catalogus.

Givis herved til kjende alle og enhver, at førstkommende skal efter sædvane holdes offentligt auction paa adskillige varer; attestatz characterer:

1. Et dousin laudabilem vurderet for	50 rdlr. sl.
2. Et dousin ringere for	40 rdlr. sl.
3. Et dousin dito ringere for	30 rdlr. sl.

Hvilke vare som oven meldte er, skal paa sædvanlige stæder, den høystbydende tilslaa; tiener derfor til efterretning, at alle liebhavere være sig idioter, sincker, barbarer og grobianer, at de sig hos dend privilegerede attestatzkræmmer, velædle og velbyrdige simoniemester *Blinde Bertel*, i Cannikestræde til forn ville anmeldte, derhos aldvorligen erindret, at de for varenis anammelse forud ville være betæncht paa rede penge at erlegge in specie, saa fremt mand icke dem derom siden skal molestere eller være foraarsaget at tage nam i deris ære og timelige velfært.

Datum ut supra
 (L. S.) sub sigillo facultatis pontificæ
 attestatorum directeur
Judas Beutelinus
 summus diaboli et collegii consistorialis
 asinus aureus.

³⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 100 f.

at de har næret hengivenhed mod dem og været dem taknemlige som deres velgørere.

Den, der for at faa et indtryk af de vrangre sider af studenterlivet i det 18. aarh. gennemgaar konsistoriums domsprotokoller, finder ikke ofte tale om grove udskejelser. Raaheden, som der fortælles en del om fra de tidligere tider, forsvandt med aarene; den haarde behandling, de unge studenter forhen maatte døje, naar de kom her til byen, høres der hen i tiden intet mere om. De ceremonier, der forhen var knyttet til optagelsen i den akademiske stand, blev ophævet ved fundatsen 1732. Vel findes der fordrukne studenter, og der er ogsaa eksempler paa usædelighed; men det er ikke fremtrædende træk i studenterlivet. Derimod er det ikke sjældent, at forretningsfolk stævner studenter for gæld. Snart drejer det sig om en vinhandlerregning, snart bliver skrædder og uhrmager utaalmodige og vil inddrive deres fordringer ad rettens vej. En student lejer hest og ridetøj og forsvinder; ejeren kræver erstatning, men forgæves, da den unge rytter har gjort sin udflugt paa egen risiko og ikke var myndig¹⁾. Hans velærværdighed hr. Christian Poulsen lod 1738 student *Jacob Langebech* indstævne for gæld, 45 rdlr. 2 $\frac{1}{2}$ ²⁾. Undertiden er det ret store summer, studenterne har købt ind for og ikke betalt; der nævnes saaledes 1734 en gældspost paa 496 rdlr. Ogsaa alumner fra Borchs kollegium finder vi stævnet for gæld. Det var allerede i aaret 1729, at *L. Soelgaard*, »boende paa Phasangaarden«, søgte student *Michael Sundt*³⁾ som debitor for 22 rdlr. — »resterende betaling for et gandske compagnies tractering«. *Sundt* har aabenbart sammen med en del andre været en tur ude ved Fasangaarden og vel efter aftale bestilt forfriskninger til hele selskabet; men da gildet skulde betales, vilde hans kammerater ikke op med pengene, og *Sundt* vilde kun for sin egen part betale 2 rdlr. Konsistorium giver *Sundt*

¹⁾ Konsistoriums retsprotokol jan.—febr. 1732. ²⁾ Register over indstævnte ^{29/1} 1738. ³⁾ *M. Sundt* (al. fra 1726—31) ellers ukendt.

medhold og dømmer, at *Soelgaard* maa lade sig nøje med de to rdlr., han har faaet af ham, men maaske kan han sagsøge en af de andre¹⁾. — Student *Kaalund*²⁾ paa collegium medicum tilsiges 1733 at møde i konsistorium for at klare sin gæld paa 43 rdlr.³⁾.

Der høres tillige ret ofte om slagsmaal. Indbyrdes sloges studenterne jævnlige, ja, nogle aar var det en stadig overholdt skik, at der ved depositsen udkæmpedes store fejder mellem jyder og nordmænd⁴⁾. Der var en skrigen og larmen, naar det gik løs med nævekampen ved trappen udenfor kommunitetsbygningen. Det var især i slutningen af aarhundredet, disse kampe fandt sted. Men farligere var de slagsmaal, studenterne udkæmpede to og to, i den tid de gik med kaarde. Student *P. Zonnik* kom 1737 hos theskænker *Anton* i Dybensgade i klammeri med en kammerat og trak til sidst sin kaarde og huggede ham over ansigtet, saa han maatte under lægebehandling. Konsistorium idømte *Zonnik* en høj bøde — foruden erstatning til den skadelidte — og forviste ham fra universitetet for tre aar⁵⁾. — Et par aar efter blev student *Alstrup* idømt en alvorlig bøde, fordi han »midt paa Nørregaden imellem tydske kirke og Studii-gaarden« havde slaet en student *Lyster* med sin stok i ansigtet og derefter sagde, idet han slog paa sin kaarde: »Nu har du faaet hundsvots tractement, nu skal du faa karls confect«⁶⁾. — Der kunde ogsaa paa Regensen finde ret farlige slagsmaal sted; saaledes 1755 mellem to islændere, hvorved en dansker, som blev indblandet i det, fik en alvorlig skramme over næsen⁷⁾. — Saa sent som 1775 blev to studenter kaldt for konsistorium og irettesat, fordi de havde været i slagsmaal i Studii-gaarden⁸⁾. —

¹⁾ Konsistoriums retsprotokol septbr.—nov. 1729. ²⁾ *J. V. Kaalund* (al. 1732—34) en tid præst, senere lejlighedsdigter, d. 1767. Biograf. lex. ³⁾ Register over indstævnte ^{15/7} 1733. ⁴⁾ *L. Bynck* (al. 1784—87) senere sgpr. i Tønning, skrev saaledes et digt om disse kampe: »Trappiaden« (1795); jfr. H. Steffens: Hvad jeg oplevede, II, 40. ⁵⁾ Konsistoriums retsprotokol 1737. ⁶⁾ Retsprotokol 1739. ⁷⁾ Retsprotokol 1756 (april—juni); jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 252. ⁸⁾ Acta consistorii ^{18/12} 1775.

Ret hyppigt var studenterne i spændt forhold til officererne. Allerede 1734 kom det til et heftigt sammenstød mellem dem, hvorefter studenterne fik tilhold om ikke mere at befatte sig med militærpersoner¹⁾. — 1756 angreb en løjtnant af det holstenske regiment en student *Borgen* ved Nørreport — aldeles uden grund, hvorfor han da ogsaa maatte bøde haardt²⁾, og 1767 kom det i theatret mellem akterne til skænderi mellem en student *Cimber* og en løjtnant *Smith*, og efter forestillingen fortsattes det paa Kongens Nytorv. Løjtnanten overdængede Cimber med skældsord og vilde vise ham, »hvad respect han var en officer skyldig«; ja til sidst trak han sin kaarde. Noget egentligt slagsmaal kom det vel ikke til, men sagen kom for konsistorium og blev undersøgt. Blandt vidnerne, der mødte ved denne lejlighed, var magister *A. Kall*³⁾. — Faa aar efter er den store strid, som allerede er nævnt, om stykket: »Den dramatiske journal«. Her stod hele studenterstanden samlet mod officererne, og den almindelige stemning var afgjort paa studenternes side. Af frygt for, at det skulde komme til alvorlig tumult, turde theatret ikke opføre det omtalte stykke mere end een gang, og officererne var en tid efter denne begivenhed meget ildesete i byen⁴⁾. — Lige til omkring 1790 fandt der af og til slagsmaal sted mellem studenter og officerer. 1787 har vi den saakaldte »filosofgangsfejde«⁵⁾ og 1793 den kendte »posthusfejde«⁶⁾, som *H. Steffens* blev draget med ind i. Ved denne sidste lejlighed var det, danske kancelli, samme dags aften som striden var begyndt, kl. 11¹/₂ sendte bud til universitetets rektor om at advare studenterne mod at tage del i opløbet paa Købmagergade. Der blev da næste dag, den 3. februar, opslaaet plakater paa Regensen og kollegierne om, at ingen student maatte gaa med til de spektakler, som fandt sted i de dage⁷⁾. —

¹⁾ Konsistoriums arkiv nr. 197; jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 259. ²⁾ Retsprotokol juli 1756; jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 260. ³⁾ Retsprotokol jan. 1768. ⁴⁾ Jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 260 f. ⁵⁾ E. Holm: Danmark—Norge, VI, I, s. 376. ⁶⁾ H. Steffens: Hvad jeg oplevede, II, 251 ff. ⁷⁾ Acta consistorii ¹³/₂ 1793 og kopibogen ²/₂ og ³/₂ 93.

Saaledes har studenterne ofte været med, hvor det gik voldsomt til; men der nævnes aldrig nogen borchianer som deltager i disse kampe. Der kan ikke være tvivl om, at de med liv og sjæl har fulgt gangen i striden; men alumnerne her hørte vel næppe til de nævedygtigste, og da de i reglen ikke var af de ganske unge, har de sikkert holdt sig tilbage, hvor det kom til haandgribeligheder. Bedre kunde de føre an, naar det gjaldt om skriftlige protester; og da sparede de ikke deres vaaben, som det ses af den tidligere anførte erklæring i adresseavisen. —

Da pietismens herredømme var forbi, kunde theatret atter aabnes, og lige fra midten af det 18. aarh. var det at gaa i theatret en af studenternes mest yndede fornøjelser; der sad de i parterret og bifaldt eller protesterede, eftersom stykket og tiderne var til. Flere gange har de følt sig som den gode smags vogtere, og i slutningen af aarhundredet greb interessen for den dramatiske kunst i den grad om sig, at det blev meget almindeligt, at studenterne i mindre kredse selv opførte skuespil og agerede. Denne løben paa theater kunde professorerne finde overdreven, og i et cirkulære af 1761 udtaler flere af dem, »at man offentlig skulde fraraade studenterne at besøge opera eller comoedier og opslaae saadan advarsel«. *J. C. Kall* siger ved samme lejlighed noget skarpt: »Jeg troer heel vel, at mange studenter ere nok saa bekjendte med theatret som med vore auditoriis«¹⁾. — Men ogsaa paa anden maade søgte studenterne at adsprede sindet. Allerede i 1740erne omtales en kreds af studenter, der sluttede sig sammen i en forening og der dyrkede deres særinteresser; det var det saakaldte »filosofisk-historisk-økonomiske selskab«²⁾, som *Eilschow* var med til at stifte, og som *Kofod Ancher* en tid var direktør for. Det var en ganske privat sammenslutning, og om foreninger i nu-

¹⁾ Cirkulære ^{22/11} 1761. ²⁾ P. K. Ancher: Danisches lehns-recht (von Bärens), fortalen XXI.

tidens forstand er der slet ikke tale i det 18. aarh. I 1770erne stiftes de mange klubber her i byen, hvor borgerne kom sammen til fornøjeligt samvær, drøftede tidens spørgsmaal og drak et bæger til en munter vise. Der blev i denne periode digtet et utal af drikkeviser, og mangen aften er tilbragt i vennelag under samtaler om, hvad der nu laa for, og under sang om druens ædle saft og kvindens skønhed. Denne form for selskabsliv blev ogsaa optaget blandt studenter; man tænke blot paa *K. L. Rahbek* og hans viser for at faa tonen og stemningen i den tids foreninger. I reglen har studenterne vist ikke dannet særlige klubber; i hvert fald er de ofte kommet sammen med borgerne i deres sammenslutninger. Den mest kendte af disse klubber er »Drejers klub«¹⁾, men ved siden af den var der mange andre. I en tale fra 1781, som *R. Nyerup* holdt til forherligelse af vinterens glæder, hedder det: »Allerede ile baade høje og lave uden for Kjøbenhavns volde, og besjelede af selskabeligheds stærke drivt stifte de partier, selskaber og klubber; nu svæver man uophørlig i dands, musik og kortspil; nu snakkes, ædes, drikkes og leves højt, og alt er fryd og glæde«²⁾. Og der stiftes i disse aar, da interessen for skuespilkunsten er paa sit højeste, en række saakaldte dramatiske selskaber, hvor medlemmerne til glæde for sig selv og den private kreds, de tilhørte, opførte stykker hver tredie uge eller saadan. Det mest kendte og det fineste var: »Det dramatiske litteraire selskab«, blandt hvis stiftere vi kan nævne *K. L. Rahbek* og den senere som rektor ved metropolitanskolen navnkundige *N. Lang Nissen*, der var alumne paa Borchs kollegium fra 1792—93, og af medlemmerne var i tidens løb flere borchianere, f. eks. *ŷ. L. Rottboll*, der endogsaa blev æresmedlem, *C. E. Mangor*, *A. B. Bentzon*, *A. C. Hviid* og *M. ŷ. Goldt*³⁾. *P. N. Thorup*, der boede paa kollegiet fra 1803—1804, fortæller i sin levnedbeskrivelse, at han var medlem af et dramatisk selskab

¹⁾ K. Bokkenheuser: Drejers klub [1903]. ²⁾ R. Nyerups: Levnetsløb, s. 99

³⁾ Museum 1892, II, 341 ff.

i St. Pedersstræde¹⁾. At disse foreninger endogsaa har haft tilhold paa selve kollegiet, synes at fremgaa af en tidligere alumnes ord om tidsrummet fra 1781—86. »Klubber, fornemmelig de dramatiske, faaer til sidst deres stativa eller hybernia paa Borchs kollegium«, hedder det²⁾; vilde man spørge om, hvilke alumner, der netop da kan have haft særlig interesse for den slags adspredelse, kan vi med sikkerhed nævne to, nemlig den tidligere omtalte *H. Tetens* og *Førgen Kierulf*, senere theaterdirektør³⁾, men flere af de øvrige har utvivlsomt for kortere eller længere tid været med og forsøgt deres evner som skuespillere, selv om der ogsaa her har været en gruppe, der ansaa klublivet for skadeligt for studeringerne og paastod, at hverken forstanden eller hjertet vandt ved disse sammenkomster⁴⁾. Ogsaa musikken var et vigtigt element i selskabslivet; om der her paa kollegiet har været afholdt koncerter, kan nu næppe afgøres, men paa Elers kollegium fik alumnerne 1788 tilladelse til at benytte auditoriet til koncerter og musikøvelser⁵⁾. — Studenterne deltog ivrigt i selskabslivet under alle former, saa de af og til kunde gaa saaledes op i de forskellige forlystelser, at der knap nok levedes dem tid til at studere. Et hal krævede vel ikke megen forberedelse, men at indstudere en rolle, saa den virkelig var lært, og indøve et musikstykke, kunde nok tage sin mand. Men selv om det saaledes gik ud over de grundige studier, og tonen tidt blev meget overfladisk, har det sikkert ikke været uden betydning, at der her blev opfostret en kreds af mænd, der fik lært at tage spørgsmaal af politisk, social og litterær interesse op til jævn drøftelse — uden det gammeldags, vidtløftige akademiske apparat, ligesom

¹⁾ *F. N. Thorups* levnet, s. 26. *F. N. T.* (f. 1780, d. 1846) skolemand i Ribe. *Biograf. lex.* ²⁾ *Iris*, 1791, IV, 54. ³⁾ *Iris*, 1791, IV, 60. ⁴⁾ *Gudenrath* i *Iris* 1791, IV, 55; jfr. *Fr. Nygaard: Fr. Sneedorff*, s. 51. — *Fr. Sneedorff*, (al. 1781—83), senere professor i historie — meget yndet. Jfr. *Steffens: Hvad jeg oplevede*, II, 22 f. — og *C. L. Strøm: Ungdomsminder* (i: *Gemt og glemt*, I), s. 29: »den vakre professor Sneedorffs yndige foredrag, der rent havde fortryllet mig«. S. døde 1792. ⁵⁾ *Acta consistorii* 10/11 1788.

selskabslivet i det hele har gjort sit til, at omgangsformerne er blevet mindre stive.

At kortspil, som lige til vore dage har fundet yndere blandt studenter, allerede i det 18. aarh. blev dyrket med iver i visse kredse, vil ingen undre sig over. Hasardspillet skal endogsaa en tid have fundet indgang blandt regensianerne, og senere fortælles der om, at de ofte slaar sig ned hos portneren og spiller der¹⁾. En lidenskabelig kortenspiller havde Borchs kollegium i *Torben Holm*, der var alumne her fra 1772—74 og siden blev byfoged paa St. Croix²⁾.

Tanker om at danne en større forening for studenter alene kom først frem i begyndelsen af det 19. aarhundrede. Det var sidst paa aaret 1806, der til konsistorium fra en kreds studenter blev indsendt nogle love for et »akademisk selskab«, som de ønskede at oprette; her skulde medlemmerne tilbringe deres fritid med god underholdning, som disputereøvelser, oplæsning af deres egne afhandlinger, avislæsning og koncerter og derved holdes borte fra billard- og spillehuse; men konsistorium »kunde ikke andet end ansee et selskab af blot unge studerende for ikke at være nyttigt for medlemmernes sæder og akademiske flid, ligesom det og kunde give anledning til trykkende bekostninger for personer, der ikke havde formue«, og desuden mente det ikke, at der ved valget af de fem direktører, som skulde være foreningens ledere, var taget hensyn til en kabinetsordre af $\frac{10}{5}$ 1780, som bestemte, at kun embedsmænd eller i hvert fald ældre, agtede mænd maatte være formænd i saadanne sammenslutninger³⁾. — Derefter maatte denne sag hvile nogle aar; først 1820 kom der atter lignende planer op om at danne et selskab »til videnskabeligheds og brodersinds fremme«. Konsistorium, som faar forslaget tilsendt gennem direktionen for universitetet, stiller sig i sin erklæring paa samme standpunkt som før. Juristerne, som har gennemset lovene, paa-

¹⁾ R. Nyerup: Efterretn. om Regentsen, s. 73 og 77. ²⁾ Dansk maanedsskrift 1865, I, 460. ³⁾ Acta consistorii $\frac{10}{12}$ 1806; jfr. H. C. A. Lund: Stud.foreningens historie, I, 8 ff.

staar stadigt, at de ikke kan stemme overens med den nævnte ordre, »ligesom de og formeene at et selskab, der næsten udelukkende kom til at bestaae af studenter, og heraf pluraliteten endda vilde bestaae af unge studerende, kunde let indføre den raee studentertone, der lykkeviis hidtil har været fjærnet fra Kjøbenhavns universitet, just ved det, at de studerende idelig indblandtes med borgerne i selskabelige circler.« Og professor *Hornemann* »vil ingenlunde ansees for at bifalde nogle af vore studerendes nye paafund med at oprette en klub.« Fra studenterforeningens side hævdes det, at der ingen grund er til at frygte, at studenterne skal bortødsle tiden dér eller fjærnes fra andre klasser ved at være medlemmer, da der nemlig kun skal være »tvende ugentlige forlystelsesaftener, den ene for musikalske og deklamatoriske øvelser, den anden for videnskabelige forhandlinger.« Som bekendt blev resultatet, at studenterne fik deres vilje igennem, saa de fra nu af havde deres egen forening, og denne studenterforening kom i det 19. aarh. til at spille en ikke ganske ubetydelig rolle¹⁾.

I mindre kredse sluttede studenterne sig ofte sammen for at udvide deres kundskaber og evner i en bestemt retning; herpaa kan nævnes et par eksempler. *R. Nyerup* var saaledes en tid medlem af et selskab, der øvede sig i at skrive taler og æsthetiske afhandlinger, som de saa, naar de kom sammen, gensidigt kritiserede²⁾. Og da *T. Baden* ikke havde klaret sig videre fint ved sin første disputats her paa kollegiet, meldte han sig ind i den filologiske forening, »som kjærnen af studenter havde stiftet for at erhverve sig øvelse i at skrive og tale latin«³⁾. Og endeligt kan det akademiske journal-selskab nævnes; det var en kommunitetsalunne, *Chr. Lodberg Krarup*, der 1787 bragte det paa tale, hvor nyttigt det vilde være for studenter, om de havde adgang til at se en del aviser og uge-

¹⁾ Acta consistorii ¹/₁₁ 1820 og ³/₁ 1821; jfr. Lund: Stud.foren. historie, I, 36 ff. ²⁾ R. Nyerups: Levnetsløb, s. 19 f. — Jfr. om dette »societas philologica« Fr. Nygaard: Fr. Sneedorff, s. 39 ff. — og om det lille selskab: »plejadenc«, s. 42. ³⁾ N. C. Øst: Materialier. Nr. 83.

skrifter. Tanken vandt tilslutning, og der blev vedtaget love, som gik ud paa, at foreningen skulde holde 11 aviser og tidskrifter (kun et par danske), som skulde cirkulere mellem medlemmerne; hvert medlem skulde som kontingent ugentligt betale 2 β og desuden mulfter, hvis han ikke lod bladene cirkulere regelmæssigt. *Lodberg Krarup* blev selskabets direktør, og til dets præsidenter valgtes professor *Hviid*, magister *Worm*, magister *Nyerup* og vicedekan *Hurtigkarl*¹⁾. Af større betydning blev det, at de theologiske studenter begyndte at komme sammen og øve sig i at prædike. Sandsynligvis var det ved midten af 1760erne, borchianerne som de første stiftede et prædikeselskab; men 1770 fandtes der ogsaa paa Regensen og Valkendorfs kollegium lignende sammenslutninger²⁾. Medlemmerne prædikede paa omgang og lod sig skriftligt og mundtligt bedømme af de øvrige; som formænd nævnes paa Borchs kollegium *M. Kjær* og efter ham *J. W. Bentzon*³⁾. I den første forening af denne art paa Regensen var der 12 medlemmer, og professor *J. A. Cramer* var dens leder. I det hele taget var der herhjemme paa denne tid en stærkt tiltagende interesse for prædikekunsten; *Bastholm* udgav i disse aar sin »Den gejstlige talekonst«, og det var kun at vente, at de unge studenter, der uddannede sig til præster, ogsaa følte trang til at udvikle deres evner som talere. Baade studenter og kandidater deltog i disse øvelser i den første tid; men sandsynligvis har de smaa homiletiske selskaber kun haft en kort levetid, da det efterhaanden viste sig vanskeligt under disse former at holde medlemmerne til deres pligter, og den stadige rykken ud og ind, som fandt sted paa kollegier og Regens, maatte ogsaa virke forstyrrende og hindre regelmæssigheden. Maaske har derfor det theologiske selskab, professor *Balle* stiftede 1775, afløst

1) Kalls saml. 517. 4. 2) Philomusus: Om stiftelser, s. 107 og Dansk maanedsskrift, 1865, I, 107, og *Taubers* disputats 1770: De delectu observationum philologicarum in N. T. rite adhibendo — i fortalen. 3) *J. W. Bentzon*; al. fra 1768—73, senere sgpr. i Gladsaxe, d. 1823. J. W. B.s ansøgn. om at blive præst ved Frue kirke 1777 — bl. cirkulærer.

disse mindre kredse, i hvert fald af kandidater; thi det var en betingelse for at blive medlem, at man havde taget theologisk embedseksamen med 1. eller 2. karakter. Om denne forenings formaal hedder det: »Her skulde de gode hoveder, som have bestemt sig til at være arbejdere i Guds kirke ved egen øvelse under en vens anførsel omhyggelig dannes — just ikke til store talere; men til lærerige, grundige, rørende, yndige prædikantere«. Hver søndag skulde et medlem prædike i hele selskabets nærværelse »paa den af direktøren dertil bestemte sal«, som i den første tid skal have været auditoriet paa *Borchs* kollegium. Antallet af aktive deltagere maatte ikke overstige 12, og blandt dem træffer vi ved selskabets begyndelse ikke mindre end fem alumner her fra kollegiet, nemlig *Chr. Müller Holst*, *H. F. Clementin*, *C. A. Busch*, *O. Kraft* og *P. L. Bernth*, og senere optages flere borchianere¹). *Balle* holdt saa i en række aar homiletiske øvelser, men 1799 opfordrede en kreds studenter *H. G. Clausen* til at stifte et selskab og lede saadanne øvelser, og 1809 blev som bekendt pastoralseminariet oprettet. —

Det er nu forsøgt at belyse studenterlivet fra forskellige sider; vi vil derefter gaa over til at betragte nogle ejendommeligheder ved kollegielivet. — I datidens lærde verden spillede disputatserne en meget fremtrædende rolle; studenter saavel som professorer aflagde vidnesbyrd om deres flid og dygtighed ved aarligt at forsvare en latinsk afhandling offentligt. Mange fandt det byrdefuldt, mens andre glædede sig ved at kunne faa lejlighed til at glimre ved deres tungefærdighed og raske argumenter²). Fra *Borchs* kollegiums første tid var det

¹) Gudelige taler — udgivet af et theologisk selskab, i fortalen, s. XVII, XXIII og XXXII ff. ²) Jfr. *F. C. Eilschow*: Gjensvar paa kritiske betænkninger, s. 144: »Ikke har jeg været, ikke heller vil jeg nogen tid blive en akademisk helt af den gamle kæmpeart, som nu, Gud ske lov, fast er uddøet. Der var folk i fordums dage, som holdte det for en manddoms bedrift at løbe omkring paa collegier, som brølende løver, for at søge efter hver den præses, de kunde opsluge eller sætte i barocco«, og *Gudenrath*; *Iris* 1791, III, 171: at disputatsernes bekendtgørelse ved trykken og »disses offentlige forsvar imod indbudne og uindbudne critici« vedligeholder »dette collegii glands og anseelse fuldt saa meget som hele administrationen.«

pligt for de alumner, der var bakkalaurer, aarligt at disputere, mens de yngre skulde holde en tale paa latin. Faa aar efter det andet kollegiums indvielse er dette imidlertid forandret saaledes, at ogsaa de yngre disputerede. Borchianernes afhandlinger blev oftest trykt; nogle er vel kun blevet skrevne især i begyndelsen og slutningen af denne periode; men intet andet kollegium kan opvise et saa stort antal trykte disputatser, saa alumnernes prøveskrifter i regelen er kommet i trykken — paa deres egen bekostning. Det at de selv skulde koste udgivelsen, gjorde betydningen af hele denne indretning ret tvivlsom; for mange blev disputatsen en tung pligt, som de ogsaa af pekuniære hensyn gjorde saa lidt ud af som muligt. Paa denne maade kunde selv folk, der nok havde evne til at fordybe sig i et bestemt emne og virkeligt yde noget godt, tvinges til at levere ret værdiløse ting¹⁾. Disse arbejder skulde skrives paa latin og paa en bestemt dag mundtligt forsvares paa latin; de unge var allerede fra skolerne vant til at høre og benytte dette sprog, saa det ikke var sjældent, at studenter havde betydelig færdighed i det, men det gælder sikkert overalt om denne tids disputationer, hvad der i slutningen af det 18. aarhundrede siges om dem: »Sproget under disse øvelser var sjelden klassisk — —. Der faldt og undertiden noget latin, som fortjente at glemmes«²⁾. Blandt alumnerne paa Borchs kollegium prises bl. a. *Søren Monrad*³⁾, ogsaa kaldet Søren latiner, der senere blev rektor i Trondhjem, *Rasmus Møller*, senere biskop over Lolland-Falster og *Ŷ. L. Rottbøll* for deres store færdighed i at skrive og tale latin⁴⁾. For nogle tog det alt for megen tid at skrive disse disputatser, og der fremkom af og til ønsker om at afhandlingen maatte skrives og forsvaret holdes paa dansk, men det blev altid afslaaet⁵⁾. Vel kan der nævnes eksempler paa disputatser, der væsentligt er oversættelse fra latin til dansk, men

¹⁾ Iris 1791, III, 285 f; jfr. Büsching: Nachrichten, II, 432. ²⁾ Iris 1791, III, 292. ³⁾ *S. Monrad*, al. 1770—75, senere rektor i Trondhjem, d. 1798. Biograf. lex. ⁴⁾ Iris 1792, I, 308. ⁵⁾ Kalls udtalelser, bl. cirku- lærer. ^{2/5} 1778.

der er altid enten en indledning eller nogle theses paa latin, og forsvaret er altid foregaaet paa latin. — Disse prøveskrifter, som skulde give en slags garanti for, at alumnerne studerede flittigt, kan i størrelse og indhold paa flere maader sidestilles med vore dages laboratorieøvelser, selv om de ikke var frivillige og private som disse. I det 18. aarh. har vi baade deres højeste blomstring og deres delvise forsvinden, saa det vil være af interesse at se lidt nøjere paa deres skæbne i denne periode.

Holbergs syn paa og bedømmelse af hele disputerevæsenet er kendt nok; i hans øjne tjente disse øvelser »mere til pral og opsigt end til beviis paa ens lærdom«. Og det var meningsløst at lade disse oftest ganske værdiløse ting trykke, da de mangen gang ligefrem var afskrevet efter andre¹⁾. At dette ikke var noget, *Holberg* alene saa, fremgaar klart af en skrivelse, *J. L. Holstein* sendte konsistorium, for at der herefter kunde blive ført skarpere tilsyn med de studerendes disputatser, som jo ganske vist skulde have en professors »imprimatur« for at blive trykt, men som ikke desto mindre mangen gang var universitetet til »liden honneur«, idet de var skrevet »med saa ringe iudicio, — — at det havde været bedre, at de ey ved trycken vare blevne publicerede«. Derfor skulde professorerne nøje paase, »at de disputatzer, som herefter ved trycken udgaar, bliver saaledes forfattede, at andre stæders lærde icke skulde tage anledning deraf at criticere dennem til academiets icke liden præjudice«²⁾. Ved midten af aarhundredet har der saaledes været en del misfornøjelse med disputatserne, ligesom det af en udtalelse af *E. Pontoppidan* nogle aar senere synes at fremgaa, at ikke alle alumner har disputeret i disse aar. Han siger: »Studenternes offentlige og til deels trykte disputatser have været nogle fleere, siden jeg nøjere haver urgeret fundatzens efterlevelse«³⁾. Og han fortsætter: »Om vore stu-

¹⁾ Badens: universitetsjournal 1793, s. 62, og *L. Holberg: Danmarks og Norges gejstlige og verdslige stat* (1749), s. 190. ²⁾ Konsistoriums kopibog 19/11 1743. ³⁾ *Engelstoft: Univ. annaler*, 1811, I, 196; jfr. *J. Lork: Fortgesetze nachrichten* I, 276.

dentere i almindelighed kan og gives det sandfærdige vidnesbyrd, at deres lyst opmuntres og deres smag forbedres.« Der synes i 60erne at have været en voksende interesse for disputatserne og deres betydning — i hvert fald paa Borchs kollegium. Paa *Struenses* tid var der forslag fremme om en omordning af disse øvelser, men det blev ikke til noget, og netop samtidigt hedder det: »I de senere tider synes muserne at have valgt sig det mediceiske eller Borchens collegium til boelig; i det ringeste give de akademiske prøve-skrifter mig denne formodning, da man herfra aarligen baade faar det fulde antal, og de moedneste arbejder i adskillige videnskaber, meest philologie, kritik, philosophie og kirkehistorie«. ¹⁾ Selv i slutningen af aarhundredet, da disse øvelser lidt efter lidt forsvandt paa de andre collegier, kan der fra Borchs kollegium nævnes dygtige disputatser, selv om mange alumner aabenbart ikke har ladet én trykke hvert aar. — Øvelserne paa kommunitetet ophørte ganske i 1790erne, og om disputerøvelserne paa collegierne hedder det 1793: »Borchens collegium er det eneste, hvor endnu prøveskrifterne trykkes; og selv adskillige af disse bære mærke af, at de mere er fostere af tvang og sædvane, end af lyst til at vise duelighed og flid. De blive desuden som oftest imellem en liden cirkel af venner og leveres end ikke til professorerne. I de andre collegier forfattes vel ogsaa aarlige prøveskrifter og forevises ephorus, og adskillige, som jeg har seet, give de trykte intet efter i indvortes gehalt«. ²⁾ Da de saaledes mere og mere blev af ganske privat karakter, og de paa *Elers* og *Valkendorfs* collegier kun blev skrevet, blev det vanskeligt at holde studenternes interesse vedlige for dem, og da professorerne paa denne tid heller ikke tillagde disse øvelser nogen betydning, ophørte de under de gamle former ganske inden aarhundredets udgang — undtagen paa Borchs kollegium ³⁾. Her fra udsendtes disputatser lige til 1807, da kollegiet blev ødelagt, men som sagt kun forholdsvis faa er

¹⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 104 f. ²⁾ Badens: Univ. journal 1793, s. 110. ³⁾ R. Nyerup: Kjøbenhavns beskrivelse (1800), s. 304.

trykte; om alumnerne hvert aar har skrevet afhandlinger, er vanskeligt at afgøre. —

Efter 1807 var disputationsvæsenet ved kollegierne ganske ude af verden; endnu var det nogle aar skik paa *Valkendorfs* kollegium, at alumnerne hvert aar afleverede en skrevet afhandling til eforens bedømmelse, men ellers var hele denne ordning forsvundet ganske stille, uden at den fra myndighedernes side var ophævet. Nogle aar efter blev sagen draget frem til drøftelse, idet direktionen for universitetet 1811 bad konsistorium give sig oplysning om, hvordan det var gaaet til, at »de ved kollegiernes fundatser i saare vigtigt øjemed anordnede disputationer« allerede for længe siden var gaaet af brug, »uden at det er direktionen bekjendt, hvorpaa denne tilsidesættelse maatte grunde sig«. Konsistorium skulde nu overveje, hvorledes disse forhold kunde rime sig med de gamle fundatser og endvidere fremsætte forslag om, »hvorledes den gamle, gode skik igjen i fornyet anseelse kunde træde i kraft og i fremtiden vedligeholdes«¹⁾. Som naturligt var, blev dette spørgsmaal sendt til eforerne for kollegierne, for at de først skulde afgive deres erklæringer; den første, der indkom, var fra professor *P. E. Müller*, som paa den tid var efor for *Valkendorfs* kollegium. Han angav som grund til disputationernes ophør, at der intet fond var anvist til trykningen; alumnerne selv havde nemlig ikke raad til at lade det besørge med det ringe stipendium, de fik; og forøvrigt mente professoren slet ikke, det vilde være gavnligt, om det atter blev almindeligt, at afhandlingerne kom i trykken; nej, snarere vilde det skade studenterne, »hvis indbildskhed blev opvakt, naar de saae deres svage aandsfostere paa prent«; kun undtagelsesvis burde derfor udmærkede arbejder trykkes med hjælp fra universitetet²⁾. De andre eforer lod vente med deres erklæringer og maatte rykkes et par gange, men imidlertid indkom der fra eforen for *Scheels* legat, professor *B. Thorlacius*, et tilbud om af dette legat at yde »et ikke

¹⁾ Acta consistorii 4/9 1811.

²⁾ Konsistoriums kopibog 19/9 1811.

ubetydeligt bidrag til disputatsers trykning og holdelse, naar saadanne blive indført«¹⁾. Endelig sidst i april 1812 indsendte professor *Kall* sin erklæring²⁾, der dels, fordi den giver et indtryk af manden selv, og dels, fordi den bringer flere interessante oplysninger, her skal gengives med ganske ubetydelige udeladelser:

»Alt i det syttende aarhundrede finder man, at det har været en uundgaaelig pligt for dem, der nød spiisningen paa kommunitetet og havde bolig paa *Regenzen* dér aarlig eengang at disputere, saa fremt de vare *baccalaurei*, og ellers at declamere et af dem udarbejdet specimen. Paa *Walchendorfs* collegio og siden ogsaa paa de 2de andre tillodes det alumnis at kunne forbinde den forpligtelse dem dér paalagdes med deslige disputatser, med den de havde for kommunitetet, og blev da sædvanlig, naar den for begge stipendiis udfordrede disputats tryktes, saadant paa det sidste eller næstsidsde blad bemærket. — Efter *Christiani sexti* fundatsers udstædelse holdtes strængt over denne saavel alumnis *communitatis* som *trium collegiorum* paalagte pligt, og findes endnu paa universitets-bibliothecket samlede alle de *specimina*, saavel *disputatoria*, som *declamatoria*, der indleveres for *stipendio communitatis* eller den saa kaldte *elemosyna regia*. Man seer af antallet af disse, som aarlig indleveres, at det har været et overmaade sjældent tilfælde, at nogen har kunnet undgaae at efterkomme denne pligt, og at det ikke heller har været dem overladt, eller ligegyldig anseet, hvorledes de efterkom det, da enhver alumnus maatte først levere til sin privat-præceptor sit specimen, og af ham da at skulle bestemmes, om det burde antages eller ikke. Jeg har som ung professor, da jeg efter forlangende paatog mig, foruden mine egne partes, heri ogsaa afgangne

1) Acta consistorii 8/4 1812.
forelagt konsistorium 29/4 1812.

2) Konsistoriums kopibog 1812, udateret,

konferentsraad *Kofod Anchers*, *Kratzensteins* og *Hees*¹⁾ arbejde herved, cassetet mange saadanne specimina, eller ladet stipendiarios omarbejde dem. Saa gavnlig som denne indretning endog var, saa forsvandt eller tabtes dog nytten deraf, da det blev praxis hos en deel af professorerne, uden at læse det mindste i disse udarbejdelser, strax at paategne deres vidi, og derved autorisere disses antagelse. Under det guldbergske ministerium forandredes indretningen af kommunitets-øvelserne paa en maade²⁾, som |: naar jeg undtager det uheldige valg af de i forordningen foreslaagne skrivter, naar f. e. i mathematiken foreslaaes til læsning for alumnis journal des sc̄avans :| efter min formodning neppe kunde tænkes ypperligere, saaledes som den nemlig i forordningen beskrives, men som det lykkedes de herrer theologiske medlemmer i den nedsatte kommission ved udførelsen saaledes at forvanske, at der lidet eller intet tabtes ved siden at lade alumni, saaledes som nu, for dette stipendium gjøre slet intet, eller intet specimen derfor af dem at kræve. — Og virkelig synes det ogsaa under nuværende tids omstændigheder at være vel tungt, om man vilde fordre alt det af alumnis, som fordredes, da de erholdt spiisningen in natura, eller dog i penge saa meget som til flere dages spiisning ugentlig udfordredes, eller ifald de ej behøvede penge dertil, dog derfor kunde have 2 parterre-billetter, og da mindre endnu savne den af vor ungdom saa graadig søgte sjeleføde, som vore rigelig, skøndt i deres egne tanker vel ikke noksom belønnede skuespil-fabrikantere tilbyde.

Den skjødesløshed, hvormed disse fordrede specimina behandledes, og tillige ogsaa misforstaaelse af trykkefriheden, naar de tryktes, som forklaredes saaledes, som om de derved fritoges for censura professorum, skøndt denne bedømmelse dog alene afgjorde, om saadanne specimina kunde

¹⁾ *Christen Hee*, professor i matematik, d. 1781. Biograf. lex. ²⁾ Jfr. Reinhardt: Kommunitetet, s. 294 ff.

anses som værdige prøver paa stipendiariorum kundskaber og flid, og ikke om de maatte trykkes — foraarsagede, at disse elaborationer efterhaanden bleve slettere og slettere. I mine første studenterdage var her en fortrukken magister *Jørg. Westerholt*¹⁾, og en yngre ligeledes fortrukken student *Andr. Aary*, som alumni communitatis tyede til, for at faae disse aarlige specimina gjorde. Den første leveerte stykket for 4 § 4 β, men gjorde sig det ogsaa ret let og mageligt; da han paa universitets-bibliotheket, hvor han daglig kom, sad og udskrev, som jeg selv ofte har seet, de første de bedste i Tydskland holdte disputatser. At dette endog i ældre tider har været brugt af alumnis communitatis et collegiorum seer jeg af en trykt disputats, som *N. Bræstorff Prahl* har 1733 holdt for kommunitetet de miraculo Christi punitivo, og som en som præst død *Jørg. Henn. Styrup*²⁾ har 1745 ladet trykke og holdt paa *Walchendorfs collegium*, og som begge verbotenus ord for ord er udskrevne af en paa bibliotheket endnu værende tydsk dissertation. Imedens jeg var ephorus paa *Walchendorfs collegium* hendtes det mig eengang, at en daværende alumnus |: nu professor :| kom og afleverede mig et saadant specimen, som jeg da strax kunde vise ham magen til, og eengang er det mig mødt med een af det borchske collegii alumner, som alt havde ladet sin dissertation trykke, men jeg supprimeerte. Skal derfor deslige specimina blive til det, hvad de bør være, meener jeg følgende bør iagttages:

I. Enhver alumnus . . . skal hvert aar indlevere til vedkommende ephorus en skriftlig udarbejdelse, som ephorus efter materiens beskaffenhed henviser ham med til den professor under hvis videnskab afhandlingen henhører, og denne

¹⁾ *J. Westerholdt*, alumne paa *Walchendorfs* collegium, en tid rektor i Svendborg, senere alumne paa *Elers* collegium, d. 1766. R. Vestergaard: *Elers* colleg., s. 42 f. og *Nyerup*. ²⁾ *J. H. Styrup*, senere sognepræst i *Æbeltoft*, d. 1796. *Wiberg*.

maae da udtrykkelig bestemme, om samme kan ansees som værdigt specimen diligentiae eller ikke . . .

2. Der maae strængt overholdes, at det aarlige stipendium ej udbetales nogen alumnus af ephoro, forinden han bringer til ham sit specimen med vedkommende professors paategning om dets antagelighed. Om det da skal trykkes eller ikke, bestemmer ephorus; men skal det trykkes, maae saadant skee uden nogen bekostning for alumnen, og opmuntrende var det, om endog en liden belønning kunde aarlig gives, f. e. til 3, 4, 5 af dem, som hvert aar have leveret de bedste trykte specimina.

3. Skal disse trykte eller skrevne specimina publice ventileres, ønskede jeg dem holdte under opsig, og at en art af censur holdtes ogsaa her over den disputerende alumnus, samt at ogsaa ved ethvert aars udløb en opmuntring gaves til dem iblandt dem, som her ved actu disputatorio havde udmærket sig . . .

4. Jeg tænker maaske for gammeldags, naar jeg ønsker, at der ligesom i gamle dage bliver disputeret syllogistic¹⁾. Man fægter da meget ordentligere, og løber ej saa let fra det ene i det andet, og vaaser maaskee mindre. Naar jeg tænker tilbage paa de disputeer-helte, som man i forrige tider traf iblandt alumnos, og især iblandt decanos |: eller som oberste *Steenersens*²⁾ kaldte dem i sin opposition imod sal. *Anchersens*³⁾, hvor en saadan decanus iblandt responderne holdt ham varm |: crepitacula communitatis regiae, forekommer mig den sig saa kaldende ældste lærer i lovkyndigheden⁴⁾, og som anseer sig for den bedste disputator her ved akademiet, ikke at komme i den henseende i synderlig betragtning.

Abr. Kall.

1) Om disputeremaaden jfr. *Iris* 1791, III, 291 f: 1776—81 mere methodisk end den siden blev — — —; ingen dumhed blev skrevet hen ustraffet. Ikke heller havde logiken endnu faaet rejsepas«. 2) Maaske Georg Steensen (f. 1734, d. 1812). *Biograf. lex.* 3) Maaske H. P. Anchersen eller J. J. Anchersen. 4) Sandsynligvis J. F. V. Schlegel (f. 1765, d. 1836). *Biograf. lex.*

Derefter indsender konsistorium disse erklæringer til direktionen og bemærker, at grundene til, at disse øvelser er ophørte, dels ligger i, at de almindeligvis er blevet anset for unyttige, men dels ogsaa skyldes, at kollegiernes auditorier var taget i brug af universitetet, saa alumnerne ikke havde saa god lejlighed til at disputere mere. Paa den ene side ansaa professorerne det for meget betænkeligt at forandre fundatsernes bestemmelser, men paa den anden side var der saa store vanskeligheder ved at indføre disputereøvelserne igen, især fordi der ikke fandtes midler til at dække udgifterne ved trykningen, at de ikke saa sig i stand til at gøre forslag om en ny ordning¹⁾. I den følgende tid høres der ikke mere om denne sag; direktionens tilløb til reformer er aabenbart blevet ved det samme. Der var ingen stemning for at bringe liv i disputerevæsenet igen, og var det knapt med penge 1811 og 12, blev det det endnu mere de følgende aar. Hvor længe skriveøvelserne paa *Valkendorfs* kollegium har holdt sig, ved jeg ikke, men da *Borchs* kollegium i 1825 for tredje gang blev taget i brug, optog alumnerne den gamle sædvane at disputere paa latin og lade deres afhandlinger trykke²⁾. Indtil begyndelsen af 1830erne holdtes disse disputatser, men saa forsvandt de ogsaa her. —

Som sagt er der efter 1730 sandsynligvis kun holdt faa deklamationer her paa kollegiet, og der findes kun meget sparsomme oplysninger om dem. De er ikke blevet trykte, og kun nogle faa titler er opbevaret. Talerne, vi er i stand til at anføre, er alle af medicinere; fra 1733: *Oratio de ortu et progressu medicinæ* af *T. Wirth*, og i de følgende aar holdt *J. H. Licht* taler over følgende emner: *De usu et præstantia vegetabilium in praxi medica* (1734) og: *De connubio theologiæ*

¹⁾ Konsistoriums kopibog $\frac{1}{5}$ 1812. ²⁾ C. E. Scharlings disputats 1828 hed: »De dissertationibus pro stipendio medico conscribendis« og lovpriser denne indretning, som fremskynder fliden og skærper aanden.

et medicinæ (1735), og endeligt kan fra 1736 nævnes *H. Lochstors*: *De meritis physicæ in studio theologico*¹⁾.

De trykte disputatser, der udsendtes fra kollegiet, er af meget forskellig størrelse og værdi. Nogle lod kun 4 sider trykke, men andre afhandlinger naar stærkt op imod 100 sider. De fleste af dem er ganske uden værd, men det kan ikke nægtes, at flere af dem vidner om indgaaende studier og flid. Det er smaa kvart- eller oktavehefter, der i reglen indtil c. 1775 paa titelbladet havde en gengivelse af Borchs dragevaaben²⁾ tilligemed oplysning om, naar det mundtlige forsvar fandt sted. Af og til fandtes der pyntelige ornamentter og initialer i dem; men oftest er udstyrelsen ganske tarvelig. Nogle af dem er tilegnet kendte stormænd og professorer, og i enkelte findes der bag i ærevers til forfatteren.

I aarene fra 1731 til 1806 er der vel skrevet mellem 5 og 6 hundrede disputatser af alumner fra Borchs kollegium for det stipendium, de nød her. En opregning af disse i større udstrækning kan ikke paaregne nogen interesse, saa her skal kun for at give indtryk af, hvilke emner der blev behandlet, nævnes nogle faa fra hvert fag. Mange gaar ind paa nytestamentlige spørgsmaal f. eks. *V. Cruse*: *De statu galatorum ante, in et post conversionem* (1732), *J. Hansen*: *De sensu dicti I. Cor. 15, 29* (1770), *H. J. Clementin*: *Paraphrasis in epistolam Jacobi* (1776), *T. Baden*: *De eloquentia pauliana* (1786), *Chr. J. Bredsdorff*: *Quo sensu i N. T. Jesus dicitur filius dei* (1790), *P. Hansen*: *Commentarius in epistolam Pauli ad romanos I* (1805). Som eksempler paa afhandlinger, der behandler gammel testamente, kan følgende fremdrages: *J. F. Bartholin*: *De Saulo per musicam curato* (1745), *S. P. Bjørnson*: *De lacrymis Christi in cruce effusis, sacrificio Gideonis judic. 6, 20 præfiguratis, et inprimis a regio psalmista ps. 22, 2. 15 et ps. 69, 11 prædictis* (1761), *C. M. Rottbøl*: *De vestibus et*

¹⁾ Ny kgl. sml. 1241. 4. ²⁾ Gengivelsen er noget forskellig; fornyet 1756; jfr. Büsching: *Nachrichten* III, 648.

calceis israelitarum in deserto non attritis (1756), *H. Beckmann*¹⁾: Utrum narratio mosaica de lapsu litteraliter an allegorice sit explicanda (1783), *H. Hammond*: De usu et abusu V. T. (1786). — Kirkehistoriske emner er ret hyppigt forekommende, f. eks. *J. Aagaard*: De symbolo apostolico (1736), *N. Rhud*: De prima origine christianæ religionis in Dania (1733), *C. D. Friedenreich*: Religio christiana ante adventum Ansgarii danis haud ignota (1753), *E. Gudmundsen*: Vindiciæ Diocletiani contra Lactantium I—III (1790—92) og *V. H. Rothe*: Joachimus Rønnowius (1802). — Der er emner fra de systematiske fag: *P. Windelboe*: De præcipuis religionis christianæ capitibus omnium sæculorum (1754), *J. Gottschalch*: Num medium reconciliationis, in genere, cum deo, peccatoribus obtinendum, certo promittere possit ratio (1755), *N. E. Balle*: De methodo historiæ dogmatum theologorum scribendæ (1771), *A. W. Brorson*: De providentia divina I—III (1780—82), *R. Møller*: De necessitate satisfactionis (1790). *Chr. B. Rørdams* disputats fra 1768: De generalibus bona concionis sacræ requisitis kommer ind paa homiletiske spørgsmaal. — Foruden theologien, der som det var at vente er fyldigst repræsenteret i disse smaaskrifter, er dog ogsaa andre videnskaber jævnligt taget op til behandling af alumnerne. Der findes flere disputatser om filologiske spørgsmaal, f. eks.: *B. Dass*: De usu autorum græcorum in intelligendo N. T. (1734), *J. Myhre*: De accentuatione græca hodie recepta (1759), *P. Estrup*: De genio Socratis I—III (1780—82), *J. Junge*: Specimen lectionum variantium codicis membranacei Liviani seculo XI. exarati, qui in bibliotheca collegii medicei asservatur I—II (1783—84), *N. Wulfsberg*: Plauti comoediæ, quæ captivei inscribitur, actus primi, scen. I—II versio danica, præmissa præfatione latina (1799). — Som eksempler paa, hvad juristerne disputerede

¹⁾ *H. Beckmann* al. 1782—87, senere sgpr. i Boeslunde, d. 1830; skrev som alumne her: *Historia communitatis* (1785) og var medarbejder ved Worms: *Lexicon over lærde mænd*; jfr. dette skrift III, fortalen.

om, kan nævnes: *ŷ. F. Bartholin*: De quattuor delictis jure danico: vi, rapina, latrocinio et furto (1748), *I. B. Dons*: De delictis carnis (1756), *ŷ. Erichsen*: Specimen juridico-antiquarium de expositione infantium (1756), *C. F. Lassen*: De jure eminente (1796). — Medicinernes afhandlinger hed f. eks.: *P. R. Wandeler*: De malo hypochondriaco (1744), *G. T. Holm*: De ventriculo humano (1749), *C. Jensenius*: Historia medicinæ in Dania (1751), *C. E. Mangor*: De sanguine humano I—III (1759—61), *U. B. Aaskow*: De dyssenteria epidemica Havnix et per Sællandiam 1766 grassante (1767), *M. ŷ. Goldt*: De necessitate et usu respirationis, I—II (1782—83). — Der findes flere botaniske f. eks.: *C. C. Krøyer*: De sexualitate plantarum ante Linnæum cognita (1763), *N. D. Gunnerus*: Tractatus oeconomicus de divitiis floræ dano-norvegicæ (1774), *W. A. Obdrup*: Descriptio plantarum in Sælandia sponte crescentium (1802). — Jævnligt forekommer ogsaa emner fra matematiken og astronomien: *A. Horrebow*: De quantitate luminis in diversis spheris (1743), *P. Horrebow*: De numero fixarum stellarum (1751), *ŷ. Kraft*: Explicatio in Newtoni arithmetica universalem (1741), *C. F. Degen*: Qua existentia vacui evincitur (1791—92)¹). *H. Soeborg*: De seriebus fractionum infinitis (1799). Der findes desuden disputatser, som væsentligt drejer sig om historiske og geografiske forhold, som *S. Monrad*: Vita Ejnari Tambeskjelver (1772) og *ŷ. Aagaard*: Descriptio Othinix I—II (1736—37). *O. S. Pihl*: Descriptio Gulbrandsdalix (1760). Der kan nævnes afhandlinger om forskellige filosofiske spørgsmaal og ting af litterærhistorisk interesse. *Eilschow* skrev for stipendiet her disputatsen: Cogitationes de scientiis vernacula lingua docendis cum specimine terminologiæ vernaculæ (1747)²), hvori der findes fremsat en række danske ord, som senere er blevet

¹) En rescensent mener, den var værdigt til »en doctorkrands«. Iris 1791, II, 335 f. ²) Om den strid, denne disputats medførte jfr. N. M. Petersen: Litteraturhistorie 4, 372 ff. Eilschows anden disputats for kollegiet hed: Tentamen juris prudentiæ et theologiæ naturalis polemicæ (1749).

gængse. Og *R. Nyerup* udsendte herfra: *Specilegium bibliographicum ex bibliotheca regia hauniensi* (1782—83), der senere blev antaget som magisterdisputats¹). Mange af disse afhandlinger, som blev skrevet og forsvaret her paa kollegiet, er recenseret i samtidens lærde tidender, saa de har aabenbart vakt en del interesse i videre kredse.²)

Det mundtlige forsvar var offentligt, saa at enhver, der havde lyst, kunde overvære det. Der var gerne en professor til stede, i reglen eforen, men ellers har publikum mest bestaaet af studenter. Auditoriet, der jo som omtalt var meget stort, har ved disse lejligheder sjældent været fyldt af tilhørere, men antallet kunde naturligvis veksle meget, eftersom emnet havde vakt opmærksomhed eller ikke, og eftersom præses havde en stor eller lille vennekreds. — Selve disputationen gik til omtrent som lignende handlinger nutildags. Præses holdt først en tale og fremsatte emnet — tidt i bestemte theses, som han vilde forsvare. Derefter rykkede opponenterne frem; det var studiekammerater, der ofte gik meget voldsomt til værks og ikke undsaa sig for at bruge ligefremme skældsord³), saa det ikke var saa mærkværdigt, om frygtsomme sjæle, der ikke var meget stive i papirerne, alene ved tanken om denne skærsild kunde holde sig tilbage fra at søge kollegierne⁴). Opponenternes antal var skiftende, — men ofte har der sikkert været en hel række. Desuden havde præses paa sin side i ordkampen en saakaldet defendens; hans opgave var som det siges: »at afsvale argumenterne og . . . opholde opponenterne«; men hen mod slutningen af aarhundredet disputerede flere uden defendens, fordi »erfaring havde lært, at et saadant møbel kunde beskjerme en usling«⁵). Sidst i denne periode fik disse dispu-

¹) *R. Nyerups: Levnetsløb*, s. 23 f. ²) Disputatserne fra 1776—91 findes næsten alle omtalt i *Gudenraths* artikler om *Borchs kollegium*. *Iris* 1791—92. En række recensioner findes i *Büschings* og *Lorcks Nachrichten*. Flere af dem er tillige recenseret i udenlandske tidsskrifter; jfr. f. eks. *Østs: Materialier* nr. 83 og *Eilschow: Gjensvar*, s. 136. ³) I cirkulære ⁷/₇ 1785 paastaar *Kratzenstein*, at der forekom skældsord ved enhver disputats. ⁴) *Philomusus: Om stiftelser*, s. 105. ⁵) *Iris* 1791, IV, 59.

tatser en mere privat karakter, idet præses indbød dem, han ønskede skulde overvære handlingen. De fleste disputatser fandt sted i semestrenes sidste maaneder — ved sommertid og og ved juletid, og det var begivenheder i kollegielivet ikke alene paa grund af de kæmpe, der udfægtedes paa auditoriet, men ogsaa fordi der i reglen holdtes gilder efter disputationerne. Det var nemlig skik og brug, at præses, efter at prøven var overstaet, indbød opponenterne og sine venner til en lille fest; og denne skik har sandsynligvis holdt sig i hele denne periode, uden hensyn til, at konsistorium 1758 havde forbudt det, fordi nogle studenter havde klaget over, »at det faldt dem saa kostbart, naar de disputerede, formedelst de introducerede tractementer efter disputationerne.«¹⁾

Af og til kunde der, naar disse kampe udkæmpedes, forekomme morsomme optrin. Her drev de lystige svende løjer med deres mindre begavede kammerater, og her kunde det komme til heftige sammenstød over ingen verdens ting. Der fortælles saaledes fra en disputats i den tid, *Gram* var efor, at alumnerne engang underkøbte en dreng, der kom paa kollegiet for at opvarte dem paa forskellig maade, til at optræde som opponenter ved en disputats. De lærte ham en latinsk remse og aftalte, at en af dem, der var med til disse løjer, skulde sidde saa nær ved ham, at han kunde rykke ham i piskan, naar det var passende at holde en pavse. Det lykkedes dem at latterliggøre deres kammerat; da tiden kom, stod portnerdrengen frem og afleverede sin lektie med saadan færdsighed, at præses helt tabte fatningen, og stymperen, der saaledes var »bragt in barocco«, blev kort efter udvist af kollegiet²⁾. —

En af de disputatser, der har vakt mest røre herinde, er utvivlsomt den, *T. Baden* holdt 1785 om stoikernes uføl-

¹⁾ Acta consistorii ³/₅ 1758. — En enkelt gang høres der om afskedsgilde ved udflytning, nemlig da J. H. Tauber rejste her fra; det kostede ham »over 7 rdlr«. Dansk maanedsskrift, 1865, I, 466 f. ²⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 105.

somhed¹⁾, Aaret i forvejen var den unge professorsøn blevet alumne her paa kollegiet; hans ungdom og det, at hans fa'r var professor, bevirkede, at de øvrige borchianere saa skævt til hans udnævnelse og sikkert har ladet ham høre, at gode forbindelser her i landet gjaldt mere end flid og begavelse. Da han i juni 1785 skulde disputere, var han klar over, at en del af hans medalumner ved denne lejlighed vilde falde over ham »ut canes latratantes«; eforen, professor Kratzenstein, var den dag forhindret i at være til stede, men præses' fa'r, professor *Baden*, indfandt sig²⁾. Opponenternes taler lod tydeligt nok deres personlige uvilje skinne igennem, og de veg ikke tilbage for at bruge »de uhøfligste grovheder og stiklerier endog mod consistorium«³⁾. Allerede dette, skulde man synes, kunde være grund nok til at skride ind; men det var sikkert ikke ualmindeligt, at det ved disputatserne kom til ligefrem skænderi om alt muligt andet end disputatsens emne. Først den fjerde opponent, *L. Bynch*, der her for første gang skulde optræde ved en saadan lejlighed, forargede den tilstedeværende professor i den grad, at det aldeles uhorste skete, at en professor blandede sig i en studenterdissertation. *Bynch* paastod nemlig i sit indlæg, at *T. Baden* ikke selv havde skrevet den afhandling, han nu forsvarede, »fordi han ey nogen tiid havde seet hos ham penn, blæk og papir«; om dette fra *Bynchs* side har været »argumenta lusoria«, som *Kratzenstein* hævder⁴⁾, kan nu ikke afgøres, men sikkert er det, at professor *Baden* ikke opfattede dem som spøg. Han mente sig herved sigtet for at have skrevet sin søns disputats og afviste skarpt en saadan beskyldning. Sandsynligvis er bølgerne efter dette oprin gaet meget højt, og stormen lagde sig ikke med disputatsens slutning. Næste dags formiddag henvender professoren sig til kollegiets efor og udbeder sig nogle af opponenternes indlæg for paa grundlag af dem at forme en klage over alumnerne og derefter give konsi-

¹⁾ Den hed: De iis, quæ in dijudicandis stoicorum præceptis de honesto atque indolentia cavenda videntur. ²⁾ *Kratzenstein* i cirkulære 7/7 1785.

³⁾ *Bugge* i nævnte cirkulære. ⁴⁾ Nævnte cirkulære.

itorium lejlighed til at paadømme sagen; det bliver bekendt paa kollegiet, og inspektør *Gudenrath* forfatter straks en skrivelse til konsistorium og faar en del af alumnerne til at skrive under paa den. Heri paastaar de, at professor *Baden* har krænket deres og auditoriets ære og forlanger oprejsning; den er holdt i en meget udfordrende tone, det hedder f. eks.: »Hvad handling er vel saa hæslig, at en professor eloquentiæ ikke skulde kunne finde en passende colorit at besmykke den med«¹⁾ og slutter med en trusel om, at de, hvis der ikke ad denne vej blev skaffet dem satisfaction, saa paa en anden maade, som ikke vilde være saa behagelig for professoren og hans søn, vilde redde deres ære. Professor *Kratzenstein* var rektor i det aar, og til ham indsendes da klagerne fra begge parter; i begyndelsen af juli læder han et cirkulære om denne sag gaa rundt til konsistoriums medlemmer. Sin egen mening havde rektor her fremsat i en lang erklæring, hvor han gør rede for sagens hidtidige forløb; at opponenterne saa kraftigt havde gennemheglet præses, fandt han undskyldt ved dennes yttring om de gøende hunde; *Bynchs* indlæg burde ikke tages alvorligt, og navnligt var der slet ingen grund for professor *Baden* til at gøre indsigelse, da ingen havde beskyldt ham for at være forfatter af disputatsen. I *Kratzensteins* øjne havde *Baden* forløbet sig, og konsistorium burde ikke tage hans klage til følge og straffe alumnerne. Hvad borchianernes skrivelse angik, havde han talt med dem om, at det var urimeligt at forlange oprejsning for Badens optræden, som ganske vist neppe var rigtig, men dog ikke kaldes ærekrænkende, da han ikke havde »imponeret silentium«²⁾. De øvrige medlemmer af konsistorium havde denne begivenhed derimod gjort et stærkt indtryk paa; de følte det som oprør fra alumnernes side og udtalte sig stærkt fordømmende om deres optræden; en kalder dem »uartige drenge«, og *H. F. Janson* skriver, at borchianerne »alt for kjendelig tilsidesætte den tanke, at de ere stipendiarii.«

¹⁾ Baden i nævnte cirkulære.

²⁾ Nævnte cirkulære.

De mere maadeholdne vil nøjes med at lade urostifterne sætte alvorligt i rette, mens andre ikke alene vil have Gudenrath afsat som inspektør, men ogsaa idømme baade ham, opponenterne og underskriverne af klagen store bøder. Efter lange forhandlinger blev konsistorium enig om at lade de alumner, der havde underskrevet klagen mod professor *Baden*, kalde for sig og dadle dem for deres optræden. Det skete saa den 7. september ved, at en skrivelse i konsistoriets nærværelse blev læst op for dem; deres forlangende om oprejsning kaldes »urimeligt og ugrundet« og deres trusel »meget lastværdig«, men: »Saa lidet saadan en arroganz sømmer stipendiarios og saa aabenbar deres foretagende er imod de akademiske love, hvortil de har forbundet sig, saa vil dog konsistorium for denne første gang lade det beroe derved at give dem dets mishag over disse deres handlinger tilkjende; tilføjende den alvorlige erindring, at de i fremtiden opfører dem imod deres foresatte med den ærbødighed, som anstaar en beskeden studiosus og stipendiarius, og som de akademiske love byde.« Dermed var der dog ikke skaffet ro; efter oplæsningen af dette spurgte nemlig alumnen *M. Nascou*¹⁾, som om han aldeles ikke havde forstaaet noget af det hele, om de virkelig ikke skulde have oprejsning for professor *Badens* opførsel ved disputatsen, og inspektør *Gudenrath* paastod, at konsistorium ingen jurisdiktionsret havde mere og heller ikke kunde paadømme denne sag²⁾. I næste konsistoriumsmøde blev det vedtaget, at eforen skulde forfatte en reprimande til *Nascou* og *Gudenrath* »og lade samme forelæse i collegii auditorio ved pedellen med advarsel, at naar de ikke derved holdt sig taus og roelig, skulde af deres $\frac{1}{2}$ aars stipendio halvparten tilbageholdes«³⁾. Derefter frasagde *Gudenrath* sig inspektoratet og mistede 24 rdlr. af sit stipendium⁴⁾; kort tid efter var hans kollegietid udløbet, og han flyttede andetsteds hen. Sandsynligvis har *Nascou* for-

¹⁾ *M. Nascou*, alumne 1783—87, senere præst i Vordingborg, d. 1838. Erslew. ²⁾ Acta consistorii 7/9 1785. ³⁾ Acta consistorii 21/10 1785. ⁴⁾ Iris 1791, IV, 171.

holdt sig stille overfor denne sidste advarsel; der høres i hvert fald ikke om andet, og han blev boende paa kollegiet til 1787. — Den unge *Baden* følte det hele som et nederlag og meldte sig kort efter som allerede omtalt ind i et disputereselskab; sin næste disputats om Paulus' veltalenhed klarede han med glans¹⁾. —

I denne forbindelse kan der fortælles om, hvorledes borchianerne engang drev løjer med en af deres medalumner og gjorde ham til latter for hele byen. Det var ganske vist ikke ved en disputats; men værre end at gennemhegles af selv de groveste opponenter har den ulykkelige sikkert fundet det paa denne maade at blive stillet i gabestokken²⁾. Manden, det gik ud over, var den allerede nævnte *N. Chr. Bang Cruse*; familieforbindinger havde skaffet ham plads her paa kollegiet, og hans kammerater tog ikke i betænkning at blotte hans »utrolige uvidenhed og grændsesløse aandssvagthed«. — Der var her i byen omkring 1780 megen tale om Goethes bog: *Leiden des jungen Werther*. 1776 var der udstedt forbud mod dens oversættelse, men desto ivrigere er sikkert indholdet af den drøftet i studenterkredse. Paa denne tid fortalte alumnerne *Cruse*, at det var en søn af professor *Jerusalem*³⁾, der havde givet anledning til denne bog. Sønnens ulykkelige død, som forfatteren fortæller om, var, bildte de ham ind, gaaet faderen saa nær til hjerte, at han selv var gaaet i graven derover. Alt blev fremstillet, som om det var gaaet for sig i de sidste dage og her i byen; og *Cruse* gik glat væk ind paa alt. Da altsaa

¹⁾ Østs: Materialier nr. 83. ²⁾ Følgende begivenhed findes omtalt i H. Steffens: *Hvad jeg oplevede*, II, 35—37 (jfr. Fr. Nygaard: *Fr. Sneedorff*, s. 53 f.), i Werlaufs erindringer: *Hist. tidsskrift* 4, IV, 288 f. og i J. P. Mynster: *Medd. om mit levnet* s. 19 f. Disse tre beretninger er afvigende; men da Steffens' fortæller flere enkeltheder og i det hele gør indtryk af at vide bedst besked, er hans fremstilling fulgt. Werlauf mener, at besøget gjaldt den unge Werther selv, og Mynster siger, de kørte hen for at byde prof. *Jerusalem* velkommen hertil. ³⁾ J. F. W. Jerusalem (f. 1709, d. 1789), præst og apologet i Braunschweig. Hans søn K. W. Jerusalem skød sig 1772 og gav derved anledning til Goethes: *Leiden des jungen Werther* (1774).

Ferusalem havde været professor her ved universitetet, var det kun rimeligt, om *Borchs* collegium sendte den dybt sørgende enke en deputation og bevidnede hende deres deltagelse. Et par alumner lavede et latinsk digt fuldt, af sprogfejl, satte *Cruses* navn under det og lod det trykke for at overrække enken det. Til ordfører for collegiet ved denne sendefærd blev *Cruse* valgt, og han har maaske følt sig helt stolt af ved denne lejlighed at spille en saa fremtrædende rolle. Der blev bestemt en dag, og deputationen tog af sted; hvorhen fortælles ikke, men *Frederik Sneedorff*¹⁾, der faa aar efter blev professor, modtog dem i hvert fald forklædt som enken — »bleg og badet i taarer.« *Cruse* overleverede det latinske digt og tolkede studenternes deltagelse i den store sorg. *Sneedorff* spillede sin rolle saa godt, at *Cruse* paa ingen maade anede uraad; men digtet kom ud blandt professorer og studenter. Dog ikke nok hermed. Regensianerne var dengang ligbærere; kun i undtagelsestilfælde blev dette hverv overdraget andre. Man talte nu med *Cruse* om, at en saa berømt mand som *Ferusalem* dog ikke burde bæres til graven af fattige studenter. Hvor meget mere passende vilde det ikke være, om alumnerne paa *Borchs* collegium besørgede dette; men dertil maatte man have regensprovstens tilladelse. De blev enige om, at *Cruse* og et par andre skulde gaa hen og se at faa lov til det. Da de var naaet hen til professorens²⁾ dør, skubbede en af ledsagerne *Cruse* indenfor, men blev selv med de øvrige udenfor og lukkede døren. Dér stod *Cruse* alene overfor provsten, noget betuttet, da han pludseligt blev ladt i stikken, men omsider kom han dog frem med sit ærinde, og efter nogen samtale med den forbavsede professor gik det op for stakkelen, hvor skammeligt hans kammerater havde holdt ham for nar. Men hele denne historie blev fortalt rundt om i byen, og *Cruse* maatte snart efter forlade collegiet.

¹⁾ *Cruse* var alumne 1779—82 og *F. Sneedorff* 1781—83; saa begivenheden har fundet sted 1781 ell. 82. ²⁾ Enten *N. C. Kall*, provst 1777—81 eller *A. C. Hviid*, provst 1781—88.

I det foregaaende er de sørgefester nævnt, som holdtes her paa kollegiet ved en efors død. Der skal nu omtales et par fester af anden art, som fejredes her i denne periode. — 1736, 200-aaret for reformationens indførelse, udgik der til universitetet en kongelig befaling om at fejre denne begivenhed ved en jubelfest, hvori hele byen skulde deltage. Dagen fra den 30. oktober til den 1. november henrandt da under et utal af kirkelige og verdslige fester, ved hvilke reformationsværket pristest paa alle optænkelige maader. Den 31. oktober var særligt universitetets dag; der holdtes dagen igennem taler i auditorierne, og paa kollegiernes sale maatte inspektorerne og »de bedste alumner« formiddag og eftermiddag fremføre deres tanker om lutherdommens herlighed. Her paa Borchs kollegium kunde man om formiddagen høre inspektør *N. Horrebow* tale: *De utilitate ex ministerio reformationis patriæ in statum ecclesiæ pariter ac regiminis redundante*, og om eftermiddagen viste *C. Kolichen* sin veltalenhed ved at udbrede sig om de to emner: *De deploranda rei publicæ tum ecclesiæ facie ante tempora reformationis* — — — og: *De ipso reformationis actu sub regibus Christiano IIdo, Frederico Imo et Christiano IIItio¹⁾*. — I de store fester, der 1749 (for det oldenborgske hus) og 1760 (for enevældens indførelse) holdtes her i byen, tog kollegiet som saadant ingen del; men hen mod aarhundredets slutning indtraf den festligste begivenhed i kollegiets historie i dette tidsrum. 1791 var det nemlig 100 aar siden, kollegiet blev indviet første gang, og naturligvis ønskede alumnerne at fejre hundredaarsdagen efter bedste evne. De henvendte sig til eforen, professor Kall, og fremsatte deres planer om en højtidelighed den 9. juni; deres ønske var, at eforen om formiddagen skulde holde en tale paa kollegiets sal, hvor der tillige skulde afsynges en kantate med musikledsagelse. Længere hen paa dagen vilde alumnerne saa indbyde forhenværende borchianere, der opholdt sig her i byen, til »et lidet tractement«.

¹⁾ Dänische bibliothek I, 289.

Festudgifterne bidrog de gerne til af deres stipendium; men da Kall forelagde konsistorium sagen, foreslog han samtidigt at lade kollegiets kasse betale udgifterne ved musikken og kantaten; den mere private sammenkomst for borchianere kunde de nuværende alumner saa selv koste¹⁾. Konsistorium bifaldt dette og tillige, at der blev foretaget en stor reparation paa kollegiet før festdagen²⁾. Der skulde saa nu forfattes en kantate og sættes musik til; men kollegiet havde paa den tid hverken digter eller komponist. Denne opgave blev da overdraget til student *Frankenau*, som boede paa Elers kollegium³⁾ og til organist *H. O. C. Zinck*⁴⁾. Kantaten skildrer, hvorledes videnskabens sande dyrkere ofte vandrer frem ad »tornestrøede veje« og til sidst segner i fortvivelse, mens den, der paa grund af »navn og ahner« føres fremad mod lykken, ikke ænser hans nød. Kun den, der mindes sine egne trængslers tid, skønner paa at række ham, der maa døje savn, en hjælpende haand.

»Til højt og ædelt Brug anvendte de
De Gaver, som en sildig Held dem skjenkte,
Paa Viisdoms Alter lagde de dem ned,
Til Gavn for den i knapt tildelte Kaar
Opfødte Videnskabers unge Dyrker«.

Mod slutningen henvendes digtet direkte til *Ole Borch*, som prises for den daad, han øvede ved at oprette kollegiet. Det hedder bl. a.:

¹⁾ Cirkulære 30/5 1791. ²⁾ Acta consistorii 18/6 1791. ³⁾ R. Vestergaard: Elers kollegiums hist., s. 133. ⁴⁾ H. O. C. Zinck (f. 1746, d. 1832), organist ved Vor Frelzers kirke. Biograf. lex. — Hele festen kom til at koste kollegiet c. 150 rdlr. I regnskab 1790—91: Jubilæi udgifter her samlede: Til musikken efter hr. Zincks regning 105 rdlr. 2 ₤; bogtr. Høpfner for invitations billetter 4 rdlr.; bogtr. Schultz for cantaten at trykke 4 rdlr.; ped. Budolphi for nogle smaa udgifter 6 rdlr. 5 ₤; inspect. Kofods regning 4 rdlr. 1 ₤; for de vacante pladser udlagt af fiscus til alumnorum egne udgifter 21 rdlr. 3 ₤; endnu til illumineringen 6 rdlr. 4 ₤ 4 β.

Af dig skal fjerne Sekler lære
 Den sande Vej at vorde stor,
 Din Daad skal faure frugter bære
 Til varig Gavn for Dan og Nor. . . .¹⁾

Der blev udsendt indbydelser til universitetets professorer og til forhenværende alumner her i byen. Og da festdagen oprandt, samledes her paa kollegiet om formiddagen en talrig forsamling af landets lærdeste mænd; for den blev saa kantaten opført under medvirkning af skuespillerne *Musted*, *Rossing* og *Ibsen* ²⁾, og professor Kall holdt sin tale om kollegiets betydning i det svundne aarhundrede, hvori han gav en oversigt over, hvilke kendte mænd der havde været alumner i denne tid. Flere borchianere, som siden var »steget til en anseelig lykke«, blev nævnt, saaledes en række bisper, professorer, doktorer og rektorer ³⁾. — Denne formiddagsfest havde et mere officielt præg, mens aftenfesten, der holdtes paa skydebanen, var af mere privat natur. Der var fællesspisning og derefter frit samvær; efter den eneste beretning, der findes om det, gik det muntert og fornøjeligt til; gamle minder fra kollegietiden blev frisket op, og »man talte med megen varme om en medaille for at gjøre denne jubel saavel som *Ole Borchs* minde mere varig og højtidelig« ⁴⁾. Og denne idé kom virkelig til udførelse. Fra 1791 findes der en medaille, som alumnerne har ladet slaa til minde om festen og til *Ole Borchs* ære. Forsiden bærer Borchs billede med en indskrift paa latin, der oversat lyder: »Doktor Ole Borch, professor i medicin og filosofi, grundlægger af collegium mediceum«. Og paa bagsiden staar: »Da collegium mediceums første hundrebaar var forløbet, viede erkendtlige alumner dette tegn paa deres taknemlighed

¹⁾ Kantaten findes i »Borkens lyre«, s. 5 ff. ²⁾ Iris 1791, III, 174.

³⁾ Nogle optegnelser til denne tale, der blev bebudet i trykken, men ikke kom, findes i Kalls sml. 517. 4.; jfr. Kjøbenhavnske lærde efterretn. 1791, s. 397, og Badens: Univ. journal, 1794, s. 16.

⁴⁾ Iris 1791, III, 175, jfr. s. 179, anmærkn.

til evig erindring om stifteren, Ole Borch. — København ved hundreedaarsfesten, d. 9. juni 1791¹. Denne medaille med Borchs billede udførtes atter 1824 med en ny bagside — til minde om kollegiets genopbyggelse¹). —

Denne festaften var kollegiet illumineret; og desuden tales der om illumination af bygningen et par gange de foregaaende aar. Kronprins *Frederik* nød i disse aar en ganske særlig yndest her i byen, og et par gange fik den tydeligt udtryk. Saaledes var der en jubel uden ende, da kronprinsen 1788 vendte hjem fra det korte felttog mod Sverrig²). Hele byen

Medaillen, som blev slaaget ved 100-aars festen.

var illumineret, saaledes ogsaa Borchs kollegium³). Og en endnu mere glimrende modtagelse fik han, da han i september 1790 efter sit bryllup holdt sit indtog sammen med kronprinsesse Marie⁴). Universitetet lod opføre en stor æreport ved kommunitetets bygning paa Nørregade, og Borchs kollegium var illumineret hele tre aftener⁵). I regnskabet 1798—99 findes der atter en post for illumination uden angivelse af i hvilken anledning; saa det er nu neppe muligt at udfinde grunden.

Endnu staar tilbage at nævne dem, hvis liv fandt sin afslutning, mens de var alumner her paa kollegiet. Sygdom var

¹) V. Bergsøe: Danske medailler (1893), s. 147 f. ²) E. Holm: Danmark-Norge 1720—1814, VI, I, s. 289 ff. og 374. ³) Regnskab 1788—89; jfr. revisionen for 1792—93. ⁴) E. Holm: Danmark-Norge 1720—1814, VI, I, s. 377 f. ⁵) Regnskab 1789—90; jfr. revisionen 1792—93.

kun en sjælden gæst i kredsen herinde, men nogle gange kom den og havde døden i følge. Det var unge mænd, den bortrev, hvis livs spor snart blev slettet ud, hvis navne blev glemt af samtid og efterslægt. Lad mig nævne dem: *F. P. Bottcher*, d. 1752, *P. Windelboe*, d. 1755, *J. P. Sæby*, d. 1760, *F. C. Mannesen*, d. 1773¹⁾, *C. G. Heuermann*, d. 1791, og *Chr. Friis Rottbøll*, d. 1796. Og blandt dem kan nævnes een endnu, dog med den forskel, at han trods sin ungdom var velkendt og endnu ikke er glemt i Danmark. Det var *Frederik Christian Eilshøw*²⁾, som døde her paa kollegiet i oktober 1750. Kun 25 aar gammel havde han allerede skrevet en hel række skrifter og vakt en del opmærksomhed; hans stadige fremhævelse af modersmaalets ret overfor latinen og hans angreb paa latinskolenes daværende ordning skaffede ham mange modstandere. 1747 kom han herind paa kollegiet og udsendte samme aar sin disputats om danske ord, som kunde afløse brugelige latinske. Den førte ham ind i en stor strid; hans indlæg er friske og »en galop«, som han siger, og paa et efter den tid sjældent rent dansk. Mange ord, som han har dannet, er gaaet over i vort sprog³⁾. — Atter og atter tog han til orde for at hævde filosofiens betydning, og det bedst kendte af hans skrifter nu er vel »Filosofiske breve« fra 1748. Men, som det blev sagt efter hans død, »saa stort et forraad, som han besad i naturens rige gaver, saa stor en mangel havde han til deels i lykkens gode ting«⁴⁾; hans evner fandt ikke den fortjente paaskønnelse, og han maatte kæmpe sig igennem paa forskellig vis. Eftertiden paastod, at næringssorger og de mange misundere, han efterhaanden fik, fremskyndede hans død⁵⁾; nok er det, i oktober 1750 blev der brat gjort ende paa alle de forhaabninger, der var knyttet til denne unge mand.

¹⁾ Regnskab 1772—73. ²⁾ Jfr. Biograf. lex. ³⁾ E.s modstandere var især *P. C. Stenersen*, *O. Stokfleth Pihl* og *Jacob Høyer*. ⁴⁾ Kjøbenhavnske ny tidender om lærde sager, 1750, nr. 44. ⁵⁾ Philomusus: Om stiftelser, s. 117, og Iris 1792, I, 293 anm.

Eilschows medalumner vilde gerne vise ham en sidste ære, og de fik af *Holberg*, som dengang var efor, tilladelse til ved begravelsen, der skulde foregaa fra kollegiet den 20. oktober, at lade en af alumnerne holde en latinsk sørgetale i auditoriet. Dagen iforvejen gik bedemanden rundt og inviterede universitetets professorer til at overvære denne fest og til derefter at følge liget til kirken. *P. Holm*, der var rektor i det aar, modtog indbydelsen og sagde ja; han fortæller selv: »Da jeg nu gjerne beviiser den afdøde al sømmelig ære, allerhelst da han saa vel og berømmelig havde distvingeret sig, og jeg i den skynding (thi bedemanden kom, ret som jeg ville gaa op paa consistorium for at examinere) ey kunde sige, at noget var derimod, saa lovede jeg at komme«¹⁾; men hen paa dagen fik han skrupler og afsendte klokken eet et cirkulære til professorerne om dette spørgsmaal. Han havde nemlig fundet et kgl. reskript af ^{23/12} 1696, hvori det bestemmes, at der kun maa holdes parentation for universitetets patron og dets fortjente professorer; kunde det saa tillades borchianerne at holde sørgfest for *Eilschow*? *Holberg*, som *Holm* havde talt med, »seer helst orationen bliver holden, formeenende at rescriptet ey just sigter til en oration i et collegio alumnorum«. Paa én undtagelse nær er konsistoriums medlemmer af *Holbergs* mening; undtagelsen var mærkværdigt nok den tidligere borchianer, professor *C. F. Munthe*, der meget fraraadede at tillade denne sørgfest, thi »sagen er usædvanlig og uhørt. Personen var kun blot student(!)«²⁾.

Men næste dags formiddag kl. 10 samledes her i salen »en lærd og sær anseelig forsamling«, og *Carl Jensenius* holdt paa kollegiets vegne en »ziirlig udstuderet«, latinsk sørgetale, hvori han priste den døde kammerats fortjenester; desuden havde *P. J. Tetens* til festen digtet nogle latinske vers til vennens ære³⁾. Mærkeligt nok, at denne modersmaalets forkæmper ved

¹⁾ Cirkulære ^{19/10} 1750. ²⁾ Cirkulære ^{19/10} 1750. ³⁾ Kjøbenhavnske lærde tidender 1750, nr. 44, og Nyerup: Literatur lex. under *P. J. Tetens*: Epicedium obitum Eilschowii nomine totius collegii medicæi 1750.

sin død blev hyldet paa latin. Da festen her var til ende, brød forsamlingen op og fulgte liget til Trinitatis kirke. Og dette ligfølge ad St. Kannikestræde fra Borchs kollegium til Trinitatis kirke bærer vidne om, at *F. C. Eilschow* ikke blot var en ualmindeligt begavet ung mand, som mange med rette satte store forhaabninger til, men at han tillige var skattet af sine jævnaldrende som en god ven og kammerat.

Paa forskellig maade er der nu søgt at kaste lys over studenterliv og kollegieliv i dette tidsrum fra 1730—1807. Naar et saa langt tidsrum som her er fremstillet under et og paa nogle faa sider, følger det af sig selv, at billedet, der fremkommer, ikke er fast og aldeles ikke er fuldstændigt. Træk af det almindelige studenterliv er kun taget med for om muligt derved at give kollegielivet den rette baggrund, og det særlige kollegieliv er kun fremstillet i dets hovedformer. Disputationer, gilder og fester kan vor tid faa et ret klart indblik i, men det daglige livs mange nuancer og skiftende stemninger, livsformer og livsvaner gaar for en stor del med slægten i graven. Kender vi end tidens aandsstrømninger, deres udspring og virkning, kulturen i alle dens former, i det offentlige liv saavel som mand og mand imellem, det gælder dog, at vi trods alt vort kendskab kun aner, hvordan tiden var. Det er sandhed for slægten som for den enkelte, »at vort hjertes sælsomme strængespil faar aldrig sin første stemning tilbage«. — Med dette in mente kan vi forsøge at danne os et billede af livet paa Borchs kollegium i disse c. 75 aar; der passerer os en række unge ansigter, lystige fætre og flittige alvorsmænd mellem hinanden, som i nogle aar her boede dør om dør, drøftede døgnets spørgsmaal, spiste sammen¹⁾, delte hinandens hemmeligheder og var venner. Mangen en fik her at kende, hvilken lyst det er for alvor at studere; de længtes mod efteraaret for bogauktionernes skyld, og fremfor den adspredende sommer

¹⁾ Saaledes J. H. Tauber og O. Kraft. Dansk Maanedsskrift 1865, I, 461.

elskede de de lange vinteraftener, naar de en 7—8 timer, mens brændet buldrede i kakkelovnen, og en tranlampe eller et vokslys brændte paa deres bord, med fryd kunde styrte sig »i litteraturens udtømmelige hav«¹⁾. — Og samtalerne — og udflugterne sammen om sommeren²⁾ — ja, alt det, som følger med dagligt samvær, betød meget for flere af dem, selv om sikkert ikke alle vilde gaa med til at sige, som en enkelt har gjort, at »stedet har lært mig mere end vor hele højskole«. Dagene er gaaet — tidt ensformige graa — vekslende mellem hellig og søgn, arbejde og frihed; vi kan tænke os deres søndage med kirkegang — til *Ewald*, til *Bastholm* eller til *Mare-zoll* og med spadsereture i Kongenshave eller til Frederiksberg. Men saa hurtigt blev kollegietiden forbi; det, der var samlet i studieaarene, maatte udmøntes i folkelivet, og de drog ud som præster og læger, som byfogeder eller lærere; de fleste tjente deres land med ære, men hvor de end virkede og var, har erindringen om studentertiden og om kammeraterne for en stor del været knyttet til Borchs kollegium. Herind har de sendt taknemlige tanker for mange lyse minder og har vel ikke glemt ham, de skyldte hjælpen og de gode kaar, den gamle ensomme professor *Ole Borch*.

Der kan indenfor denne bogs rammer ikke være tale om at gaa udførligt ind paa det spørgsmaal, hvad alumnernes senere i livet blev til. Selv korte biografiske skitser af de betydeligste vilde føre for vidt, og forøvrigt er oplysninger om disse mænds levned meget let tilgængelige, da de for de flestes vedkommende findes i vore biografiske leksika. Her skal kun gives en kort oversigt.

Der har i denne periode boet 334 alumner paa kollegiet³⁾.

¹⁾ R. Nyerups: *Levnetsløb* s. 102. ²⁾ Saaledes foretog *C. L. Strøm* (senere sgrpr. i Kregome, d. 1859) og *A. B. Bentzon* (senere generalguvernør i vestindien, d. 1827) en rejse sammen til Norge. *C. L. Strøm*: *Ungdomsminder* s. 41. ³⁾ Fortegnelse over alle alumner findes i H. Olrik: *Borchs kollegiums historie*, s. 167—173.

Da 10 af de 16 alumner stadig var theologer, følger det af sig selv, at den overvejende del af dem blev præster. Mangen sognepræst, som af sin eftertid fik skudsmaalet: »lærd og saare agtværdig» eller »nidkær og ivrig«, var gammel borchianer. Der kunde nævnes mange præster og provster landet over, men deres navne er ukendte og vil ikke vække nogen forestilling om, hvad slags mænd det var, og vi vil nøjes med at nævne dem, som blev bisper. Som den ypperste og mest kendte har vi Sjællands biskop *N. E. Balle* (alumne fra 1770—71) og desuden *P. J. Tetens*, bisp i Viborg, (al. fra 1749—54), *Tønne Bloch*, biskop over Fyns stift, (al. fra 1754—58), *C. M. Rottbøll* i Viborg stift (al. fra 1755—60), *R. Fansen*, biskop i Aalborg stift (al. fra 1770—75), *R. Møller*¹⁾ over Laaland-Falster stift (al. fra 1787—91), *P. O. Bugge*, biskop i Trondhjem, (al. fra maj 1787—efteraa 87), *S. Tetens*, biskop i Ribe og senere paa Als og Ærø, (al. fra 1792—94), *P. Krog Meyer*, biskop paa Als og Ærø, (al. fra 1800—02) og *T. C. Müller*, biskop i Ribe (al. fra 1801—06).

Mange af kollegiets alumner blev professorer. Nogle af de betydeligste skal nævnes: professor i theologi, *C. F. Hornemann* (al. fra 1773—76), professor i lovkyndighed, *F. T. Hurtigkarl* (al. fra 1787—91); *J. Colsmann* (al. fra 1792—94) blev professor ved det kirurgiske akademi, *C. C. Lous* (al. fra 1742—47) og *F. C. Degen* (al. fra 1790—94) blev professorer i matematik. Som professorer i historie kan *A. Kall* (al. fra 1759—64), *J. Kierulf* (al. fra 1779—84) og *F. Sneedorff* (al. 1781—83) nævnes, og forøvrigt i det filosofiske fakultet: *N. C. Kall* (al. 1768—73), *A. C. Hvuid* (al. 1775), *R. Nyerup* (al. 1781—85), *T. Baden* (al. 1784—87) og *P. O. Brøndsted* (al. 1803—06). Nogle blev professorer ved Sorø akademi, f. eks. *Jens Kraft* (al. 1740—44) og *J. S. Sneedorff* (al. 1742—47), og da universitetet i Kristiania blev oprettet, fik flere borchianere

¹⁾ *R. Møller* prises som en særlig fremragende alumne af Gudenrath i Iris 1791, III, 183 f., og 1792, I, 292 f.

ansættelse der, som *G. Sverdrup* (al. 1794—98), *S. Rasmussen* (al. 1795—96) og *L. Stoud Platou* (al. 1801—03).

Flere alumner blev senere kendte og dygtige rektorer; saaledes ved metropolitanskolen her i byen: islænderen *Schulo Theodori Thorlacius* (al. 1745—69) og *N. Lang Nissen* (al. 1792—93); paa Herlufsholm: *M. Buck* (al. 1737—40) og *A. Winding Brorson* (al. 1779—84); i Roskilde *J. H. Tauber* (al. 1773) og i Frederiksborg sidstnævntes søn, *E. Gjørup Tauber* (al. 1804—06); hans forgænger var den kendte skolemand *B. Bendtsen* (al. 1786—87). Endnu kan nævnes *Ole Kraft* (al. 1775—79) i Odense, *Jens Worm*¹⁾ (al. 1735—40) i Aarhus, *S. Jørgensen* (al. 1770—75) i Fredericia og *P. N. Thorup* (al. 1803—04) i Ribe.

Af juristerne kom nogle til at indtage ret fremtrædende stillinger, f. eks.: assessorer i højesteret blev *G. Fursmann* (al. 1736—37), *J. M. Sommer* (al. 1754—59) og *C. F. Lassen* (al. 1794—99); *F. C. Frankenau* (al. 1746—48), der senere blev toldinspektør, *J. B. Dons* (al. 1752—57), der blev lagmand i Trondhjem, *N. D. Gunnerus* (al. 1772—74), senere amtmand i Nordre Bergenhus amt, *A. B. Bentzon* (al. 1797—99), generalguvernør over de vestindiske øer, *A. C. Gierlew* (al. 1799—1801), generalkonsul for Norge, og *O. Borch Schouboe* (al. 1798—1800), stiftamtmand i Christianssand. Men særligt maa de tre nævnes, der senere i taknemlig erindring om deres ophold her paa kollegiet skænkede det betydelige gaver; det var højesteretsassessor *J. J. Anchersen* (al. 1739—44), *J. H. Schou* (al. 1770—73), kæmner ved Øresunds toldkammer, og *J. L. Rottboll* (al. 1785—90), højesteretsadvokat.

En del vandt siden et navn som læger, f. eks. *C. Fensenius* (al. 1749—54), *Chr. E. Mangor* (al. 1758—63), *U. B. Aaskow* (al. 1763—68) og *P. S. Seidelin* (al. 1773—77), der alle praktiserede her i København. Endvidere *M. W. Kall* (al. 1775

¹⁾ *J. Worm*, al. 1735—40, særlig kendt for sit: *Lexicon over lærde mænd* I—III.

—80) i Roskilde), *B. Boyesen* (al. 1788—93) i Odense og *F. V. Willemoes* (al. 1800—02) i Aarhus.

Fremdeles tæller Borchs kollegium blandt sine alumner zoologen og botanikeren *O. F. Müller* (al. 1751—54). — Der er allerede nævnt flere nordmænd, men det er dog værd at bemærke, at nogle af dem kom til at spille en rolle efter 1814. *G. Sverdrup* var med til mødet paa Ejdsvold, præsten *N. Stockfleth Schultz* (al. 1806—09), *S. Rasmussen* og *L. S. Platou* var medlemmer af stortinget og *O. B. Schouboe* blev statsraad.

Der har desuden i denne periode boet adskillige betydelige islændere her paa kollegiet¹⁾. Som den betydeligste maa nævnes *John Erichsen* (al. 1754—59), der en tid var professor i Sorø og siden blev bibliothekar for det kgl. bibliothek; men desuden *E. Olafson* (al. 1750—55), vicelagmand paa Island, *B. Paulson* (al. 1751—56), landfysikus paa Island, den nævnte rektor *S. T. Thorlacius* (al. 1765—69) og *G. F. Thorkelin* (al. 1775—80), som blev gehejmearkivar.

Endnu kunde der nævnes mange, hvis navne i samtiden havde en god klang, og hvem livet bragte megen ære og anseelse. Det ønske, som en af digterne fra den første indvielsesfest 1691 udtalte om, at kollegiet maatte være »et forraadskammer« for landet, kan saaledes fuldt ud siges at være opfyldt. Til alle kanter af landet er de herfra draget ud og har sjældent skuffet de haab, man i deres ungdom satte til dem.

Dog skal det ikke skjules, at en del navne er skyllet i glemselens hav, og at nogle enkelte ikke just er kendt for deres store og gode gerninger. Der er i det foregaaende nævnt et par som *F. V. Kaalund* (al. 1732—34) og *N. Chr. Bang Cruse* (al. 1779—82);* endnu skal der nævnes et eksempel. Hans navn er *Simon Peter Bjørnson* (al. 1758—63), og han var søn af organisten i Ribe. 1765 søger han selv organistembedet ved Frue kirke her i byen, men fik det ikke²⁾. Hvor-

¹⁾ J. C. F. Gesner: De præsentu statu rei litterariæ in Dania (1764), s. 4. — Der omtales Olafson, Paulson og Erichsen med megen ros. ²⁾ Blandt Cirku-lærer 1765 (¹⁴/₁).

dan hans liv har formet sig i de følgende aar, findes der ingen videre oplysninger om, uden hvad der kan sluttet af den ansøgning, han 1804 sendte konsistorium for at opnaa et legat for svage og aldrende studenter. Det hedder da: »Han er student i 51 aar, har i mange aar intet andet havt til sin underholdning end godædige velgjøeres bidrag, der ved dødsfald efterhaanden saaledes have formindsket sig, at han nu i en alder af 68 aar, foruden, livets andre høyeste fornødenheder, ofte savner endog det brød, der kan stille hans hunger«¹⁾.

Fra kollegiet er Borchs sønner saaledes draget ud til højst forskellige stillinger og til meget forskellige kaar. De drømme, som er drømt, og de tanker, som er tænkt i kollegiets kamre, er dog i mange tilfælde blevet til virkelighed. Er der end ikke mange, hvis nayne med ildskrift staar prentet i vort lands historie, saa er der dog mænd iblandt, som i deres tid var mellem de bedste og viste vort folk fremad til de høje idealer. Som en følge af det store hensyn, der ved udnævnelsen tages til eksaminerne, er det naturligt, at et særligt stort antal borchianere har spillet en rolle i dansk videnskab; paa alle felter kan der nævnes professorer, som Borchs kollegium har givet husly under deres uddannelse, og som saaledes staar i taknemlighedsgæld til stifteren *Ole Borch*.

Ja, ser vi tilbage paa dette tidsrum, da kan vi alene af de navne paa alumner, der er nævnt, danne os et begreb om kollegiets betydning for den akademiske ungdom i vort land. Borchs kollegium var et attraaet sted og et sted, som forpligtede; det var, som *Ole Borch* ønskede, vort fædreland til tjeneste og vort universitet og dens ungdom til gavn og nytte.

¹⁾ Acta consistorii 20/2 1804.

BORCHS KOLLEGIUMS EFORER OG ALUMNER

1889—1916

Fortsættelse af fortegnelsen i festskriftet ved 200-aars jubilæet.

EFORER:

13. *August Hermann Ferdinand Carl Goos*, dr. jur.,
geheimekonferensraad 1875—1891.
14. *Ludvig Wimmer*, dr. phil. et litt., professor.. 1891—1910.
15. *Christian Gram*, dr. med., professor, overlæge 1910—1914.
16. *Frants Buhl*, dr. theol. et phil., professor... 1914—

ALUMNER:

Denne fortegnelse, som er udarbejdet efter kollegiets protokol med tilføjelser fra »Theologisk stat«, »Filolog- og magisterstat« og Kraks »Blaa bog« har optaget alle alumner, der har boet paa kollegiet siden 1889 — ogsaa dem, der er nævnt i festskriftet ved 200-aars jubilæet; og de er her indført med det nummer, de dér havde. Romertallene angiver inspektorenes nummer fra kollegiets første tid.

828. Atter $\frac{4}{9}$ 89— $\frac{9}{7}$ 92	J. U. Plesner, theol. (f. $\frac{12}{5}$ 57). Forstander paa blindeinstituttet. CLXXI $\frac{11}{3}$ 90— $\frac{9}{6}$ 92.
834. $\frac{26}{3}$ 85— $\frac{11}{7}$ 89	M. D. Jepsen, rip. (f. $\frac{3}{11}$ 64). Kommuelærer i Kbhvn.
835. $\frac{9}{9}$ 85— $\frac{17}{10}$ 90	H. Christensen math. (f. $\frac{3}{10}$ 62). Lærer ved Schneekloths skole. CLXX $\frac{15}{2}$ 87—febr. 90.
836. $\frac{7}{10}$ 85—aug. 91	H. F. Feilberg, rip. (f. $\frac{19}{6}$ 65). Skolebestyrer i Kbhvn.
840. $\frac{14}{1}$ 86— $\frac{1}{2}$ 90.	L. Glahn, theol. (f. $\frac{16}{7}$ 61). Sgpr. i Snoldelev-Tune.
841. $\frac{3}{2}$ 86— $\frac{17}{10}$ 90	Jul. Chr. Petersen, kem. (f. $\frac{26}{2}$ 65). Dr. phil, professor i kemi.
842. $\frac{19}{5}$ 86— $\frac{3}{1}$ 90	N. C. Stage, theol. (f. $\frac{27}{5}$ 60). Sgpr. i Kullerup-Refsvindinge.
847. $\left\{ \begin{array}{l} \frac{30}{3} 87—\frac{15}{9} 89 \\ \frac{22}{3} 90—\frac{20}{1} 92 \end{array} \right\}$	S. E. Larsen, theol. (f. $\frac{2}{9}$ 60). Dr. phil, seminarieforstander i Skaarup.
848. Atter $\frac{7}{11}$ 89— $\frac{15}{10}$ 90	F. F. Munck, theol. (f. $\frac{18}{3}$ 61). Sgpr. i Ordrup, provst.
849. $\frac{4}{1}$ 88— $\frac{16}{7}$ 93	S. F. Willemsen, fil. (f. $\frac{7}{3}$ 69). Adjunkt ved Horsens skole.

850. $\left\{ \begin{array}{l} 7/3 \text{ 88—}14/3 \text{ 90} \\ 25/3 \text{ 91—}25/3 \text{ 92} \end{array} \right\}$ J. P. Bang, theol. (f. 13/1 65). Lic. theol., professor i theologi.
851. 7/3 88—11/4 93 F. J. H. Orluf, fil. (f. 4/2 69). Adjunkt ved Vejle skole.
852. 31/5 88—25/10 89 L. P. Larsen, theol. (f. 8/11 62). Professor i theologi i Indien.
853. 20/6 88—27/6 90 H. Jensen, bot. (f. 21/9 65). Direktør i Buitenzorg paa Java.
854. 10/10 88—20/1 92 V. Obel, theol. (f. 2/12 65). Sgpr. Lemvig-Nørlem.
855. 5/12 88—6/2 94 L. J. Moltesen, theol. (f. 13/11 65). Dr. phil, folketingsmand.
856. 5/12 88—aug. 91 J. M. Hertz, theol. (f. 8/11 63). Rektor for Schneekloths skole i Kbhvn.
857. 12/3 90—11/11 91 J. C. Jacobsen, theol. (f. 9/3 62). Professor i theologi.
858. 12/3 90—2/2 92 F. E. Lundsgaard, theol. (f. 7/3 65). Sgpr. ved St. Pauls kirke i Kbhvn.
859. 25/4 90—1/3 94 J. P. Jepsen, rip. (f. 7/1 69). Sgpr. i Hvedstrup-Fløng.
860. 22/10 90—18/11 92 S. P. L. Sørensen, kem. (f. 9/1 68). Dr. phil, direktør ved Carlsberg-laboratoriet.
861. 22/10 90—5/12 92 N. Guldbrandsen, math. (f. 14/9 66). Prakt. læge, Gramrode St. Død 30/8 06. CLXXII 16/8 92—11/12 92.
862. 22/10 90—16/6 93 J. Lange, fil. (f. 15/11 65). Adjunkt ved Ribe skole, død i april 1913.
863. 22/4 91—12/11 91 F. L. J. Østrup, theol. (f. 2/10 62). Dr. phil, sgpr. ved Fruekirke i Aarhus.
864. 7/10 91—22/11 92 Dines Andersen, fil. (f. 20/12 61). Dr. phil, professor i østerlandsk filologi.
865. 7/10 91—28/3 97 Chr. Th. Lund, rip. (f. 28/11 69). Sgpr. i Magleby ved Skelskør. CLXXIV 10/5 93—11/3 94.
866. 2/12 91—1/3 97 E. J. Christensen, theol. (f. 17/10 66). Sgpr. i Slagslunde, provst.
867. 2/12 91—4/4 93 J. O. Andersen, theol. (f. 15/5 66). Professor i theologi.
868. 2/3 92—16/3 94 L. Beck, theol. (f. 25/12 66). Forstander paa Flakkebjerg. CLXXIII 11/12 92—10/5 93.
869. 2/3 92—13/9 96 H. Chr. Bang, theol. (f. 25/11 65). Sgpr. i Avnslev-Bovense. CLXXV 11/3 94—11/9 96.
870. 9/11 92—28/3 95 O. J. Rømer, theol. (f. 10/8 67). Kommunelærer, d. 28/3 1895.
871. 9/11 92—21/8 93 F. C. V. N. Vesterdal, theol. (f. 12/3 63). Skolebestyrer i Odense.
872. 9/11 92—12/3 95 A. E. Østerriis, theol. (f. 14/4 68). Sgpr. Hyllested-Rosmus.
873. 9/11 92—21/8 93 V. L. Aagaard, fil. (f. 15/1 68). Inspektør ved Borgerdydskolen, død Jan. 1912.
874. 11/1 93—2/1 98 L. J. Jacobsen, kem. (f. 20/9 70). Assistent ved Landbohøjskolen. CLXXVII 2/4 97—1/1 98.
875. 15/3 93—12/6 94 N. Rúnolfsson, fysik (f. 31/10 51). Død 1898.
876. 15/3 93—12/7 95 J. H. Krarup, fil. (f. 13/1 68). Rektor paa Herlufsholm.
877. 10/5 93—28/6 95 A. R. Glahn, fil. (f. 11/10 65). Overlærer ved Sorø akademi.
878. 7/6 93—14/12 95 J. P. J. Ravn, bot. (f. 30/11 66). Docent i palæontologi.
879. 28/6 93—18/10 95 A. T. V. Chr. M. Wiberg, theol. (f. 17/10 67). Inspektør ved blindeinstituttet.
880. 4/10 93—18/3 94 L. Heuer, fil., (f. 10/1 66). Adjunkt ved Roskilde skole.
881. 4/10 93—12/7 95 N. A. Jensen, theol. (f. 28/1 69). Fhv. vicepastor i Jernved.
882. 7/2 94—25/5 97 F. V. Nielsen, theol. (f. 8/12 63). Kommunelærer i Kbhvn.
883. 4/4 94—20/1 97 R. J. T. Andresen, rip. (f. 20/4 73). Præst i Tandil, Argentina.
884. 6/6 94—14/8 95 J. Ramm, math. (f. 9/9 67). Adjunkt ved Aarhus skole.
885. 3/10 94—11/10 95 F. E. Torm, theol. (f. 24/3 70). Lic. theol., professor i theologi.
886. 3/10 94—14/7 95 C. F. Moth, fil. (f. 23/4 61). Dr. phil, adjunkt ved Kolding skole.
887. $\left\{ \begin{array}{l} 2/4 \text{ 95—}17/2 \text{ 97} \\ 11/10 \text{ 99—}10/2 \text{ 1900} \end{array} \right\}$ E. O. Geismar, theol. (f. 12/2 71). Sgpr. i Randers.
888. 18/10 95—2/10 98 N. E. K. Hartz, bot. (f. 23/3 67). Dr. phil.
889. 18/10 95—18/3 96 N. Christensen, math. (f. 11/9 66). Adjunkt ved Aalborg skole.
890. 18/10 95—25/3 99 C. Chr. H. C. Nielsen, fil. (f. 12/1 68). Assistent ved landsarkivet i Kbhvn.
891. 18/10 95—14/1 97 F. V. Black, fil. (f. 30/3 64). Adjunkt ved Odense skole.
892. 18/10 95—30/10 96 K. T. Thejll, theol. (f. 25/12 69). Skolebestyrer i Hellerup.
893. 18/10 95—11/7 98 E. Albeck, theol. (f. 12/12 70). Sgpr. ved Mariendals kirke. CLXXVI septbr. 96—1/4 97.
894. 18/10 95—16/10 1900 F. G. Petersen, fil. (f. 2/6 73). Kursuslærer, Kbhvn.

895. $\frac{6}{11}$ 95— $\frac{28}{7}$ 97 E. B. Rohde, theol. (f. $\frac{3}{5}$ 67). Sgpr. i Klemensker, provst.
896. $\frac{4}{12}$ 95— $\frac{22}{12}$ 99 Chr. Jensen, rip. (f. $\frac{12}{2}$ 73). Sgpr. i Søby paa Ærø.
897. $\frac{7}{10}$ 96— $\frac{15}{10}$ 1901 P. R. Petersen, math. (f. $\frac{22}{7}$ 71). Adjunkt ved Roskilde skole.
898. $\frac{11}{11}$ 96— $\frac{1}{11}$ 1900 E. L. Starup, theol. (f. $\frac{22}{12}$ 71). Kommunelærer i Kbhvn. CLXXVIII $\frac{1}{1}$ 98— $\frac{14}{9}$ 1900.
899. $\frac{17}{3}$ 97—april 1902 ... K. K. Obel, theol. (f. $\frac{28}{1}$ 74). Lærer ved kgl. vajsenshu.
900. $\frac{17}{3}$ 97— $\frac{15}{5}$ 99 R. L. Sewerin, theol. (f. $\frac{31}{7}$ 71). Kommunelærer i Kbhvn.
901. $\frac{17}{3}$ 97— $\frac{19}{4}$ 98 H. H. Ebbesen, theol. (f. $\frac{24}{6}$ 71). Sgpr. i Vigerslev.
902. $\frac{17}{3}$ 97— $\frac{17}{3}$ 1902 H. L. Federspiel, theol. (f. $\frac{15}{7}$ 72). Kommunelærer i Kbhvn.
903. $\frac{19}{15}$ 97— $\frac{19}{5}$ 1902 J. K. Bruun, theol. (f. $\frac{6}{1}$ 71). Sgpr. i Slotsbjergby-Sludstrup.
904. $\left\{ \begin{array}{l} \frac{6}{10} 97—\frac{29}{10} 98 \\ \frac{15}{11} 1901—\frac{9}{11} 02 \end{array} \right\}$ O. Chr. Krarup, theol. (f. $\frac{18}{5}$ 72). Sgpr. i Odden.
905. $\frac{16}{2}$ 98— $\frac{21}{6}$ 99 E. Chr. S. Biilmann, kem. (f. $\frac{10}{5}$ 73). Dr. phil., professor i Kemi.
906. $\frac{16}{2}$ 98— $\frac{31}{1}$ 1900 A. V. Schmidt, fil. (f. $\frac{23}{9}$ 73). Lærer i Kbhvn.
907. $\frac{9}{3}$ 98— $\frac{22}{1}$ 1900 D. Eiler, rip. (f. $\frac{14}{8}$ 74). Død dec. 1902 i Tyskland.
908. $\frac{11}{5}$ 98— $\frac{1}{2}$ 99 L. Chr. Larsen, theol. (f. $\frac{18}{5}$ 70). Sgpr. i Feldballe-Nødager.
909. $\left\{ \begin{array}{l} \frac{19}{10} 98—\frac{20}{8} 99 \\ \frac{14}{3} 1900—\text{aug. } 02 \end{array} \right\}$ F. Chr. P. Ohrt, theol. (f. $\frac{17}{11}$ 73). Fhv. adjunkt ved Sorø akademi.
910. $\frac{10}{11}$ 98—maj 1904 ... E. Larsen, bot. (f. $\frac{8}{5}$ 78). Assistent ved Landbohøjskolen.
911. $\frac{16}{3}$ 99— $\frac{2}{11}$ 99 A. Th. Jørgensen, theol. (f. $\frac{9}{6}$ 74). Lic. theol., sekretær ved menighedsplejerne i Kbhvn.
912. $\frac{16}{5}$ 99— $\frac{15}{12}$ 1902 H. H. A. Bertelsen, fil. (f. $\frac{12}{5}$ 74). Dr. phil., rektor ved Roskilde skole.
913. $\left\{ \begin{array}{l} \frac{10}{5} 99—\frac{12}{5} 1901 \\ \frac{7}{6} 1902—\frac{3}{10} 03 \end{array} \right\}$ Chr. E. N. Garbo, theol. (f. $\frac{23}{2}$ 75). Lic. theol., professor i teologi.
914. $\frac{11}{10}$ 99— $\frac{28}{6}$ 1904 J. H. Christensen, kem. (f. $\frac{19}{9}$ 77). Ingeniør. CLXXIX $\frac{14}{9}$ 1900— $\frac{22}{3}$ 02.
915. $\frac{6}{12}$ 99— $\frac{10}{4}$ 1900 P. Chr. Fredsted, theol. (f. $\frac{14}{4}$ 73). Sgpr. i Navr og Sir.
916. $\frac{6}{12}$ 99—apr. 1905 K. Heiberg, theol. (f. $\frac{4}{4}$ 73). Missionær i Indien.
917. $\frac{14}{3}$ 1900—nov. 02 C. V. T. Nielsen, fil. (f. $\frac{25}{9}$ 74). Lærer i Kbhvn.
918. $\frac{14}{3}$ 00— $\frac{27}{7}$ 01 A. Poulsen, rip. (f. $\frac{11}{8}$ 75). Skolebestyrer i Hjørring.
919. $\left\{ \begin{array}{l} \frac{14}{3} 00—\frac{29}{10} 04 \\ \frac{1}{12} 15—\frac{1}{5} 16 \end{array} \right\}$ A. A. Vedel, rip. (f. $\frac{2}{8}$ 78). Lærer ved Roskilde højskole. CLXXX $\frac{22}{3}$ 02— $\frac{17}{3}$ 04.
920. $\frac{5}{12}$ 00— $\frac{22}{12}$ 02 M. Vibæk, fil. (f. $\frac{10}{6}$ 73). Overlærer ved Købmændsskolen.
921. $\frac{5}{6}$ 01—maj 02 E. Eriksen, theol. (f. $\frac{25}{11}$ 70). Sgpr. i Harring-Stagstrup.
922. $\frac{5}{6}$ 01— $\frac{15}{3}$ 03 A. Møller, theol. (f. $\frac{20}{9}$ 76). Sgpr. i Linaa-Voel.
923. $\frac{13}{11}$ 01—dec. 07 P. P. Jørgensen, rip. (f. $\frac{17}{8}$ 83). Cand. theol., Viborg.
924. $\frac{13}{11}$ 01— $\frac{5}{12}$ 06 F. C. P. Elvang, math. (f. $\frac{1}{10}$ 70). Magister.
925. $\frac{23}{4}$ 02— $\frac{16}{10}$ 03 E. N. Holck, theol. (f. $\frac{24}{6}$ 74). Kursusbestyrer i Kbhvn.
926. $\frac{23}{4}$ 02— $\frac{7}{1}$ 03 H. Rosen, theol. (f. $\frac{18}{2}$ 76). Adjunkt ved Sorø akademi.
927. $\frac{7}{6}$ 02—juli 04 Chr. Ingerslev, theol. (f. $\frac{13}{5}$ 74). Sgpr. i Gjørding-Vemb.
928. $\frac{1}{10}$ 02—nov. 05 J. Kure, theol. (f. $\frac{2}{11}$ 77). Dr. phil., forfatter.
929. $\frac{10}{12}$ 02—juli 04 L. Müller, fil. (f. $\frac{11}{1}$ 75). Adjunkt i Randers.
930. $\frac{25}{2}$ 03— $\frac{1}{5}$ 08 F. V. E. Hoffmann, fil. (f. $\frac{3}{10}$ 75). Sproglærer, Kbh.
931. $\frac{25}{3}$ 03— $\frac{1}{5}$ 08 H. Boisen, fil. (f. $\frac{25}{8}$ 78). Adjunkt i Frederiksborg.
932. $\frac{25}{3}$ 03— $\frac{9}{2}$ 06 F. V. R. Jespersen, theol. (f. $\frac{19}{12}$ 77). Sekretær i Kbhvns. magistrats 2. afdeling. CLXXXI $\frac{12}{3}$ 04— $\frac{16}{12}$ 05.
933. $\frac{25}{3}$ 03—okt. 04 H. Hansen, theol. (f. $\frac{1}{4}$ 79). Fhv. sgpr. i Assing.
934. $\frac{27}{5}$ 03— $\frac{24}{11}$ 06 C. J. Ludvigsen, theol. (f. $\frac{14}{4}$ 78). Præst ved Vridløselille fængsel.
935. $\frac{25}{11}$ 03—okt. 04 A. C. Juhl, theol. (f. $\frac{16}{1}$ 75). Sgpr. i Sdr. Vissing, provst.
936. $\frac{25}{11}$ 03—dec. 04 J. M. Jensen (nu Roesen), theol. (f. $\frac{19}{1}$ 79). Præst i Esbjerg.
937. $\frac{11}{5}$ 04— $\frac{7}{1}$ 09 P. Boysen Jensen, bot. (f. $\frac{18}{1}$ 83). Dr. phil.
938. $\frac{21}{5}$ 04—aug. 05 Chr. D. Nielsen, theol. (f. $\frac{9}{2}$ 74). Dr. phil., assistent ved universitetsbibliotheket.
939. $\frac{21}{9}$ 04— $\frac{1}{5}$ 07 A. F. M. Pedersen, fil. (f. $\frac{29}{11}$ 80). Assistent ved landsarkivet i Viborg, død nov. 1911.
940. $\frac{12}{10}$ 04— $\frac{18}{12}$ 08 J. Rosenkjær, kem. (f. $\frac{22}{11}$ 83). Lærer ved Askov højskole.
941. $\frac{9}{11}$ 04— $\frac{1}{9}$ 07 H. V. Elmquist, theol. (f. $\frac{26}{8}$ 81). Cand. jur., sekretær i arbejdsgiverforen. Kbhvn. CLXXXII $\frac{16}{12}$ 05— $\frac{15}{3}$ 07.

942. $9/_{11}$ 04— $11/_{12}$ 06..... J. Albinus, theol. (f. $27/8$ 78). Kateket ved Helligaandskirken.
943. $7/_{12}$ 04—jan. 08..... Chr. T. Brorsen, rip. (f. $24/_{10}$ 80). Proprietær i Kjærbøl.
944. $8/3$ 05—jan. 08..... A. Møllerup, theol. (f. $26/5$ 79). Kommune lærer i Kbhvn., død febr. 1909.
945. $7/6$ 05—apr. 09..... J. Mousten, theol. (f. $16/9$ 79). Kommune lærer i Kbhvn.
946. $25/_{10}$ 05— $2/_{10}$ 08..... Chr. E. Otterstrøm, theol. (f. $20/_{11}$ 76). Adjunkt ved Aalborg skole. CLXXXIII $15/3$ 07— $18/3$ 08.
947. $6/_{12}$ 05— $29/9$ 09..... V. de Fine Olivarius, theol. (f. $15/9$ 77). Adjunkt i Kbhvn.
948. $7/3$ 06— $30/3$ 08..... E. Bondo, theol. (f. $18/9$ 79). Cand. mag., lærer i Vejle.
949. $24/_{10}$ 06— $1/4$ 10..... T. A. Berg, theol. (f. $7/8$ 81). Cand. mag., kommune lærer i Kbhvn.
950. $30/1$ 07— $20/3$ 09..... L. V. H. Madsen, math. (f. $23/2$ 79). Adjunkt i Odense.
951. $30/1$ 07— $1/5$ 10..... H. G. Kayser, theol. (f. $2/_{12}$ 82). Lærer ved d. kgl. opfostringshus, d. juli 1914. CLXXXIV $18/3$ 08— $17/3$ 10.
952. $6/6$ 07—aug. 10..... K. Chr. B. Bredsdorff, fil. (f. $6/3$ 80). Adjunkt i Hillerød.
953. $16/_{10}$ 07—juli 10..... S. K. J. Høyer, theol. (f. $23/7$ 78). Adjunkt i Rønne.
954. $16/_{10}$ 07— $6/_{10}$ 10..... F. J. Rehnagel, rip. (f. $11/4$ 84). Stenograf i rigsdagen.
955. $19/2$ 08—apr. 10..... V. O. Bartholdy-Møller, theol. (f. $29/7$ 83). Sgpr. i Tim-Madam.
956. $19/2$ 08—jan. 11..... J. A. M. H. Vindel, rip. (f. $26/1$ 86). Præst og lærer i Middelfart.
957. $29/4$ 08—febr. 11..... H. Juul Jensen, fil. (f. $27/9$ 82). Kommune lærer paa Frederiksberg.
958. $29/4$ 08— $31/_{10}$ 08..... E. Chr. L. Rindom, fil. (f. $16/4$ 82). Lærer og Journalist i Kbhvn.
959. $14/_{10}$ 08— $18/8$ 09..... P. F. Helms, theol. (f. $7/8$ 84). Dr. phil., inspektør ved Bagsværd kostskole.
960. $14/_{10}$ 08— $31/_{10}$ 13..... H. M. Chr. Q. Jørgensen, theol. (f. $7/6$ 80). Cand. mag., lærer ved Jonstrup seminarium.
961. $9/_{12}$ 08— $28/2$ 15..... V. Falkenstjerne, fil. (f. $27/3$ 82). Cand. mag.
962. $3/2$ 09— $14/6$ 14..... J. Boye Petersen, bot. (f. $5/2$ 87). Lærer i Kbhvn. LXXXVI $25/3$ 12— $26/3$ 13.
963. $31/3$ 09—maj 12..... H. J. Haar, theol. (f. $7/9$ 80). Lærer ved Femmers seminarium. CLXXXV $17/3$ 10— $25/3$ 12.
964. $31/3$ 09— $25/4$ 12..... V. W. Peterson, fil. (f. $24/3$ 85). Gymnasielærer i Kbhvn.
965. $29/_{10}$ 09— $20/4$ 13..... G. L. Christiansen, theol. (f. $22/2$ 76). Kommune lærer i Kbhvn.
966. $29/_{10}$ 09— $1/3$ 10..... P. F. Horstmann, theol. (f. $14/2$ 81). Sgpr. i Sulsted-Ejstrup.
967. $26/_{10}$ 09—maj 14..... H. C. J. Nybølle, math. (f. $23/2$ 85). Assistent i statistisk departement. CLXXXVII $26/3$ 13— $12/3$ 14.
968. $31/3$ 10—apr. 15..... H. P. A. Borella, theol. (f. $13/1$ 84). Manuduktør.
969. $31/3$ 10—apr. 15..... J. J. Ring, theol. (f. $2/9$ 88). Sgpr. i Givskud.
970. $26/_{10}$ 10—okt. 12..... N. H. S. L. Mosbech, theol. (f. $18/8$ 86). Lic. theol., docent ved universitetet.
971. $\left. \begin{array}{l} 26/_{10} 10\text{—sept. } 12 \\ \text{Sept. } 14\text{—} \end{array} \right\}$ P. F. V. Sloman, fil. (f. $23/_{11}$ 85). Bibliothekar.
972. $26/_{10}$ 10— $1/7$ 11..... M. Grue, rip. (f. $12/4$ 87). Præst ved Anna-kirken i Kbhvn.
973. $26/_{10}$ 10— $16/9$ 13..... H. Hjort, theol. (f. $9/1$ 89). Lærer ved blindeinstituttet.
974. $26/_{10}$ 10— $1/_{12}$ 15..... Fog Christensen, theol. (f. $29/_{12}$ 89). Stud. theol.
975. $1/3$ 11— $31/_{10}$ 13..... C. N. Roos, fil. (f. $8/_{10}$ 84). Underbibliothekar ved dt kgl. bibliotek.
976. $1/3$ 11— $21/_{10}$ 11..... J. Schack, theol. (f. $22/_{10}$ 83). Lærer ved blindeinstituttet, d. maj 1913.
977. $24/_{10}$ 11—maj 16..... N. Petersen, rip. (f. $15/1$ 91). Cand. theol.
978. $6/_{12}$ 11—..... P. J. Bækbo, rip. (f. $20/_{12}$ 88). Stud. theol.
979. $23/_{10}$ 12—nov. 15..... J. P. E. Pedersen, theol. (f. $7/_{11}$ 88). Dr. phil., docent ved universitetet.
980. $23/_{10}$ 12—maj 15..... Chr. Bartholdy, theol. (f. $21/8$ 89). Præst paa Thurø. CLXXXVIII $12/3$ 14— $12/3$ 15.
981. $23/_{10}$ 12—febr. 14..... J. A. Christiansen, kem. (f. $6/9$ 88). Assistent ved universitetets kemiske laboratorium.
982. $23/_{10}$ 12—febr. 13..... J. H. Helweg, fil. (f. $20/_{10}$ 85). Lærer i Kbhvn.
983. $22/4$ 13— $1/_{11}$ 13..... C. P. O. Christiansen, fil. (f. $16/3$ 87). Lærer ved Askov højskole.
984. $1/5$ 13— $1/_{12}$ 14..... H. Rohleder, theol. (f. $13/_{12}$ 87). Præst i Vonsild-Dalby.
985. $\left. \begin{array}{l} 15/_{10} 13\text{—}1/_{12} 13 \\ 1/_{10} 15\text{—} \end{array} \right\}$ R. P. Madsen, theol. (f. $9/8$ 83). Lærer i Thisted; stud. mag.

986. $\frac{1}{11}$ 13—aug. 14. V. N. Dalhof, fil. (f. $\frac{30}{12}$ 87). Lærer ved Haslev gymnasium.
 987. $\frac{1}{11}$ 13—aug. 14. K. R. Kondrup, theol. (f. $\frac{6}{11}$ 80). Medbestyrer af Bogø kostskole.
 988. $\frac{1}{11}$ 13—aug. 15. A. Egeberg Jensen, fil. (f. $\frac{31}{7}$ 89). Adjunkt ved Sorø akademi.
 989. $\frac{1}{2}$ 14— J. S. Nørregaard, theol. (f. $\frac{19}{5}$ 87). Lærer i Kbhvn. CLXXXIX $\frac{12}{3}$ 15
 990. $\frac{1}{3}$ 14— S. Chr. Hanssen, bot. (f. $\frac{12}{7}$ 87). Underbibliothekar ved universitets-bibliotheket.
 991. $\frac{15}{6}$ 14 A. F. Andersen, math. (f. $\frac{10}{2}$ 91). Repetent ved polyteknisk læreanstalt.
 992. $\frac{14}{7}$ 14— $\frac{1}{3}$ 16 F. V. R. Ege, bot. (f. $\frac{22}{3}$ 87). Mag. scient.
 993. $\frac{25}{9}$ 14— $\frac{1}{2}$ 15 H. J. Helms, theol. (f. $\frac{9}{9}$ 89). Præst i Vejle.
 994. $\frac{1}{12}$ 14— E. J. Poulsen, theol. (f. $\frac{19}{5}$ 90). Cand. theol.
 995. $\frac{1}{3}$ 15— S. M. Hauge, theol. (f. $\frac{2}{11}$ 90). Sekretær i Danmarks kristelige studenterforbund.
 996. $\frac{1}{3}$ 15— Chr. M. Neergaard, fil. (f. $\frac{26}{9}$ 92). Stud. mag.
 997. $\frac{1}{4}$ 15— $\frac{1}{10}$ 15 J. M. Eriksen, theol. (f. $\frac{18}{8}$ 89). Søndpræst i Hull.
 998. $\frac{1}{4}$ 15— $\frac{20}{9}$ 16 J. Pedersen, theol. (f. $\frac{21}{7}$ 90). Cand. theol.
 999. $\frac{1}{5}$ 15— K. Harder, theol. (f. $\frac{31}{3}$ 85). Stud. theol.
 1000. $\frac{1}{10}$ 15— P. Otzen, theol. (f. $\frac{22}{9}$ 93). Stud. theol.
 1001. $\frac{1}{32}$ 15— $\frac{1}{9}$ 16 P. C. Gjelstrup, theol. (f. $\frac{19}{10}$ 88). Præst i Ringsted.
 1002. $\frac{1}{3}$ 16— H. B. Jespersen, kem. (f. $\frac{1}{1}$ 93). Stud. polyt.
 1003. $\frac{1}{5}$ 16— N. P. Chr. Nielsen, theol. (f. $\frac{3}{11}$ 91). Cand. theol.
-

NAVNEREGISTER 1)

- Aabye, Th., justitsraad, 83.
 *Aagaard, J., præst, 121. 122.
 Aary, A., student, 117.
 *Aaskow, U. B., læge, 23. 40. 59. 122. 139.
 *Almstrup, H., student, 37. 38. 40.
 Alstrup, student, 102.
 Ancher, P. Kofod, professor, 5. **47 f.** 54. 104. 116.
 *Anchersen, A., rektor, 11. 35. 71.
 Anchersen, H. P., professor, **38 ff.** 54. 58. 118.
 *Anchersen, J. J., konferensraad, 9. 65. 139.
 Anton, theskænker, 102.
 *Arensberg, N., student, 40.
 Baden, Jac., professor, 68. 125 ff.
 *Baden, Thorkil, professor, 68. 108. 120. **124 ff.** 138.
 *Balle, N. E., biskop, 12. 44 f. 47. 80. 109. 121. 138.
 *Bang, Chr. F., student, 40.
 Bang, F. L., professor, 67.
 Bang, J. O., regensprovst, 93.
 Bartholin, Caspar, professor, 32 f.
 Bartholin, Hans, professor, 32.
 *Bartholin, Joh. F., justitsraad, 120. 122.
 Bastholm, Chr., præst, 109. 137.
 *Bay, S., præst, 86.
 *Beckmann, H., præst, 121.
 *Bendtsen, B., rektor, titul. professor, 139.
 *Bendtsen, F. C., præst, 81.
 *Bentzon, A. B., generalguvernør, 63. 105. 137. 139.
 *Bentzon, J. W., præst, 79. 81. 109.
 Berg, Jens, portner, 19.
 *Bergen, Christopher, præst, 37.
 *Bernth, P. L., præst, 110.
 Biel, Catharina, 39.
 *Bing, Janus, læge, 9. 34.
 *Bjørnson, S. P., 120. 140 f.
 *Bloch, Tønne, biskop, 40. 79. 138.
 Bodel Snedkers, portnerske, 18.
 Boppenhausen, J. W., boghandler, 15.
 *Borch, Andreas, 66.
 Borch, Andreas, præst, 66.
 Borch, Anna, 67.
 *Borch, Ansgar, 66.
 *Borch, Christian, 66.
 *Borch, Claudius. dekan, 66. 78.
 Borch, Jacob, præst, 66.
 *Borch, Jørgen, præst, 66 f.
 Borch, Lage, raadmand. 66.
 Borch, Maren, 67.
 Borch, Michael, student, 67.
 Borch, Ole, professor, 7. 11. 12. 32. 59. 66. 132. 141.
 Borgen, student, 103.
 *Boserup, Chr., præst, 40.
 *Boyesen, Boye, læge, 140.
 Bredal, N. K., teaterdirektor, 94 ff.
 *Bredsdorff, Chr. Joh., præst, 120.
 *Brorson, A. W., rektor, 121. 139.
 Bruun, vandkikker, 5.
 *Brøndsted, P. O., 60. 86. 138.
 †Buck, Marcus, rektor, 139.
 *Bugge, P. O., biskop, 138.
 *Bugge, Th., professor, 13. 68.
 *Bull, Otto, cand. theol., 87.
 Burchard, Jac., præst, 66.
 *Busch, C. A., 110.
 *Bützow, O. N., professor i Odense, 40. 62.
 *Bynch, L., præst, 102. 125 f.
 *Böttcher, F. P., student, 134.
 Catharina, tjenestepige, 100.
 Cathrine, tjenestepige, 19.

1) De med * betegnede personer har været alumner paa Borchs kollegium.

- Cimber, student, 103.
 Clausen, H. G., præst, 110.
 *Clausen, M. U., student, 58.
 *Clemmentin, H. J., præst, 110. 120.
 *Colsmann, Joh., professor, 63. 138.
 Cramer, J. A., præst, 109.
 *Cruse, N. Chr. Bang, præst; 67. **128 f.** 140.
 *Cruse, Valentin, præst, 66. 120.
- *Dahl, C.A., præst, 86. 87.
 *Dass, B., rektor, 78. 121.
 Davidsøn, D., portner, 18 f.
 *Degen, C. F., professor, 53. 89. 122.
 Detharding, G., professor, 99.
 *Dons, Jens Bing, lagmand, 37. 40. 79. 122. 139.
 *Dreyer, A., præst, 48.
 *Dreyer, Chr., raadmand, 40.
- Egeroed, murmester, 6.
 *Eilschow, F. C., 47. 79. 104. 110. 122. **134 f.**
 Elers kollegium, 12. 13. 14. 64. 66. 93. 94. 106. 113.
 *Erichsen, John, bibliotekar, 40. 79. 122. 140.
 Ernesti, J. A., professor, 80.
 *Estrup, P., præst, 121.
 Ewald, E., præst, 137.
 Ewald, Joh., 46. 95.
- *Faber, A. C., præst, 78.
 Feldtner, W. M., enke, 21.
 *Ferner, B., bibliotekar, 86.
 *Fleischer, R., præst, 44. 80 f.
 *Frankenau, F. C., toldinspektør, etatsr., 139.
 Frankenau, R., læge og visedigter, 131.
 Frederik, arveprins, 45. 69.
 Frederik, kronprins, 84, 133.
 Frederik Christian, hertug, 10.
 *Friedenreich, C. D., præst, 37. 121.
 *Friedlieb, S., præst, 77.
 Friis, Rottbøll, professor, 71.
 *Frimodt, M., præst, 9.
 *Fursmann, G., assessor i højesteret, 139.
- *Gierlew, A. C., generalkonsul, 86. 139.
 *Gislesen, J., fysikus, 69.
 Goische, J. Rosenstand, præst, 43.
 Goische, P. Rosenstand, kritiker, 94.
 *Goldt, M. J., fysikus, 105. 122.
 *Gottschalch, J., rektor, 40. 121.
 *Graae, J., præst, 10.
 Gram, Hans, professor, 9. **33 f.**
 Greve, Maria, portnerkone, 99 f.
 *Grøn, Niels, præst, 40.
 *Gude, N. H., præst, 86. 87.
 *Gudenrath, J. J., manuudtør, 61. 82. 126 f.
 *Gudme, S., præst, 40.
 *Gudmundsen, E., præst, 121.
- Guldberg, O. H., minister, 74.
 Gundestrup, N., student, 93.
 *Gunnerus, N. D., amtmand, 69. 122. 139.
 Gyldendahl, S., boghandler, 15.
 *Gottsche, J., prokurator, 20.
- *Haaber, E. B., 40. 44. 62.
 *Hammond, H., præst, 121.
 *Hansen, Chr. G., læge, 71.
 *Hansen, J., 120.
 Hansen, K., graver, 21.
 *Hansen, P., præst, 120.
 Hauch, J. C., kammerherre, 84.
 Hee, Chr., professor, 116.
 *Heiberg, Th. S., præst, 40. 78.
 *Heuermann, C. G., student, 63 f. 134.
 *Hierrild, Johs., præst, 67.
 Hjorth, Søren, regensianer, 93.
 Højer, A., historieskriver, 47.
 *Holberg, L., **36 ff.** 43. 78. 112. 135.
 *Holm, G. T., professor, 70. 72. 74. 122.
 Holm, P., professor, 23. 39. **43 ff.** 49. 54. 58. 60. 62. 71. 93. 99. 135.
 *Holm, Torben, byfoged, 107.
 *Holmer, J. Chr., kopist, 40.
 *Holst, Chr. M., professor i Sorø, 46. 110.
 Holstein, J. L., minister, 112.
 *Hornemann, C. F., professor, 45. 60 f. 81. 108. 138.
 *Horrebow, A., 122.
 *Horrebow, Chr., professor, 12. 37.
 *Horrebow, Fr., præst, 37.
 *Horrebow, N., assessor, 130.
 Horrebow, P. d. æ., professor, 5. 37.
 *Horrebow, P. d. y., prof. designatus, 37. 38. 122.
 *Hurtigkarl, F. T., professor, 25. 26. 29. 31. **53.** 62. 65. 109. 138.
 *Huulegaard, Chr., præst, 86. 87.
 *Hviid, A. C., professor, 20. 105. 109. 129. 138.
 Høpfner, J. J., bogtrykker, 93. 94.
 *Høyer, Jac., rektor, 10. 134.
 *Høyer, Jens, præst, 37. 40.
 Høyer, Joh., regensianer, 93.
- Ibsen, skuespiller, 132.
- *Jansen, R., biskop, 138.
 Janson, H. F., prokansler, 49. 82. 126.
 Jensen, Ole, smed, 56.
 *Jensenius, Carl, læge, 37, 62, 122, 135, 139.
 Jerusalem, J. F. W., præst, 128 f.
 Johanna, tjenestepige, 100.
 *Junge, J., Præst, 121.
 *Jørgensen, S., rektor, 139.
- *Kaalund, J. V., præst og visedigter, 77. 102. 140.

- *Kall, Abraham, prof.,*6 f. 10. 14. 15. 20. 21.
23. 25. **50 ff.** 103. 115 ff. 138.
- Kall, J. C., professor, 34. 50. 104.
- *Kall, N. C., professor, 22. 25. 26. 27. 29. 58.
138.
- *Kall, M. W., læge, 139.
- Kant, Immanuel, 84.
- *Kierulff, J., professor, 48. 106. 138.
- *Kjær, M., præst, 40. 41. 42. 89. 109.
- Knudsen, Knud, portner, 100.
- *Koefoed, J. de, prof. i Odense, 40.
- *Kofod, Joh., overlærer, 86. 87.
- *Krabbe, C. F., læge, 71.
- *Kraft, Jens, professor i Sorø, 78. 122. 138.
- *Kraft, Ole, rektor, 110. 136. 139.
- Krarpur, Chr. Lodberg, student, 108 f.
- Kratzenstein, Chr. G., professor, 43 f. **48 f.**
54. 60. 73. 116. 125.
- *Krøyer, C. C., student, 122.
- *Kølichen, Caspar, præst, 130.
- Lange, H. P., student, 93.
- Langebech, Jac., historiker, 101.
- *Langemach, J. M., stud. med., 37. 40.
- Lassen, Chr. F., assessor i højesteret, 65. 122.
139.
- Leibnitz, G. W., 78
- *Lemvig, S., præst, 4.
- *Licht, J. H., stud. med., 16. 119.
- Lier, S., husejer, 16.
- Lillie, bogtrykker, 79.
- Lindencrone, J. F., kammerherre, 85.
- Linné, C. von, botaniker, 71.
- *Lous, C. C., professor, 12. 34. 138.
- Lund, A., stud. chir., 65.
- Lynge, kaptajn, 27. 28. 30.
- Lyster, student, 102.
- *Løchstor, H., læge, 120.
- Malling, P., arkitekt, 27. 29. 30.
- *Mangor, Chr. E., fysikus, 17. 105. 122. 139.
- *Mannesen, F. C., student, 134.
- Marezoll, J. G., præst, 137.
- Marie, kronprinsesse, 133.
- Mette Sørendaatter, 100.
- *Meyer, P. Krog, biskop, 86. 138.
- *Monrad, S., rektor, 44. 111. 122.
- *Müller, O. F., naturforsker, 37. 38. 140.
- Müller, P. E., professor, 114.
- *Müller, P. J., læge, 40.
- *Müller, T. C., biskop, 86. 138.
- *Muncheberg, F. C., byfoged, 93.
- *Munthe, C. F., professor, 135.
- Musted, Jens, skuespiller, 132.
- Mygind, Frands, botaniker, 99.
- *Myhre, Joh., præst, 121.
- *Mylius, J. J., dommer, 37.
- *Møller, Rasmus, biskop, 111. 121. 138.
- Møller, R. J., portner, 19 f.
- *Nascou, M., præst, 127.
- *Nissen, N. Lang, rektor, 105. 139.
- *Nyerup, R., 61. 83. 105. 108. 109. 123. 138.
- Næsted, kancelliraad, 90.
- *Obdrup, W. A., stud. med., 86. 122.
- Oehlschläger, Adam, 90.
- *Olafson, E., vicelaugmand, 37. 70. 140.
- *Paulson, B., fysikus, 37. 70. 140.
- *Petersen, M. H., præst, 86.
- Peymann, H. E., general, 87.
- *Pihl, O. S., sorenskriver, 73. 79. 122. 134.
- *Platou, L. Stoud, professor, 86. 87. 90. 139.
140.
- Pontoppidan, E., prokansler, 11. 79. 112.
- Prahl, N. B., student, 117.
- *Raben, C., fysikus, 86. 87.
- Rahbek, K. L., professor, 31. 86. 105.
- *Rasmussen, S., professor, 139. 140.
- Reitzer, Chr., professor, 32.
- Riegels, N. D., historiker, 82.
- *Rhud, N., student, 121.
- Roggenkamp, A. A., student, 63.
- Rose, C. P., skuespiller, 97.
- Rosenkrantz, I., universitetspatron, 99.
- Rossing, M., skuespiller, 132.
- *Rothe, V. H., præst, 121.
- *Rottbøll, Chr. Friis, student, 134.
- *Rottbøll, Chr. M., biskop, 40. 79. 120. 138.
- *Rottbøll, J. L., assessor i højesteret, 31. 62.
65. 68. 105. 111. 139.
- *Rørdam, Chr. Bollé, præst, 60. 121.
- Scheibe, J. A., komponist, 46.
- *Schjøning, J. L., præst, 37.
- *Schlegel, H. F., justitsraad, 44.
- *Schou, J. H., kæmner, 56. 65. 139.
- *Schouboe, O. Borch, stiftamt. 67. 86. 139.
140.
- Schultz, J. F., bogtrykker, 83.
- *Schultz, N. Stochfeth, præst, 86. 87. 140.
- Schumacher, oldfrue, 63.
- *Schurmann, A., præst, 11.
- *Schytte, E. G., præst, 71 f.
- *Seidelin, P. Steenfeld, læge, 73. 139.
- Semler, J. S., professor, 80.
- *Sevel, S. H., student, 40.
- *Seydlitz, Chr. G., professor i Odense, 88. 92.
- *Seydlitz, F. A., revisor, 41.
- Smith, løjtnant, 103.
- *Sneedorff, Fr., professor, 106. 129. 138.
- *Sneedorff, J. S., prof. i Sorø, 47. 78 f. 138.

- Soelgaard, gæstgiver, 101.
 Sofie Christiane, markgrevinde, 76.
 Sofie Magdalene, dronning, 76.
 Solberg, snedker, 5.
 *Sommer, J. M., assessor i højesteret, 139.
 *Sommer, J. O., læge, 86.
 Stanley, S. C., Professor, 4.
 Steffens, Henrik, 84. 103.
 Stenersen, oberst, 118.
 Struense, J. F., minister, 74. 113.
 *Strøm, C. L., rektor, 85. 137.
 Styrup, J. H., præst, 117.
 Støvring, Jesper, student, 76.
 *Sundt, M., student, 101.
 Svane, snedker, 5.
 *Svendsen, S. L., præst, 86.
 *Sverdrup, G., professor, 87. 139. 140.
 *Sæby, J. P., student, 165.
 *Søeborg, A. J., præst, 65.
 *Søeborg, J., præst, 65.
 *Søeborg, H., universitetspedel, 65, 122.
 *Tauber, E. G., rektor, 86. 139.
 *Tauber, J. H., rektor, 45. 69. 80. 136. 139.
 *Tetens, H., herredsfoged, 61. 106.
 *Tetens, P. J., biskop, 37. 135. 138.
 *Tetens, S., biskop, 138.
 Thestrup, Chr., professor, 34.
 *Thorkelin, G. J., gehejmearkivar, 140.
 Thorlacius, B., professor, 63. 114.
 *Thorlacius, S. T., rektor, 44. 138. 140.
 *Thorup, P. N., skolemand, 105. 139.
 Thrane, murmester, 25.
 *Trojel, P. M., manuduktør, 58.
 Wadskjær, C. F., professor, 40. 47.
 Valkendorfs kollegium, 13. 23. 93. 109. 113 f. 115. 117. 119.
 *Wandeler, P. R., prof. i medicin, 122.
 *Weber, J. J., registrator, 40.
 Wedel, greve, 59.
 West, brygger, 67.
 *Vesterboe, M., præst, 87.
 Westerholt, J., magister, 117.
 Wiene, Chr. F., portner, 21.
 *Willemoes, F. V., læge, 140.
 Windekilde, Joh., student, 93.
 *Windelboe, P., stud. theol., 37. 121. 134.
 Vinding, P., professor, 16. 32. 42.
 *Wirth, T., læge, 16. 119.
 Wolff, F. C., 78.
 *Worm, J., rektor, 139.
 Worm, O., magister, 109.
 *Wowerius, Joh., præst, 78.
 *Wulfsberg, N., redaktør, 85 f. 121.
 Wøldike, M., professor, 36. 76.
 *Wøldike, S., student, 40. 41.
 *Zarhtmann, H. Chr., præst, 61.
 Zinck, H. O. C., komponist, 131.
 Zonnik, P., student, 102.